

Vuoden 2015 hajajätevesityöryhmän raportti

Ympäristöministeriö asetti 12.2.2015 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella ehdotuksia haja-asutuksen talousjätevesiin liittyvän lainsäädännön muutoksiksi. Ehdotusten tuli koskea ennen vuotta 2004 rakennettujen kiinteistöjen vapauttamista velvoitteista tehostaa talousjätevesien käsittelyä siinä tapauksessa, että kiinteistö ei sijaitse ympäristönsuojelullisesti herkillä alueilla kuten esimerkiksi vesistöjen läheisyydessä tai pohjavesialueella. Työssä tuli tarkastella edellä mainittujen kiinteistöjen osalta velvoitteiden täyttämistä kiinteistöllä tehtävien korjaustöiden yhteydessä.

Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelma sisältää jätevesiasetuksen kohtuullistamista koskevan kirjauksen. Sen mukaan ympäristönsuojelulain 16 lukua muutetaan siten, että pilaantumisherkillä alueilla, kuten rannat ja pohjavesialueet, noudatetaan edelleen kuntien ympäristönsuojelu- ja rakennusmääräyksiä. Muilla alueilla olevien ennen vuotta 2004 rakennettujen asuinkiinteistöjen osalta luovutaan kalenteriin sidotusta jätevesiremonttien määräajasta. Näiden kiinteistöjen jätevesijärjestelmän riittävyys tarkistetaan asuinkiinteistöjen rakennuslupaa vaativien peruskorjausten yhteydessä. Ympäristöministeriö tarkisti työryhmän toimeksiantoa 26.6.2015 sisältämään myös hallitusohjelmakirjauksen. Samalla tehtäväksi tuli myös selvittää työryhmän ehdotuksista aiheutuvat tarpeet tarkistaa vesihuoltolakia.

Lisäksi työryhmän tehtävänä oli ottaa kantaa voimassa olevien poikkeussäännösten (ympäristönsuojelulaki 157 §) soveltamiseen ja riittävyyteen sekä neuvonnan kehittämiseen. Työryhmän tuli myös selvittää niiden kansalaisten oikeudellinen asema, jotka ovat jo tehostaneet jätevesien käsittelyä voimassa olevien säännösten vaatimusten mukaisiksi, mutta joiden osalta vaatimuksia mahdollisesti esitetään lievennettäviksi. Työryhmän tuli myös esittää ehdotuksensa kuluttajansuojan parantamiseksi jätevesijärjestelmien hankinnassa. Työryhmän tehtävänä oli myös tehdä tarvittavia esityksiä lainsäädännön ja säädösten toimeenpanon kehittämiseksi. Työryhmän toimikaudeksi asetettiin 16.2.2015 – 31.10.2015.

Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin ylijohtaja Ari Niiranen Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta. Sihteereinä toimivat tutkimusinsinööri Riikka Vilpas Suomen ympäristökeskuksesta, lainsäädäntöneuvos Tuire Taina ympäristöministeriöstä ja tarkistetun toimeksiannon mukaisesti hänen siirtyessä muihin tehtäviin hallitussihteeri Erja Werdi ympäristöministeriöstä. Työryhmän jäsenet olivat ympäristöneuvos Saara Bäck ympäristöministeriöstä (hänen estyneenä ollessaan yli-insinööri Jorma Kaloinen), lainsäädäntöneuvos Eriika Melkas maa- ja metsätalousministeriöstä, kehittämispäällikkö Jorma Jantunen Suomen ympäristökeskuksesta (hänen estyneenä ollessaan erikoistutkija Jussi Kauppila), ympäristöpäällikkö Miira Riipinen Suomen Kuntaliitosta (hänen estyneenä ollessaan lakimies Marko Nurmikolu), johtava vesitalousasiantuntija Jyrki Lammila Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta, toiminnanjohtaja Kaija Savolainen Suomen Omakotiliitto ry, toiminnanjohtaja Jaana Pönni Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry:stä, vesihuoltoinsinööri Saijariina Toivikko Vesilaitosyhdistyksestä (hänen estyneenä ollessaan toimitusjohtaja Risto Saarinen Porvoon vedestä), puheenjohtaja Antti Heinonen HaVeSu ry:stä, projektipäällikkö Kirsi Mäkinen Suomen Kylätoiminta ry:stä, päälakimies Risto Airikkala Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry:stä (hänen estyneenä ollessaan lakimies Leena Penttinen), lakimies Mika Hakamäki Kilpailu- ja kuluttajavirastosta ja ympäristöekonomian professori Markku Ollikainen Helsingin yliopistosta. Työryhmän pysyvänä asiantuntijana toimi suunnitteluinsinööri Johanna Kallio Suomen ympäristökeskuksesta.

Työryhmä on työnsä aikana kuullut toimeksiannon mukaisesti alalla toimivien yritysten, tutkimuslaitosten ja viranomaisten edustajia. Kuultavina ovat olleet Minttu Peuraniemi Länsi-

Uudenmaan vesi- ja ympäristö ry:stä, Muoviteollisuus ry:n puhdistamojaoston jäsenenä Kari Kohtala Jita Oy:stä, Jyrki Löppönen Uponor Infra Oy:stä, Tatu Piiparinen Wavin-Labko Oy:stä ja Kari Kuivalainen Muoviteollisuus ry:stä sekä Axel Alm FANN VA-Teknik AB:stä.

Työryhmä kokoontui yhdeksän kertaa. Työryhmä tekee tehtävänannon puitteissa kolme vaihtoehtoista ehdotusta hajajätevesiin liittyvän lainsäädännön kohtuullistamiseksi. Vaihtoehdot mukailevat tehtävänannon ja tämän raportin asiasisällön järjestystä. Vaihtoehtojen numerointi ei siten muodosta priorisointijärjestystä. Vaihtoehtoa 3 voidaan käyttää myös yhdessä vaihtoehtojen 1 ja 2 kanssa. Kaikissa vaihtoehtoissa kunnilla on oikeus antaa tiukempia kunnallisia määräyksiä siten kuin laissa säädetään.

Vaihtoehto 1.

Laissa säädetään kriteerit ympäristönsuojelullisesti herkille alueille ja kunnat määrittelevät alueet ympäristönsuojelumääräyksissä, joko veloitettuina tai vapaaehtoisesti. Ympäristönsuojelullisesti herkillä alueilla jätevedenkäsittelyä tehostetaan 15.3.2018 mennessä. Muilla ennen vuotta 2004 rakennetuilla, ei pilaantumisherkillä alueilla sijaitseville kiinteistöille vaatimukset järjestelmälle vain rakennusluvan edellyttävän toimenpiteen yhteydessä tarvittaessa. Näillä alueilla noudatetaan hajajätevesiasetuksen perusvaatimustasoa.

Vaihtoehto 2. Laissa säädetään kriteerit ja määritellään vähimmäisetäisyydet ympäristönsuojelullisesti herkille alueille. Säädetään YSL:ssa haja-asutuksen jätevesille herkillä alueet kriteereinä etäisyys vesistöön metrimääräisenä (50 – 500 m) ja luokitellut pohjavesialueet, sekä jäteveden käsittelyvaatimusten perustaso. Lisäksi säädetään herkkien alueiden muista kriteereistä (esim. riittävä etäisyys naapuriin ja tulvavaara-alueet). Kunnat voivat antaa määräyksissään tiukempia vaatimuksia (etäisyydet/käsittelyn taso/muut vaatimukset). Ennen vuotta 2004 rakennetuilla, ei pilaantumisherkillä alueilla sijaitseville kiinteistöillä vaatimukset järjestelmälle rakennusluvan edellyttävän toimenpiteen yhteydessä tarvittaessa.

Vaihtoehto 3. Poikkeusedellytysten laajentaminen: Ympäristönsuojelulain 157 §:n muuttaminen siten, että ympäristövaatimukset ja kiinteistön omistajaan liittyvät edellytykset erillisinäkin (ja-sanan muuttaminen tai-sanaksi) riittävät näin laajennetun poikkeamisen myöntämiseen. Ympäristönsuojelulain 157 §:n muuttaminen siten, että siinä jo mainittujen perusteiden lisäksi tuodaan selkeämmin esille, että alhainen asukasmäärä on yksi harkittava edellytys poikkeamisen myöntämiseen viideksi vuodeksi kerrallaan.

Lisäksi kaikkiin vaihtoehtoihin liittyen työryhmä ehdottaa, että otettaisiin käyttöön palkkiokokeilun kaltainen kannustin jätevesijärjestelmien uudistamiseen ja kotitalousvähennykseen sisällytettäisiin myös koko suunnittelutyön osuus.

Tehtäviinsä liittyen työryhmä katsoo:

- 1) Neuvontaa ja viestintää tulee tehostaa ja jatkaa ainakin vuoteen 2018 saakka. Tämä edellyttää rahoituksen turvaamista.
- 2) Kuluttajalainsäädäntö on riittävää, eikä siihen ole tarpeen tehdä tämän käsittelyssä olevan asian perusteella muutoksia.
- 3) Kansalaisten, jotka ovat jo tehostaneet jätevesien käsittelyä voimassa olevien säännösten vaatimusten mukaisiksi, osalta oikeudellinen asema ei ole heikentynyt valtion korvausvastuuseen johtavalla tavalla. Tulevissa säädösmuutoksissa niiden vaikutuksia on

selvitettävä riittävästi sekä kuvattava päätöksentekijöille eli valtioneuvoston jäsenille ja eduskunnalle.

- 4) Vesihuoltolain mahdolliset säädösmuutostarpeet tulee arvioida säädösvalmistelussa.
- 5) Jatkovalmisteluun tulee sisällyttää hajajätevesiasetuksen ja sen liitteen säädöstekninen tarkastelu.
- 6) Typenpoistovaatimuksesta luopumisella ei kohtuullisteta hajajätevesien käsittelyn kustannuksia merkittävästi.
- 7) Yksinomaan vapaaehtoisuuteen perustuvan käytännön toimeenpanolla ei saavutettaisi haluttuja tavoitteita.

Työryhmän esitykseen liittyy yksi eriävä mielipide.

Helsingissä 30 päivänä lokakuuta 2015

Ari Niiranen

Saara Bäck

Eriika Melkas

Jorma Jantunen

Miira Riipinen

Jyrki Lammila

Kaija Savolainen

Jaana Pönni

Saijariina Toivikko

Antti Heinonen

Kirsi Mäkinen

Risto Airikkala

Mika Hakamäki

Markku Ollikainen

Riikka Vilpas

Erja Werdi

Johanna Kallio

Sisällysluettelo

Lyhenne- ja säädösluettelo	8
1 Johdanto.....	9
1.1 Työryhmän toimeksianto	9
1.2 Haja-asutuksen ravinnekuormitus	9
1.3 Ennen vuotta 2004 rakennetut kiinteistöt	10
1.4 Lainsäädäntö	11
1.4.1 Ympäristönsuojelulaki.....	11
1.4.2 Vaatimukset talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla ja muuta asetuksen sisältöä.....	17
1.4.3 Hajajätevesisäätely ja perustuslaki	18
1.4.4 Hajajätevesisäätelyn perustuslakiin liittyvät näkökohdat eduskunnassa 2010	20
1.4.5 Vesihuoltolaki.....	22
1.4.6 Maankäyttö- ja rakennuslaki	23
1.4.7 Nitraattiasetus	25
1.5 Itämeren suojelun toimintaohjelma	26
1.6 Hajajätevesiasetuksen toimeenpanon tilanne 2015.....	26
2 Työryhmän toiminta.....	29
2.1 Herkät ja ei herkät alueet.....	29
2.1.1 Herkkien alueiden määrittelyn lähtökohta	29
2.1.2 Kiinteistöjen sijainti.....	29
2.1.3 Pilaantumisherkkien alueiden määrittely kuntien ympäristönsuojelumääräyksissä	31
2.1.4 Ei herkillä alueilla sijaitsevien kiinteistöjen jätevesijärjestelmien uusiminen	33
2.1.5 Herkkien alueiden kriteerien määrittely	33
2.2 YSL 157 §:n vaatimuksista poikkeaminen	36
2.3 Neuvonta ja muu viestintä	36
2.3.1 Neuvonnan tarkoitus ja tavoitteet.....	36
2.3.2 Neuvonta vuosina 2016 – 2018	38
2.4 Kuluttajansuoja jätevesijärjestelmien suunnittelussa ja hankinnassa.....	38
2.4.1 Yleistä	38
2.4.2 Kuluttajaviranomaisten tehtävistä ja toimivallasta	39
2.4.3 Kuluttajansuojaviranomaisen näkemys tilanteesta	40
2.5 Tehostamistoimet toteuttaneiden kansalaisten asema	40
2.5.1 Luottamuksen suoja.....	40
2.5.2 Vuoden 2011 säädösmuutokset	41
2.6 Vesihuoltolain tarkistamistarpeet.....	42
2.7 Hajajätevesiasetuksen säädöstekninen tarkistaminen	42

2.8	Muut esitetyt ehdotukset	43
2.8.1	Taloudellisten kannustimien kehittäminen kiinteistöjen jätevesien käsittelyyn	43
2.8.2	Typen poistovaatimuksesta luopuminen	44
2.8.3	Ruotsin viiden prosentin tavoitteeseen perustuva toimintaehdotus	46
3	Työryhmän ehdotukset	49
3.1	Ehdotusvaihtoehdot ja niiden vaikutusten arviointia	49

Lyhenne- ja säädösluettelo

BHK5, BHK7	Biologinen hapenkulutus, viiden tai seitsemän vuorokauden
BSAP	Baltic Sea Action Plan, Itämeren toimintaohjelma
ELY-keskus	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Hajajätevesiasetus	Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (209/2011)
Hallintolaki (434/2004)	
HE	Hallituksen esitys
HELCOM	Helsinki Commission eli Helsingin komissio. Helsingin sopimuksen osapuolten perustama hallitustenvälinen järjestö
HL	Hallintolaki (434/2003)
Jätelaki (646/2011)	
Jätelaki (1072/1993, kumottu)	
Kiinteistöjen vesi- ja viemärlaitteistot, määräykset ja ohjeet (2007), Suomen rakentamismääräyskokoelman osa D1	
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KKO	Korkein oikeus
Laki asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustuksista (1184/2005)	
Laki eräistä naapuruussuhteista (26/1920)	
MRA	Maankäyttö- ja rakennusasetus (895/1999)
MRL	Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999)
Nitraattiasetus	Valtioneuvoston asetus eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta (1250/2014)
P	Fosfori
PeVL	Perustuslakivaliokunnan lausunto
PL	Suomen perustuslaki (731/1999)
PO ₄ -ekv.	PO ₄ -ekvivalentti on rehevöitymisvaikutusta kuvaava arvo, joka huomioi kaikki rehevöitymistä aiheuttavat päästöt (N ja P)
PL	Suomen perustuslaki (731/1999)
PV	Puhdistamon kokonaiskustannus nykyarvona
PV/A	Puhdistamon vuosittainen kokonaiskustannus nykyarvona
RakJ	Rakennusjärjestys
RHR	Rakennus- ja huoneistorekisteri
SYKE	Suomen ympäristökeskus
Terveystensuojelulaki (763/1994)	
Tuloverolaki (1535/1992)	
Valtioneuvoston asetus asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustuksista (128/2006)	
Vesilaki (587/2011)	
Vesilaki (264/1961, kumottu)	
VHL	Vesihuoltolaki (119/2001)
Vna	Valtioneuvoston asetus
vp	Valtiopäivät
vrk	Vuorokausi
VRK	Väestörekisterikeskus
VTJ	Väestötietojärjestelmä
Ympäristöministeriön asetus rakentamista koskevista suunnitelmista ja selvityksistä (216/2015)	
YmVM	Ympäristövaliokunnan mietintö
YSL	Ympäristönsuojelulaki (537/2014)
YSL 86/2000	Ympäristönsuojelulaki (86/2000, kumottu)

1 Johdanto

1.1 Työryhmän toimeksianto

Ympäristöministeriö asetti helmikuussa 2015 työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella ehdotuksia muutoksiksi haja-asutuksen talousjätevesien käsittelyyn liittyvään lainsäädäntöön. Mahdolliset lainsäädäntömuutokset koskevat ennen vuotta 2004 rakennettuja kiinteistöjä. Työryhmän toimikausi oli 16.2.2015 – 31.10.2015. Ehdotusten tulee koskea ennen vuotta 2004 rakennettujen kiinteistöjen vapauttamista velvoitteesta tehostaa talousjätevesien käsittelyä siinä tapauksessa, että kiinteistö ei sijaitse ympäristösuojellisesti herkillä alueilla kuten esimerkiksi vesistöjen läheisyydessä tai pohjavesialueella. Työssä tulee tarkastella edellä mainittujen kiinteistöjen osalta velvoitteiden täyttämistä kiinteistöllä tehtävien rakennuksen korjaustöiden yhteydessä.

Lisäksi työryhmän työssä otetaan kantaa voimassa olevien (YSL 157 §) poikkeussäännösten soveltamiseen ja riittävyteen sekä neuvonnan kehittämiseen. Osana työryhmän toimeksiantoa selvitetään myös niiden kansalaisten oikeudellinen asema, jotka ovat jo tehostaneet jätevesien käsittelyä voimassa olevien säännösten vaatimusten mukaisiksi, mutta joiden osalta vaatimuksia mahdollisesti esitetään lievennettäviksi. Työryhmän tulee esittää myös ehdotuksensa kuluttajansuojan parantamiseksi jätevesijärjestelmien hankinnassa. Lisäksi työryhmä voi tehdä muita esityksiä lainsäädännön ja säästöjen toimeenpanon kehittämiseksi. Työryhmän tulee työnsä aikana tarpeen mukaan kuulla alalla toimivien yritysten, tutkimuslaitosten ja viranomaisten edustajia.

Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelma sisältää jätevesiasetuksen kohtuullistamista koskevan kirjauksen. Sen mukaan ympäristönsuojelulain 16 lukua korjataan siten, että pilaantumisherkillä alueilla, kuten rannat ja pohjavesialueet, noudatetaan edelleen kuntien ympäristönsuojelu- ja rakennusmääräyksiä. Muilla alueilla olevien ennen vuotta 2004 rakennettujen asuinkiinteistöjen osalta luovutaan kalenteriin sidotusta jätevesiremonttien määräajasta. Näiden kiinteistöjen jätevesijärjestelmän riittävyys tarkistetaan asuinkiinteistöjen rakennuslupaa vaativien peruskorjausten yhteydessä.

Työryhmän toimeksiantoa tarkistettiin sisältämään myös edellinen hallitusohjelmakirjaus.

Työryhmä tarkastelee myös, ei pilaantumisherkillä alueilla, ennen vuotta 2004 rakennettujen asuinkiinteistöjen osalta, kalenteriin sidotusta jätevesiremonttien määräajasta luopumisesta ja jätevesiremonttien tekemistä rakennuslupaa vaativien peruskorjausten yhteydessä. Samalla selvitetään työryhmän ehdotuksista aiheutuvat tarpeet tarkistaa vesihuoltolakia.

1.2 Haja-asutuksen ravinnekuormitus

Kiinteistökohtaisen jäteveden käsittelyn varassa on tällä hetkellä noin 850 000 asukasta. Haja-asutus keskittyy Uudenmaan, Varsinais-Suomen ja Pohjanmaan alueille, joissa vesienhoitosuunnitelmien mukaisesti on suurin tarve myös parantaa vesien ekologista tilaa.

Fosfori on merkittävä vesien rehevöittäjä. Vuonna 2013 haja-asutuksen jätevesien käsittelyn jälkeisen kuormituksen osuus ihmisperäisistä fosforikuormituksesta oli noin 13 % (400 tonnia/vuosi). Haja-

asutus on toiseksi suurin kuormittaja maatalouden kuormituksen 57 % (1 800 tonnia/vuosi) jälkeen¹. Kuormituksen arvioidaan olevan yli kaksinkertainen yhdyskuntajätevesikuormitukseen ja teollisuusjätevesikuormitukseen verrattuna. Nykysäännösten toimeenpanon seurauksena hajajätevesien fosforipäästö tulee alenemaan noin 200 tonnia/vuosi, mikä puolittaa kokonaispäästön². Tämän seurauksena ihmisperäisen fosforin kokonaispäästö pienenee noin 7 % - yksikköä. Haja-asutuksen jätevesien fosforikuormitus alenee samaan suuruusluokkaan taajamien yli 4,5 miljoonan asukkaan jätevesien ja teollisuuden jätevesien kuormituksen kanssa.

Myös typpi aiheuttaa rehevöitymistä. Vuonna 2013 haja-asutuksen jätevesien käsittelyn jälkeisen kuormituksen osuus ihmisperäisestä typpikuormituksesta oli noin 4 % (2 750 tonnia/vuosi). Typen osalta hajajätevesikuormituksen osuus oli selvästi maatalouden (47 %), yhdyskuntien (17 %) ja ilmalaskeuman (7 %) osuutta pienempi¹. Haja-asutuksen jätevesikäsittelyn nykysäännösten toimeenpanon seurauksena jätevesien typpikuormitus vähenee noin 500 tonnia/vuosi eli vajaan prosentin ihmisperäisestä typen kokonaiskuormituksesta.

Haja-asutuksen jätevesien ravinnekuormituksen vähentämisellä ehkäistään vesien rehevöitymistä, parannetaan vesien ja ympäristön tilaa sekä vähennetään jätevedestä aiheutuvia riskejä juomavedelle. Yksittäisen jätevesien käsittelyn tehostamistoimen vaikutukset näkyvät erityisesti asunnon lähiympäristössä ja lähivesissä. Jätevesien kokonaiskuormituksen perusteella haja-asutuksen puutteellisesti käsitellyillä jätevesillä on myös vesiä rehevöittävä vaikutus, jota voidaan vaikuttavasti pienentää käsittelyä tehostamalla.

1.3 Ennen vuotta 2004 rakennetut kiinteistöt

Ennen vuotta 2004 rakennetuilla kiinteistöillä tarkoitetaan tässä raportissa niitä kohteita, jotka ovat hajajätevesisääntelyn soveltamisen piirissä. Nämä rakennukset ovat tyypillisesti yksittäisiä asuinrakennuksia tai rakennuksia, joissa on oma käyttökuntoinen jätevesien puhdistusjärjestelmä.

Hajajätevesisääntelyn piirissä ovat myös pienten alle 100 asukkaan kylien yhteiset jätevedenpuhdistuslaitokset ja eri käyttötarkoitukseen rakennettujen kiinteistöjen kuten kurssikeskusten, tutkimusasemien, maatalousoppilaitosten, maatilamatkailukohteiden ja lomakyläjen jätevesien käsittelyjärjestelmät.

Hajajätevesisääntelyn soveltamisalaan kuuluvat pienpuhdistamot, jotka jäävät ympäristönsuojelulain soveltamiskynnyksen alapuolelle. Ympäristönsuojelulain mukaan yli 100 asukkaan jätevesien käsittelyyn ja johtamiseen tarvitaan ympäristölupa. Haja-asutuksen jätevesien käsittelyn säännöksiä sovelletaan, jos ympäristölupaa ei tarvita. Näiden niin sanottujen suurten pienpuhdistamoiden tämänhetkisestä lukumäärästä ei ole saatavissa tietoja, mutta arvion mukaan niitä on muutama sata puhdistamo. Näiden viemäriverkostot on rakennettu lähes poikkeuksetta ennen vuosituhannen vaihdetta aikaisempaan vesilakiin perustuen. Pääosa näistä puhdistamoista on siten hajajätevesisääntelyn siirtymäajan piirissä.

¹ Suomen tilastollinen vuosikirja 2014, sivu 59, taulukko 16.

² Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla, perustelumuistio 9.3.2011.

1.4 Lainsäädäntö

Vuonna 2000 tuli voimaan ympäristönsuojelulaki (86/2000), jossa säädettiin yleinen puhdistamisvelvollisuus viemäroinnin ulkopuolella sijaitseville kiinteistöille. Sitä ennen haja-asutusalueiden jätevesiä koskeva lakitasoinen sääntely sisältyi vesilainsäädäntöön (vesilaki, 264/1961) ja terveydensuojelulainsäädäntöön (terveydensuojelulaki, 763/1994). Myös maankäyttö- ja rakennuslakiin (132/1999, MRL) sisältyy säännöksiä jätevesijärjestelmän lupamenettelystä.

Yleistä puhdistamisvelvollisuutta täsmennettiin hajajätevesiasetuksella, joka tuli voimaan 1.1.2004. Talousjätevesien käsittelyä koskevia vaatimuksia sovelletaan uudisrakentamisessa ja siihen verrattavissa korjaus- tai muutostöissä. Lisäksi 1.1.2004 olemassa olleille käyttökuntoisille jätevesijärjestelmille on voimassa siirtymäaikaa 15.3.2018 asti (hajajätevesiasetuksen muutos 343/2015, voimaan 1.4.2015).

Keskeinen voimassa oleva laki on ympäristönsuojelulaki. Ympäristönsuojelulain 16 luvussa säädetään jätevesien käsittelystä ja johtamisesta viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla. Ne ovat perustuslain 80 §:n edellyttämät perussäännökset, joihin sisältyy myös kaksi valtioneuvostolle osoitettua asetuksenantovaltuutta.

Lakitasoisen sääntelyn lisäksi voimassa on valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (209/2011, hajajätevesiasetus). Asetus on annettu aikaisemman ympäristönsuojelulain (86/2000, aikaisempi YSL) nojalla ja se on korvannut aikaisemman samannimisen asetuksen.

Vesihuoltolaki (119/2001, VHL) yhdessä edellä mainitun hajajätevesiä koskevan sääntelyn kanssa muodostaa yhteen sovitetun keskeisen säädöskokonaisuuden. Vesihuoltolakia käsitellään tässä osuudessa vain siltä osin, kuin se sääntelyn rajapintojen esiintuomiseksi on eräissä kohdin tarpeen. Ympäristönsuojelulain 16 luvun ja hajajätevesiasetuksen soveltamisalat kytkeytyvät käytännössä kiinteästi vesihuoltolain mukaisiin vesihuoltolaitosten toiminta-alueisiin ja vesihuoltolaissa säädettyyn kiinteistön liittymisvelvollisuuteen vesihuoltolaitoksen viemäriverkostoon.

Maankäyttö- ja rakennuslakiin sisältyy säännöksiä jätevesijärjestelmän rakentamisen lupamenettelystä.

1.4.1 Ympäristönsuojelulaki

Ympäristönsuojelulain 16 luvussa säädetään jätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla. Lukuun on koottu aikaisemman lain säännökset täydennettynä jätevesien johtamista koskevalla sääntelyllä. Luvun säännöksiä sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkien sellaisten jätevesien käsittelyyn, joita ei johdeta vesihuoltolaitoksen viemäriverkostoon ja joiden käsittelyyn ei tarvita ympäristönsuojelulain mukaista lupaa.

Ympäristönsuojelulain mukainen lupakynnys yhdyskuntajätevesien puhdistamolle on asetettu asukasvastineluvultaan 100 henkilön jätevesien käsittelylaitoksille. Tätä pienemmät puhdistamot voivat tulla luvanvaraisiksi toiminnan arvioitujen vaikutusten perusteella, esimerkiksi mikäli toiminnasta saattaa aiheutua vesistön pilaantumisen vaaraa tai eräistä naapurussuhteista annetussa laissa (26/1920) tarkoitettu seuraus. Lähtökohtaisesti alle 100 henkilön puhdistamoihin sovelletaan YSL:n 16 luvun ja voimassa olevan hajajätevesiasetuksen säännöksiä.

Lupakynnyksen alapuolelle jääviä, hajajätevesiasetuksen soveltamisalaan kuuluvia pieniä jäteveden puhdistamoita ovat paitsi kiinteistöjen omat ja yhteiset pienpuhdistamot myös esimerkiksi pienten kylien yhteiset jätevedenpuhdistamot sekä viemäriverkoston ulkopuolella sijaitsevien oppilaitosten tai matkailualan taikka muun sellaisen elinkeinotoiminnan puhdistamot, joilla käsiteltävä jätevesi ominaisuuksiltaan ja koostumukseltaan vastaa asumisessa syntyvää jätevettä. Käsiteltävien jätevesien määrä ja sen ravinnepitoisuus on tällaisilla puhdistamoilla tyypillisesti selvästi suurempi kuin tavallisella asuinkiinteistöllä, minkä vuoksi voi usein olla perusteltua edellyttää tapauskohtaisesti tehokkaampaa jätevesien käsittelyä.

YSL 154 §:ään sisältyy kuusi keskeistä talousjätevesien käsittelyyn liittyvää määritelmää, joita ovat talousjäteveden, jätevesien käsittelyjärjestelmän, jätevesijärjestelmän, haja-asutuksen kuormitusluvun ja käsittelemättömän jäteveden kuormituksen ja lietteen määritelmät.

Jätevesien yleinen puhdistamisvelvollisuus

Jätevesien yleinen puhdistamisvelvollisuus on sisältynyt vuodesta 2000 lähtien ympäristönsuojelulainsäädäntöön. Jätevesien yleisestä puhdistamisvelvollisuudesta säädetään nyt YSL 155 §:ssä. Jos kiinteistöä ei ole liitetty viemäriverkostoon eikä toimintaan tarvita ympäristölupaa, jätevedet on johdettava ja käsiteltävä siten, ettei niistä aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa. Pykälän mukaan talousjätevedet on tämän pääsäännön mukaan käsiteltävä ennen niiden johtamista esimerkiksi maahan tai vesistöön.

Lisäksi säädetään, että muut kuin vesikäymälän jätevedet voidaan kuitenkin johtaa puhdistamatta maahan, jos niiden määrä on vähäinen eikä niistä aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa. Säännös mahdollistaa vähäisten talousjätevesien johtamisen puhdistamatta maahan. Vuodelta 2011 olevassa oppaassa ”Haja-asutuksen jätevedet. Lainsäädäntö ja käytännöt” kuvataan tarkemmin jäteveden määrän arviointia (kohdassa 3.5.3, s. 32-33).

Jätevesien käsittelyjärjestelmä

YSL 156 §:ssä säädetään velvollisuudesta huolehtia siitä, että kiinteistöllä on jätevesien käsittelyjärjestelmä, järjestelmältä vaadittavista ominaisuuksista, järjestelmän suunnittelua, rakentamista ja ylläpitoa koskevista määräyksistä sekä laissa ja sen nojalla asetetun tavoitetasoin suhteesta alueisiin, joilla sovelletaan kunnallisia ympäristönsuojelumääräyksiä jätevesien puhdistamisesta.

Sääntelyn tarkoituksena on selventää lain teknologianeutraalia lähestymistapaa, jonka mukaan mikä tahansa soveltuva laite tai menetelmä on lähtökohtaisesti hyväksyttävissä. Olennaista on soveltuvuus kiinteistölle ottaen huomioon kiinteistön käytöstä aiheutuva kuormitus, muut jätevesijärjestelmän ominaisuudet, ympäristön pilaantumisen vaara ja ympäristöolosuhteet, kuten kiinteistön sijainti ranta-alueella taikka tärkeällä tai muulla vedenhankintakäyttöön soveltuvalla pohjavesialueella. Soveltuvan jätevesien käsittelyjärjestelmän arviointi edellyttää lopulta kuitenkin aina kiinteistökohtaista arviointia lain säännösten perusteella.

Talousjätevesien käsittelyä varten kiinteistöllä on oltava jätevesien käsittelyjärjestelmä, jonka tulee soveltua käyttökohteeseensa. Käsittelyjärjestelmä on määritelty YSL 154 §:ssä, ja se voi koostua saostussäiliöstä, maahanimeyttämöstä, maasuodattamosta, umpisäiliöstä, pienpuhdistamosta tai muista laitteista tai näiden laitteiden ja menetelmien yhdistelmästä. Kiinteistön jätevesien käsittelyjärjestelmä ja sillä saavutettavan kuormituksen tasoa tarkastellaan kokonaisuutena.

Kiinteistökohtaisesti määrittyvää, asianmukaista käsittelytapaa harkittaessa huomioon otettavia seikkoja ovat esimerkiksi maaperä, rakennuspaikan koko, rakennukset ja niiden käyttö, määräys rakennuspaikan vähimmäispinta-alasta tai toimintojen etäisyys vesistöstä, kiinteistön sijainti tärkeällä tai muulla vedenhankintakäyttöön soveltuvalla pohjavesialueella sekä muut ympäristöolosuhteet. Kiinteistön käytöstä aiheutuvalla kuormituksella tarkoitetaan sitä, että järjestelmä on mitoitettava kiinteistön asukasmäärän ja syntyvän jäteveden laadun ja määrän mukaan. Säännöksessä YSL 154 §:ssä muun jätevesijärjestelmän ominaisuuksilla viitataan erityisesti siihen, onko kiinteistöllä käymälä- ja pesuvedet erotteleva järjestelmä. Jätevesien erottelu vaikuttaa suoraan tarvittavaan mitoitus- ja käsittelytarpeeseen, koska käymälävesiä syntyy vähemmän ja ne ovat selkeästi pesuvesiä väkevempiä.

Jätevesijärjestelmän suunnittelu, rakentaminen ja ylläpito

Lisäksi YSL 156 §:ssä säädetään muun muassa jätevesien käsittelyjärjestelmän suunnittelusta, rakentamisesta ja ylläpidosta (156 §:n 2 mom.). Tämä lakitasoinen velvollisuus kattaa suunnittelun, rakentamisen ja käytönaikaiseen ylläpidon. Käytännössä järjestelmän suunnittelun mitoitusperusteena käytetään yleensä asukaslukua, jonka arvo saadaan jakamalla huoneistoala neliömetreissä luvulla 30, kuitenkin siten, että mitoituksen asukasluku on vähintään viisi. Huoneistoala ei kuitenkaan saa olla määräävä tekijä, jos kiinteistöllä asuu suuresta huoneistoalasta ja siten kapasiteetista riippumatta pysyvästi vain muutama henkilö. Järjestelmä tulee suunnitella ottaen huomioon tilanne, jossa kiinteistöllä asuu sen kapasiteetin mukainen määrä henkilöitä. Järjestelmä on kuitenkin voitava käytännössä toteuttaa vaiheittain, jos kiinteistöllä järjestelmän rakennushetkellä asuu olennaisesti vähemmän henkilöitä.

YSL 156 §:n 2 momenttiin sisältyy keskeinen käsittelyjärjestelmää koskeva vaatimus. Järjestelmä tulee suunnitella, rakentaa ja ylläpitää siten, että sillä voidaan kohtuudella normaalikäytössä olettaa saavutettavan hajajätevesiasetuksessa talousjätevesien käsittelylle tarkemmin määriteltävä käsittelemättömän jäteveden kuormitukseen perustuva riittävä puhdistustaso. Riittävä puhdistustaso koskee orgaanista ainetta, fosforia ja typpeä. Tätä YSL 156 §:n 2 momentin riittävää puhdistuksen vaatimustasoa nimitetään yleisesti perustasoksi. Tämä vaatimustaso on pääsääntö, josta poikkeaminen ankarampaan suuntaan sisältyy 156 §:n 3 momenttiin.

Valtioneuvostolle osoitetun asetuksenantovaltuuden mukaisesti tarkemmat säännökset vaadittavasta puhdistustasosta ja talousjätevesien kuormituksesta ympäristöön sekä jätevesijärjestelmän suunnittelusta, käytöstä ja huollosta sekä lietteen poistamisesta annetaan asetuksella (YSL 156 §:n 2 mom.). Edellä mainittua puhdistuksen perustasoa ankarampia puhdistusvaatimuksia tulee noudattaa YSL 156 §:n 3 momentin mukaan, jos niistä muualla laissa säädetään tai sen nojalla säädetään tai määrätään. Perustason vaatimuksia ei myöskään sovelleta alueella, jota koskevat YSL 202 §:n nojalla annetut, ympäristöolosuhteista johtuvat puhdistustasoa koskevat kunnan ympäristönsuojelumääräykset. Valtioneuvostolle on lisäksi osoitettu asetuksenantovaltuus antaa säännöksiä ohjeellisesta puhdistustasosta, joka talousjätevesien puhdistuksella tulisi saavuttaa niissä tilanteissa, joissa kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä asetetaan YSL 156 §:n 2 momentissa tarkoitettua ankarampia vaatimuksia.

Kunnan ympäristönsuojelumääräykset

YSL 202 § 1 momenttiin perustuen kunta voi antaa tämän lain täytäntöön panemiseksi tarpeellisia paikallisista olosuhteista johtuvia, kuntaa tai sen osaa koskevia yleisiä määräyksiä (kunnan ympäristönsuojelumääräykset). Lisäksi 202 §:n 3 momentin mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi yksittäistapauksessa myöntää poikkeuksen ympäristönsuojelumääräyksestä siinä mainituin perustein. YSL 156 §:n 3 momentin soveltamisen

edellytyksenä on, että olemassa on erityisiä perusteita ankaramman vaatimustason noudattamiselle herkillä alueilla siten kuin kunnallisilla ympäristönsuojelumääräyksillä voidaan määrätä. Tämä perustasosta poikkeaminen ankarampaan suuntaan perustuu siten kunnan ympäristönsuojelumääräyksiin.

Usein sijainti ranta-alueella tai tärkeällä pohjavesialueella merkitsee tarvetta normaalia tiukemmille puhdistusvaatimuksille ympäristön pilaantumisen vaaran ehkäisemiseksi. Ranta-alueella tarkoitetaan yleensä melko kapeaa vyöhykettä, jonka ulkopuolelle jäävillä alueilla on katsottu riittävän perustason puhdistusvaatimukset. Myös maaston muodoilla on suuri merkitys sen suhteen, miten jätevedet kuormittavat vesistöä.

Maankäyttö- ja rakennuslain soveltaminen

Lisäksi informatiivisena viittauksena lakiin sisältyy myös viittaus maankäyttö- ja rakennuslakiin (132/1999, MRL) sekä luvanvaraisuuden että käyttö- ja huolto-ohjeen osalta. Rakentamisen lupajärjestelmästä säädetään MRL:ssä ja sen nojalla annetuissa asetuksissa.

Pääosa kiinteistön jätevesijärjestelmää koskevista teknisluonteisista vaatimuksista on maankäyttö- ja rakennuslain perusteella annetuissa asetuksissa, jotka julkaistaan Suomen rakentamismääräyskokoelmassa. Rakennusten viemärointiä koskevaa ympäristöministeriön asetuksena voimassa olevaa D1-osaa (Kiinteistöjen vesi- ja viemärilaitteistot, määräykset ja ohjeet 2007) on noudatettava aina rakentamisen yhteydessä. Asetuksen uudistaminen on vireillä ja uusi asetus tulee antaa vuoden 2017 loppuun mennessä. Tarkoitus on saattaa sääntely vastaamaan perustuslain 80 §:n edellytyksiä mm. erottamalla sitovat säännökset ohjeellisesta aineksesta. Myös 1.6.2015 voimaan tulleessa ympäristöministeriön asetuksessa rakentamista koskevista suunnitelmista ja selvityksistä (216/2015) säädetään kiinteistön vesi- ja viemärilaitteistoja koskevan suunnitelman sisällöstä (13 §).

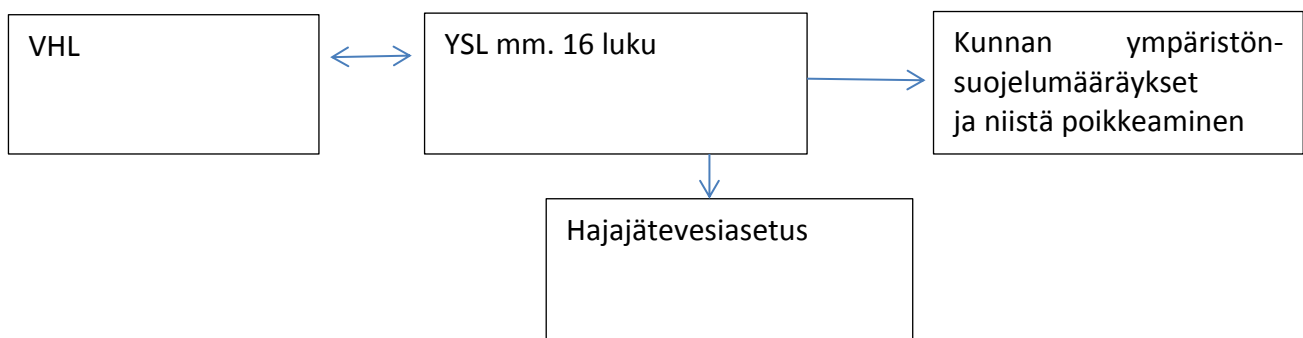
Jäteveden johtaminen toisen alueella

Säännökset jäteveden johtamisesta toisen alueella ovat YSL 158 §:ssä. Säännöksen perusteella määräytyvät jätevettä johtavan velvollisuudet ja vastuut myös tilanteissa, joissa useat johtavat jätevettä toisen alueella. Sääntely sisältää myös muun muassa kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle osoitettu toimivalta päättää jätevettä johtavan velvollisuuden tarkemmasta sisällöstä sekä viittauksia vesilakiin.

Ympäristönsuojelulain talousjätevesien käsittelyvaatimuksista poikkeaminen

Yleistä

Talousjätevesien sääntely on osa kokonaisuutta, jonka muodostavat ympäristönsuojelulaki (537/2014, YSL), jossa laki- ja asetustasoinen sääntely sekä kunnan ympäristönsuojelumääräykset. Tähän kokonaisuuteen kuuluu myös vesihuoltolain (119/2001, VHL) sääntely.

YSL:ssä on useita elementtejä, joiden avulla talousjätevesien sääntelyn kohdistumista ja kohtuullisuutta pyritään varmistamaan. Kiinteistön omistaja voi saada poikkeuksen vesihuoltolain mukaisesta liittymisvelvollisuudesta ja toisaalta ympäristönsuojelulain jätevesien käsittelyä koskevien vaatimusten soveltamisesta osin eri perustein. Vesihuoltolaissa ei ole ympäristönsuojelulain ns. ikävapautuksen kaltaista sääntelyä. Myöskään maankäyttö- ja rakennuslaissa ei ole ikävapautuksen kaltaista sääntelyä liittyen esimerkiksi olennaisten teknisten vaatimusten soveltamiseen kiinteistön korjaus- ja muutostöissä.

Sääntelyn soveltamisalan rajauksesta säädetään YSL 155 §:ssä. Sen perusteella muut kuin vesikäymälän jätevedet voidaan kuitenkin johtaa puhdistamatta maahan, jos niiden määrä on vähäinen eikä niistä aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa (155 §:n 2 mom.). Säännös mahdollistaa vähäisten talousjätevesien johtamisen puhdistamatta maahan, jos niistä ei aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa.

Talousjätevesien käsittelyä varten kiinteistöllä on oltava jätevesien käsittelyjärjestelmä, jonka tulee soveltua käyttökohteeseensa (156 §:n 1 mom.). Kiinteistön jätevesijärjestelmä otetaan huomioon kokonaisuutena. Sääntely on luonteeltaan teknologianeutraalia.

YSL:n mukaista puhdistuksen perustasosta säädetään 156 §:n 2 momentissa. Ankarampi puhdistusvaatimus –taso perustuu YSL 156 §:n 3 momenttiin. Kunnat voivat antaa ympäristönsuojelumääräyksiä perustuen YSL 202 §:ään. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi yksittäistapauksessa myöntää poikkeuksen määräyksistä.

Lakitasoinen vapautussäännös kiinteistön haltijan iän perusteella. YSL 238 §:n 1 momentin mukaan, jos kiinteistön talousjätevesistä ei aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa, asetuksella säädettyjä käsittelyvaatimuksia ei sovelleta sellaisen kiinteistön 9.11.2011 olemassa olleeseen käyttökuntoiseen jätevesijärjestelmään, jonka kiinteistöllä vakituisesti asuva haltija tai haltijat ovat viimeistään mainittuna päivänä täyttäneet 68 vuotta. Eli tällä säännöksellä vapautetaan asetuksella säädetyn puhdistustason noudattamisesta ne kiinteistöt, joiden vakituisesti kiinteistöllä asuva haltija tai haltijat ovat lain voimaan tullessa (9.3.2011) täyttäneet 68 vuotta.

Työryhmän toimeksianto kattaa siirtymäajan piirissä olevat, ennen vuotta 2004 rakennetut kiinteistöt ja niiden aseman tarkastelun tässä yllämainitussa sääntelykokonaisuudessa. Talousjätevesien käsittelyvaatimuksista poikkeamisesta säädetään YSL 157 §:ssä. Pykälä muodostaa perustuslain 80 §:n edellyttämän perussäännöksen poikkeamiselle lain tasolla. Momentti muodostuu 1. virkkeen säännöksestä ja 2. virkkeestä, jossa on 3-kohtainen luettelo. Lisäksi momentissa 2 säädetään toimivallasta ja poikkeuksen enimmäisajasta. Seuraavassa käsitellään pykälää momenttikohtaisesti omissa jaksoissaan.

Poikkeaminen YSL 157 §:n perusteella

YSL 157 §:ään perustuen voidaan poiketa talousjätevesien käsittelyä koskevista 156 §:n vaatimuksista. Poikkeamissääntelyllä luodaan joustoa voimassa oleviin käsittelyvaatimuksiin. Sääntelyn peruslähtökohtana on edellytettyjen toimien kustannusten kohtuullisuus kiinteistön haltijan näkökulmasta arvioituna ympäristövaikutukset kuitenkin huomioiden.

Lähtökohtana on kiinteistön haltijan tilanteen tapauskohtainen tarkastelu liittyen toisaalta käsittelemättömän jäteveden kuormitukseen ja toisaalta mahdollisen kohtuuttomuuden arviointiin

kiinteistön haltijan kannalta. Pykälä on erittäin keskeinen työryhmän työn kannalta, jonka vuoksi se on sisällytetty tähän kokonaisuudessaan:

Ympäristönsuojelulaki 157 §

Talousjätevesien käsittelyvaatimuksista poikkeaminen

Edellä 156 §:n nojalla säädetyistä talousjätevesien käsittelyä koskevista vaatimuksista voidaan poiketa, jos ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta on kiinteistön käyttö huomioon ottaen pidettävä vähäisenä verrattuna käsittelemättömän jäteveden kuormitukseen ja käsittelyjärjestelmän parantamiseksi edellytetyt toimet korkeiden kustannusten tai teknisen vaativuuden vuoksi kokonaisuutena arvioiden ovat kiinteistön haltijalle kohtuuttomat. Arvioitaessa toimien kohtuuttomuutta kiinteistön haltijan kannalta otetaan huomioon:

- 1) kiinteistön sijainti viemäriverkoston piiriin ulotettavaksi tarkoitetulla alueella;*
- 2) kiinteistön haltijan ja kiinteistöllä vakituisesti asuvien korkea ikä ja muut vastaavat elämäntilanteeseen liittyvät erityiset tekijät;*
- 3) kiinteistön haltijan pitkäaikainen työttömyys tai sairaus taikka muu näihin rinnastuva sosiaalinen suorituseste.*

Kunnan toimivaltainen viranomainen myöntää hakemuksesta 1 momentissa tarkoitetun poikkeuksen. Poikkeus myönnetään hakijalle enintään viiden vuoden määräajaksi kerrallaan.

YSL 157 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan talousjätevesien käsittelyä koskevista vaatimuksista voidaan poiketa. YSL 157 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen loppuosa muodostaa kaksi yhtä aikaa voimassa olevaa edellytystä. Poikkeaminen myönnetään määräajaksi, jos ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta on kiinteistön käyttö huomioon ottaen pidettävä vähäisenä verrattuna käsittelemättömän jäteveden kuormitukseen. Tämän lisäksi edellytetyt toimet kokonaisuutena arvioiden ovat kiinteistön haltijalle kohtuuttomat joko korkeiden kustannusten tai teknisen vaativuuden vuoksi. Näiden molempien seikkojen on oltava voimassa, mikä käy esille pykälän 1 momentin sanamuodosta. (YSL 157 §:n 1 mom., ...kuormitukseen ja käsittelyjärjestelmän...). Hajajätevesiä koskevassa sääntelyssä jätevesien määrän vähäisyys yleensä edellyttää, että kiinteistöllä asuvien lukumäärä tai kiinteistön käyttö muutoin ei merkittävästi poikkea haja-asutuksen keskimääräisestä tilanteesta kuormitusta lisäävästi. Edellytyksenä olisi siten käytännössä, että kiinteistöllä asuvien lukumäärä ei merkittävästi ylitä keskimääräistä kolmen hengen asukasmäärää tai että kiinteistön käyttöaste muusta syystä jää keskimääräistä alhaisemmaksi.

Lisäksi on huomattava, että tarkastelunäkökulmana sääntelyssä on kiinteistön haltijan näkökulma. Lisäksi säädetään kolmesta eri kriteeristä, joiden perusteella viranomainen arvioi toimien kohtuuttomuutta.

YSL 157 §:n kohdan 1 perusteella tarkastellaan kiinteistön sijaintia suhteessa viemäriverkostoon. Säännökseen ei sisälly aikamäärettä tai vastaavaa liittyen tarkoitetulla alueella, joka rajoittaisi toimivaltaisen viranomaisen harkintavaltaa.

Kohdan 2 nojalla huomioon otetaan kiinteistön haltijan henkilöön liittyviä seikkoja kuten korkea ikä ja muut vastaavat elämäntilanteeseen liittyvät erityiset tekijät. Korkea ikä on lisäksi YSL 238 §:ssä korkea ikä on kytketty lainmuutoksen voimaantullessa 68-vuotiaisiin. Iän lisäksi huomioon voivat tulla muut henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyvät seikat.

Kohdan 3 perusteella arvioinnissa otetaan huomioon velvoitteesta aiheutuvien kustannusten vaikutus kiinteistön haltijan taloudelliseen tilanteeseen. Pykälän kohdassa on luettelo tekijöistä (työttömyys tai sairaus) ja huomioon voidaan ottaa myös kiinteistön muu näihin kahteen seikkaan rinnastuva sosiaalinen suorituseste. Säännökseen sisältyy harkintaa suuntaavana määreenä sana

”pitkäaikainen” kuvaamaan työttömyyden tai sairauden kestoa. Näin lyhytaikaiset tekijät eivät olisi huomioon otettavia seikkoja. Toisaalta sääntely on joustavaa, kun se, mitä pitkäaikaisella tarkoitetaan, ei ole määritelty myöskään lain perusteluissa tai esitöissä.

Kunnan toimivaltainen viranomainen ja viranomaisen toimivalta

Toimivalta poikkeuksen myöntämiseen on kunnan viranomaisella, joka on yleensä ympäristönsuojeluviranomainen. Poikkeamista haetaan hakemuksella. Poikkeamispäätöksen hakemiseen sovelletaan hallintolain (434/2004) säännöksiä. Poikkeus myönnetään hakijalle enintään viiden vuoden määräajaksi kerrallaan (YSL 156 § 3 mom.). Laissa ei ole säännöksiä siitä, kuinka monta kertaa poikkeus voidaan myöntää. Poikkeamisen edellytykset tulee joka kerta arvioida erikseen. Poikkeaminen voidaan myöntää, jos laissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Säännöksen sanamuodosta käy ilmi, että hakemus voidaan hylätä myös muulla kuin laissa säädetyllä perusteella. Koska kohtuuttomuuden arviointi liittyy välttämättä aina henkilön olosuhteisiin, poikkeus on hakijakohtainen ja raukeaa kiinteistön omistuksen tai hallinnan vaihtuessa.

Vapaa-ajan kiinteistöt

Myös vapaa-ajan kiinteistöillä voi tietyissä tilanteissa olla perusteita poikkeussäännösten soveltamiselle. Harkitessaan tapauskohtaisesti poikkeussäännösten soveltamisedellytysten olemassaoloa on viranomaisella mahdollisuus ottaa huomioon myös esimerkiksi vapaa-ajan asuntojen varustelutason nousu ja ympärivuotiset käyttömahdollisuudet. Vapaa-ajan asuntojen osalta yksi tekijä kuormituksen vähäisyyttä arvioitaessa on asunnolla vietetty aika. Jos kysymys on ns. kakkosasunnosta, jolla aikaa vietetään hyvin suuri osa vuodesta, kuormitus ei välttämättä ole pykälän edellyttämällä tavalla vähäinen.

Siirtymäsäännös

Uuden ympäristönsuojelulain voimaantulo- ja siirtymäsäännöksiä sisältävässä luvussa säädetään myös kiinteistön jätevesijärjestelmään sovellettavasta sääntelystä. Pykälässä 238 § säädetään jätevesijärjestelmien rakentamiseen liittyvistä siirtymäsäännöksistä. Säännöksellä pidetään voimassa ympäristönsuojelulain (86/2000) lakimuutoksiin 252/2005 ja 196/2011 liittyvät jätevesijärjestelmiä koskevat tarpeelliset siirtymäsäännökset.

YSL 238 §:n 1 momentin mukaan, jos kiinteistön talousjätevesistä ei aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa, asetuksella säädettyjä käsittelyvaatimuksia ei sovelleta sellaisen kiinteistön 9.11.2011 olemassa olleeseen käyttökuntoiseen jätevesijärjestelmään, jonka kiinteistöllä vakituisesti asuva haltija tai haltijat ovat viimeistään mainittuna päivänä täyttäneet 68 vuotta. Eli tällä säännöksellä vapautetaan asetuksella säädetyn puhdistustason noudattamisesta ne kiinteistöt, joiden vakituisesti kiinteistöllä asuva haltija tai haltijat ovat lain voimaan tullessa (9.3.2011) täyttäneet 68 vuotta.

Lisäksi YSL 238 §:n 2 momentin perusteella lain 157 §:ää sovelletaan 1 päivänä toukokuuta 2005 olemassa olleeseen käyttökuntoiseen jätevesijärjestelmään. Mainittua 157 §:ää sovelletaan myös jätevesijärjestelmään, joka on hyväksytty rakennusluvassa ennen kyseistä päivämäärää.

1.4.2 Vaatimukset talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla ja muuta asetuksen sisältöä

Voimassa on valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (209/2011, hajajätevesiasetus), joka on annettu vanhan ympäristönsuojelulain 27 c §:n nojalla. Vastaava valtuussäännös sisältyy voimassa olevaan YSL 154 §:ään.

Asetuksen soveltamisala on rajattu vanhan ympäristönsuojelulain 27 b §:ssä tarkoitettuihin tilanteisiin. Tämä tarkoittaa sitä, että asetusta ei sovelleta jos johdetaan muita kuin vesikäymälän jätevesiä puhdistamatta maahan, silloin kun niiden määrä on vähäinen. YSL:ssä vastaava aineellinen säännös sisältyy lain 155 §:ään. Sääntelyn soveltamisala on siten säilynyt ennallaan, joskin vain asetuksen lakiviittaukset ovat päivittämättä.

Talousjätevesien käsittelyä koskevia vaatimuksia on sovellettu 1.1.2004 lähtien uudisrakentamisessa ja siihen verrattavissa olevissa korjaus- tai muutostöissä. Eli jos kiinteistöllä tehdään korjaus- tai muutostöitä, jotka ovat verrattavissa rakennuksen rakentamiseen. Sääntelyä sovelletaan myös, kun kiinteistöllä toteutetaan vähäistä suurempaa lisärakentamista tai jätevesijärjestelmää muutetaan olennaisesti siten, että siihen vaaditaan maankäyttö- ja rakennuslain mukainen rakennuslupa tai toimenpidelupa taikka rakentamista koskeva ilmoitus.

Hajajätevesiasetuksen sisällöstä

Asetuksella tarkennetaan YSL 16 luvun säännöksiä. Asetuksessa säädetään ensinnäkin haja-asutuksen kuormitusluvusta (2 §), vähimmäisvaatimuksista jätevesien puhdistustasolle (3 §) sekä ohjeellisesta puhdistustasosta pilaantumiselle herkille alueille (4 §). Jätevesien vähimmäisvaatimussäännöstä (3 §) nimitetään perusvaatimukseksi. Se tulee sovellettavaksi tämänhetkisen lainsäädännön mukaisesti myös pilaantumiselle herkille ja ei-pilaantumisherkillä alueilla siten, että jätevesijärjestelmien tulee täyttää asetuksen vaatimukset 15.3.2018 mennessä. (hajajätevesiasetuksen muutos 343/2015, voimaan 1.4.2015). Esimerkiksi, jos kiinteistöllä on käyttökuntoinen järjestelmä kuten saostuskaivo siihen liittyvine viemäriputkineen tai muu käsittelyjärjestelmä, on kiinteistö siirtymäajan piirissä.

Asetuksen (8 §) perusteella jätevesien käsittelyjärjestelmiä koskevan tiedon seuranta ja saatavuus ovat Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) tehtäviä. SYKEN on seurattava yleisesti saatavilla olevia jätevesien käsittelylaitteistoja ja -menetelmiä sekä niillä saavutettavia tuloksia. Puolueettomaan ja luotettavaan arviointiin perustuva ajantasaisen seurannan tieto tulee saattaa kansalaisten helposti saatavaksi.

1.4.3 Hajajätevesisääntely ja perustuslaki

Syksyllä 2010 eduskunnan ympäristövaliokunta (YmVM 18/2010 vp) arvioi laajasti hajajätevesisääntelyä perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 44/2010 vp) perusteella. Tällöin eduskunnassa käsiteltiin hallituksen esitykseen perustuvaa ympäristönsuojelulain muutosehdotusta (HE 179/2010).

Perustuslain sääntelyn mahdollisia tulkintamuutoksia ei tässä työssä ole erikseen tarkasteltu. Seuraavassa selostetaan lyhyesti eräitä hajajätevesisääntelyn kannalta keskeisiä perustuslain säännöksiä.

Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuus (PL 6 §) on keskeinen perusoikeussäännös. Yhdenvertaisuuden ajatus sisältyy jo itse perusoikeuden käsitteeseen. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevilla säännöksillä on ollut perinteisesti keskeinen asema perusoikeusjärjestelmässä. Myös kansainvälisessä ihmisoikeussääntelyssä yhdenvertaisuudella ja erityisesti syrjinnän kielloilla on tärkeä merkitys. PL 6 §:n 1 momentin yleiseen yhdenvertaisuussäännökseen sisältyy mielivallan kieltö ja vaatimus samanlaisesta kohtelusta samanlaisissa tapauksissa. Perusoikeudet, kuten yhdenvertaisuus, ovat ”jokaisen oikeuksia.” Tämän perusoikeuden haltija on säännönmukaisesti yksilö. Yhdenvertaisuus koskee ensisijaisesti esimerkiksi sukupuoleen, ikään ja alkuperään liittyvää tasa-arvoa.

Perustuslakivaliokunnan tulkinnan mukaan laki voi olla ristiriidassa PL 6 §:n kanssa, jos asettaa kansalaiset tai kansalaisryhmät toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan ilman yleisesti hyväksyttävää perustetta. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien kansalaisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Yhdenvertaisuussääntely on luonteeltaan minimisääntelyä, perusoikeuksia edullisempaan suuntaan poikkeaminen on mahdollista. Yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä sekä myönnettäessä lailla etuja ja oikeuksia kansalaisille että asetettaessa heille velvollisuuksia. Mikäli annetaan eri ryhmiin kohdistuvaa erilaista sääntelyä, se tulee voida perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla.

Perustuslakivaliokunnan käytäntöä tulkitaan myös siten, että yhdenvertaisuusperiaate ei aseta tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä antamaan yhteiskunnan kehittymisen vuoksi tarvittavaa sääntelyä. Lainsäädäntö tyyppillisesti kohtelee ihmisiä eri tavoin hyväksyttävän yhteiskunnallisen perusteen vuoksi.

Omaisuuksensuoja

Perustuslain 15 §:n omaisuudensuoja sisältää omaisuudensuojan yleislausekkeen (1 momentti) ja pakkolunastuslausekkeen (2 momentti). Omaisuuden suojaa koskevan perustuslain 15 §:n 1 momentin yleislausekkeen nojalla jokaisen omaisuus on turvattu.

PL 15 §:n 1 momentin yleislausekkeen perusteella arvioidaan muun muassa omistajan käyttövapauden erilaisten rajoitusten sallittavuutta. Omaisuudensuoja sisältää muun muassa omistajalle lähtökohtaisesti kuuluvan vapauden käyttää omaisuuttaan. Säännöstä sovellettaessa korostuu kokonaisvaltaisen punninnan merkitys eli onko siinä esillä oleva tapa hyväksyttävä suhteessa niihin tavoitteisiin, joihin asiassa pyritään.

Vastuu ympäristöstä

Perustuslain 20 §:n 1 momentin mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Säännöksen soveltamisen piiriin kuuluvat sekä ympäristön tuhoutumisen tai pilaantumisen estäminen että aktiiviset luonnolle suotuisat toimet. Siten säännös ilmaisee ihmisten kaikinpuolisen vastuun sellaisesta taloudellisen ja yhteiskunnallisen toiminnan kokonaislinjasta, joka turvaa elollisen ja elottoman luonnon monimuotoisuuden säilymisen (ks. HE 309/1993 vp, s. 66/II).

Ympäristöperusoikeus toteutuu aineellisen lainsäädännön kautta. Säännöksen piiriin kuuluvat sekä ympäristön tuhoutumisen tai pilaantumisen estäminen että aktiiviset luonnolle suotuisat toimet.

Ympäristöperusoikeussäännös ilmaisee ihmisten yleisen vastuun sellaisesta taloudellisen ja yhteiskunnallisen toiminnan kokonaislinjasta, joka turvaa elollisen ja elottoman luonnon monimuotoisuuden säilymisen (ks. HE 309/1993 vp., s. 66/II). Perustuslakivaliokunnan käytännössä on useamman kerran käsitelty ympäristövastuussäännöksen suhdetta erityisesti omaisuuden suojaan ja katsottu, että se ei perusta yksilöittäin todennettavissa olevia velvoitteita ja että toiseksi se ei muodostu erilliseksi perusteeksi kohdistaa omistajiin erityisesti ulottuvia sietämisvelvoitteita. Toisaalta saman perusoikeussäännöksen osina niillä kummallakin voi olla vaikutusta toistensa tulkintoihin tilanteessa, jossa muun muassa pyritään ihmisen ja luonnon välistä tasapainoa kestävästi edistäviin lainsäädäntöratkaisuihin (ks. PeVL 20/2010 vp., s. 2/II ja PeVL 21/1996 vp., s. 2/I).

Ympäristönsuojelulain tarkoituksena on muun muassa ehkäistä ja vähentää päästöjä, ehkäistä ympäristön pilaantumista ja sen vaaraa sekä poistaa pilaantumisesta aiheutuvia haittoja ja torjua

ympäristövahinkoja, turvata terveellinen ja viihtyisä sekä luonnontaloudellisesti kestävä ja monimuotoinen ympäristö sekä torjua ilmastonmuutosta.

Perusoikeuksien turvaaminen

PL 22 § sisältää perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien turvaamista koskevan yleissäännöksen. Sääntely kohdistuu julkiseen valtaan, jonka on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Perusoikeussäännökset sitovat julkista valtaa sen kaikessa toiminnassa, niin lainsäädännössä, hallinnossa kuin lainkäytössäkin. Käytännön toteutumisen kannalta ei ole riittävää, että julkinen valta pidättäytyy itse puuttumasta perusoikeuksiin. Perusoikeuksien tosiasiallinen toteutuminen edellyttää julkisen vallan aktiivisia toimenpiteitä. Perusoikeuksien turvaamissäännös korostaa pyrkimystä perusoikeuksien sisällölliseen turvaamiseen. PL 22 §:ssä ei määritellä niitä keinoja, joilla julkisen vallan tulee turvaamisvelvollisuutensa toteuttaa. Keinovalinta jää kussakin tapauksessa erikseen harkittavaksi.

Asetuksen antaminen ja lainsäädäntövallan siirtäminen

Perustuslain mukaan lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta (PL 3 §:n 1 mom.), joka antaa yksityisiä henkilöitä ja yhteisöjä että viranomaisia sitovia yleisiä oikeussääntöjä. PL 80 §:n 1 momentin mukaan lailla säädetään yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka muuten kuuluvat lain alaan. Säännös pidättää siinä tarkoitetut asiat lain alaan ja rajoittaa eduskunnan valtaa siirtää sille kuuluvaa lainsäädäntövaltaa asetuksen antajalle. Säännöksen merkitys liittyy keskeisesti PL 2 luvun perusoikeuksiin.

Asetusten antaminen tulee perustua laissa olevaan valtuutukseen, mikä merkitsee lainsäädäntövallan siirtämistä eduskunnalta asetuksen antajalle. Lisäksi 80 §:stä johtuu, että tarkkarajaisista ja täsmällisistä asetuksenantovaltuuksia tuli säätää asianomaisissa perussäännöksissä.

PL 80 §:n 1 momentin säännös rajoittaa myös asetuksen antajan valtaa antaa säännöksiä mainitussa rajoituslausekkeessa tarkoitetuista asioista. Annettavaan asetukseen ei saa sisällyttää säännöksiä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista eikä perustuslain mukaan muuten lain alaan kuuluvista asioista. Tämä turvaa sen, että hallituksen esityksiin ei sisällytetä perusoikeussuojaa heikentäviä delegointisäännöksiä asetuksen tasolle.

1.4.4 Hajajätevesisääntelyn perustuslakiin liittyvät näkökohdat eduskunnassa 2010

Perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 44/2010

Eduskunnan perustuslakivaliokunta (PeVL 44/2010) kiinnitti hajajätevesisääntelyssä huomioita erityisesti PL:n yhdenvertaisuutta koskevaan 6 §:n vaatimuksiin sekä lain ja asetuksen välistä suhdetta koskevaan perustuslain 80 §:n vaatimukseen. Molemmat ovat merkityksellisiä myös työryhmän työn kannalta. Myös ns. ympäristöperusoikeuden (PL 20 §:n 1 mom.) ja omaisuudensuojasäännöksen (15 §) suhdetta käsiteltiin mietinnössä.

Yleisesti perustuslakivaliokunta totesi, että koska ympäristönsuojelulaki, hajajätevesiasetus ja vesihuoltolaki muodostavat toisiinsa yhteydessä olevan sääntelykokonaisuuden, on säännöksiin tehtäviä muutoksia arvioitava ottaen huomioon tämä kokonaisuus.

Perustuslakivaliokunta katsoi ensinnäkin, että yli 68-vuotiaita koskevasta ikävapautuksesta säättäminen ei ollut ristiriidassa perustuslain 6 §:ssä säädetyn velvoitteen kanssa olla asettamatta ketään ilman hyväksyttävää perustetta eri asemaan iän perusteella. Ikärajan asettaminen ei ollut siis ongelmallista, kun sille oli hyväksyttävä peruste ja näin katsottiin tässä sääntelyssä olevan. Valiokunnan arvioon vaikutti muun muassa se, että hallituksen esityksessä oli esitetty riittävät

tilastotiedot ikävapautuksen käytännön vaikutuksista. Sääntelyä jatkossakin kehitettäessä on siten keskeistä selvittää riittävän tarkasti ehdotettujen muutosten käytännön vaikutuksia.

Toiseksi ehdotukset koskettavat perustuslakivaliokunnan mukaan niiden sääntelykohteen vuoksi PL 20 §:n 1 momenttia. Perustuslakivaliokunta on aiemmin arvioinut säännöksen yhteyttä omaisuudensuojaan. Perusoikeusuudistuksen jälkeen mutta ennen uuden perustuslain voimaantuloa valiokunta totesi hallitusmuodon 12 §:n omaisuudensuojasäännös (nykyinen perustuslain 15 §) ja 14 a §:n ympäristöperusoikeus (nykyinen 20 §) välisen suhteen olevan sellainen, että ensiksikään 14 a § ei perusta yksilöittäin todennettavissa olevia velvoitteita ja että toiseksi se ei muodostu erilliseksi perusteeksi kohdistaa omistajiin erityisesti ulottuvia sietämisvelvoitteita. Toisaalta saman perusoikeussäännösten osina niillä kummallakin voi olla vaikutusta toistensa tulkintoihin tilanteessa, jossa muun muassa pyritään ihmisen ja luonnon välistä tasapainoa kestävästi edistäviin lainsäädäntöratkaisuihin (ks. PeVL 20/2010 vp, s. 2/II ja PeVL 21/1996 vp, s. 2/I). Samat arvioinnin lähtökohdat ovat valiokunnan mielestä sovellettavissa myös nyt käsiteltävänä olevaan tilanteeseen.

Perustuslakivaliokunta otti myös varsin voimakkaasti kantaa perustuslain 80 §:n näkökulmasta arvioidessaan sääntelyn sisältöä tuolloin voimassa olleessa ympäristönsuojelulaissa, sen ehdotetussa muutoksessa ja vuoden 2003 hajajätevesiasetuksessa. Valiokunta piti ilmeisenä, että asetuksessa oli tuolloin sellaista yksilön velvollisuuksien kannalta olennaista normiaineista, joka perustuslain 80 §:n vuoksi kuului lain tasolle.

Voidaan siis tehdä johtopäätös, että valiokunta piti aikaisempaa sääntelykokonaisuutta perustuslain vastaisena ja edellytti asian saattamista välittömästi perustuslain mukaiselle kannalle.

Perustuslakivaliokunta katsoi myös, että jätevesien käsittelyvaatimusten tasosta tuli riittävän tarkasti säätää lain tasolla. Myös vaatimuksista poikkeamisesta tuli säätää laissa. Tässä yhteydessä tuli ”tarkoin varmistua laissa säädettävien vaatimusten asettuvan sellaiselle tasolle, että ne on kohtuullisella investoinnilla ja toimivalla tekniikalla myös tosiasiallisesti mahdollista moitteettomasti täyttää”.

Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 18/2010

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta piti käsittelyssä ollutta hallituksen esitystä (HE 179/2010) tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puolsi lakiehdotuksen hyväksymistä mietinnössä esitetyin huomautuksin ja muutosehdotuksin. Työryhmän työn kannalta keskeisiä seikkoja on koottu tähän jaksoon.

Ympäristövaliokunta esitti mietinnössään (YmVM 18/2010) uuden 3 a luvun lisäämistä tuolloin voimassa olevaan ympäristönsuojelulakiin (86/2000), ja silloisen hajajätevesiasetuksen kumoamista ja uuden hajajätevesiasetuksen antamista heti lakimuutosten voimaantulon jälkeen.

Ympäristövaliokunta ehdotti perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella myös jätevesien käsittelyvaatimusten tason alentamista 1.1.2004 voimaan tulleeseen asetukseen verrattuna. Tämä oli merkittävä, käsittelyvaatimuksia kohtuullistava ehdotus.

Investointikustannusten kohtuullisuuden osalta valiokunta piti kiinteistöille keskimäärin aiheutuvaa 4 000 – 5 000 euron kustannusta kohtuullisena ja vertasi käytännössä näin asetettua vaatimustasoa viemäriverkostoon liittymisestä taajama-alueilla aiheutuviin kustannuksiin, jotka ovat keskimäärin myös noin 4 000 – 5 000 euroa. Valiokunta korosti sitä, että asetuksella tarkemmin säädettävät

puhdistustasoa kuvaavat prosenttiluvut on ensisijaisesti tarkoitettu ohjaamaan jätevesien käsittelyjärjestelmien suunnittelijoita heidän työssään.

Edellä esitetyn perusteella lain tasolla säädettäviä asioita ovat muun muassa seuraavat:

- yleinen velvollisuus käsitellä jätevedet ja sen mahdolliset rajaukset (vesikäymälä, vähäiset vedet, jne.)
- käsittelyvaatimusten taso, jonka perusteella määräytyvät myös kiinteistöiltä edellytettävien investointien kustannukset
- käsittelyvaatimuksista poikkeamisen perusteet (viemäriverkoston laajentuminen alueelle, kiinteistön haltijan ikä sekä muu elämäntilanne ja ns. sosiaalinen suorituseste)

Muutokset edellä lueteltuihin asioihin edellyttävät näin ollen lähtökohtaisesti lainmuutosta.

Asetuksen tasolla säädettäviä asioita:

- jätevesien puhdistustasoa kuvaavat orgaanisen aineen, kokonaisfosforin ja kokonaistypen vähentämisvaatimukset perustilanteessa ja pilaantumiselle herkillä alueilla
- jätevesijärjestelmästä laadittavan selvityksen ja käsittelyjärjestelmää muutettaessa laadittavan suunnitelman sisältö
- jätevesijärjestelmän käyttö- ja huolto-ohjeen sisältö
- SYKELLE velvollisuus seurata jätevesien käsittelyjärjestelmistä ja niiden puhdistustuloksista saatavilla olevaa tietoa
- puhdistustasoa koskevien vaatimusten siirtymäaika, joka on viisi vuotta asetuksen voimaantulosta eli 15.3.2016 asti.

Asetuksella voidaan siis lähtökohtaisesti säätää sellaisista asioista, jotka eivät vaikuta kansalaisten oikeuksien ja velvollisuuksien perusteisiin, eli tässä tapauksessa vaadittavien tehostamistoimien suuruusluokkaan. Monet asetuksen velvoitteista kohdistuvatkin ensisijaisesti laitevalmistajiin, suunnittelijoihin tai kunnan ja valtion viranomaisiin. Merkittävin poikkeus tässä suhteessa on siirtymäajan pituus, joka on edelleen säädetty asetuksen tasolla, vaikka kyse lienee kansalaisten kannalta varsin keskeisestä seikasta. Toisaalta on todettava, että vuoden 2011 asetus oli kokonaisuudessaan jo eduskunnan nähtävänä sen hyväksyessä ympäristönsuojelulakiin tehtyjä muutoksia, ja siirtymäajan jatkaminen vuoteen 2016 oli tuolloin osa kokonaisratkaisua.

Säännökset sisältävät joustoja ja voidaan panna täytäntöön kaikissa tapauksissa siten, että kohtuuttomuudet vältetään. Hajajätevesiä koskeva sääntely on teknologianeutraalia ja monenlaiset tekniset vaihtoehdot puhdistustasovaatimusten täyttämiseksi ovat siten mahdollisia.

Vuoden 2011 säädösmuutosten yhteydessä eduskunta nimenomaisesti totesi, että muutoksilla ei laskettaisi säännösten ympäristönsuojelun tasoa. Hajajätevesien parhaan käyttökelpoisen tekniikan taso on kuvattu myös HELCOM:n hajajätevesien käsittelyä koskevassa suosituksessa, joka vastaa nykyisten säännösten sisältämiä vaatimuksia.

1.4.5 Vesihuoltolaki

Vuonna 2001 voimaan tullessa vesihuoltolaissa säädetään vesihuollon kehittämisestä, vesihuoltopalvelujen järjestämisestä, niistä huolehtimisesta sekä vesihuoltolaitoksen ja sen asiakkaan välisestä suhteesta. Vesihuollolla tarkoitetaan veden johtamista, käsittelyä ja toimittamista talousvetenä käytettäväksi sekä jäteveden poisjohtamista ja käsittelyä.

Vesihuoltolain tavoitteena on turvata sellainen vesihuolto, että kohtuullisin kustannuksin on saatavissa riittävästi terveydellisesti ja muutenkin moitteetonta talousvettä sekä terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukainen viemärointi. Lakia sovelletaan asutuksen vesihuoltoon sekä asutukseen vesihuollon kannalta rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan vesihuoltoon. Vesihuoltolain mukaan vastuu vesihuollon järjestämisestä on kiinteistön omistajalla tai haltijalla tai kunnalla.

Kunta kehittää vesihuoltoa alueellaan yhdyskuntakehitystä vastaavasti ja järjestää vesihuollon, jos suurehkon asukasjoukon tarve tai terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat. Kunta hyväksyy alueellaan toimiville vesihuoltolaitoksille toiminta-alueet, joilla kiinteistöjen liittäminen vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai jätevesiviemäriin on tarpeen toteutuneen tai suunnitellun yhdyskuntakehityksen vuoksi. Vesihuoltolaitoksen tulee voida huolehtia toiminta-alueen vesihuollosta taloudellisesti sekä asianmukaisesti. Jos kunta ei ole vastuussa vesihuollon järjestämisestä, vastaa kiinteistön omistaja tai haltija kiinteistönsä vesihuollosta.

Vesihuoltolain 6 § edellyttää, että jos suurehkon asukasjoukon tarve taikka terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat, kunnan tulee huolehtia siitä, että ryhdytään toimenpiteisiin tarvetta vastaavan vesihuoltolaitoksen perustamiseksi, vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamiseksi tai muun tarpeellisen vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi.

Pääsäännön mukaan vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella oleva kiinteistö liitetään laitoksen vesijohtoon ja jätevesiviemäriin. Vesihuoltolain 10 § toinen ja kolmas momentti sisältävät kuitenkin poikkeuksia tähän pääsääntöön niin vesijohtoon liittämisen kuin viemäröinninkin osalta. Viemäröinnistä säädetään, että taajaman ulkopuolella kiinteistöä ei tarvitse liittää vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin, jos 1) kiinteistön vesihuoltolaitteisto on rakennettu ennen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymistä ja jätevesien johtamisessa ja käsittelyssä noudatetaan, mitä ympäristönsuojelulaissa säädetään; tai 2) kiinteistöllä ei ole vesikäymälää ja sen jätevesien johtamisessa ja käsittelyssä noudatetaan, mitä ympäristönsuojelulaissa säädetään.

VHL 11 §:n nojalla kiinteistön omistaja tai haltija voi hakea vapautusta liittämisvelvollisuudesta. Vapautuksen saa laissa säädettyjen vesihuoltolaitoksen toimintaan ja kiinteistökohtaiseen vesihuoltoon liittyvien edellytysten täytyessä. Vapautus on myönnettävä, jos 1) liittäminen verkostoon muodostuisi kiinteistön omistajalle tai haltijalle kohtuuttomaksi, kun otetaan huomioon kiinteistön vesihuoltolaitteiston rakentamisesta aiheutuneet kustannukset, liittamisestä aiheutuvat kustannukset, vesihuoltolaitoksen palvelujen vähäinen tarve tai muu vastaava erityinen syy; ja 2) vapauttaminen ei vaaranna vesihuollon taloudellista ja asianmukaista hoitamista vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella.

1.4.6 Maankäyttö- ja rakennuslaki

Maankäyttö- ja rakennuslaissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa säädetään alueiden ja rakennusten suunnittelusta, rakentamisesta ja käytöstä. Rakentamisen lupajärjestelmästä säädetään 18 luvussa.

Olemassa olevan jätevesijärjestelmän kannalta merkityksellisiä ovat ensinnäkin toimenpidelupaa (126 - 126 a §) koskevat säännökset. MRL 126 a §:n 1 momentin 1) kohdan perusteella kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän rakentaminen tai muuttaminen edellyttää toimenpidelupaa. Lisäksi säädetään, että kunta voi rakennusjärjestyksessään määrätä muun ohella siitä, että 126 a §:n 1 momentin eräisiin toimenpiteisiin ei tarvita toimenpidelupaa. Määräys voi koskea koko kunnan aluetta tai osaa siitä (MRL 126 §:n 3 mom.).

Työryhmän työn kannalta keskeistä on myös rakennuslupa, jonka tarve määräytyy MRL 125 §:n perusteella. Uuden rakennuksen rakentamiseen on oltava rakennuslupa. Työryhmän työn kannalta merkityksellisempi on rakennusluvan tarve muussa kuin uuden rakennuksen rakentamishankkeessa, koska tehtävänanto koskee ennen vuotta 2004 rakennettuja rakennuksia. MRL 125 §:n 2 momentin nojalla rakennuslupa tarvitaan myös sellaiseen korjaus- ja muutostyöhön, joka on verrattavissa rakennuksen rakentamiseen, sekä rakennuksen laajentamiseen tai sen kerrosalaan laskettavan tilan lisäämiseen. Muuta rakennuksen korjaus- ja muutostyötä varten tarvitaan rakennuslupa, jos työllä ilmeisesti voi olla vaikutusta rakennuksen käyttäjien turvallisuuteen tai terveydellisiin oloihin (MRL 125 §:n 3 mom.). Rakennuslupa tarvitaan myös sellaiseen rakennuksen vaippaan tai teknisiin järjestelmiin kohdistuvaan korjaus- ja muutostyöhön, jolla voidaan vaikuttaa merkittävästi rakennuksen energiatehokkuuteen. Myös rakennuksen tai sen osan käyttötarkoituksen olennaista muuttamista varten tarvitaan rakennuslupa. Luvanvaraisuutta harkittaessa otetaan huomioon käyttötarkoituksen muutoksen vaikutus kaavan toteuttamiseen ja muuhun maankäyttöön sekä rakennukselta vaadittaviin ominaisuuksiin. Lupaa edellyttävänä käyttötarkoituksen muutoksena pidetään muun ohella loma-asunnon käytön muuttamista pysyvään asumiseen.

Rakennusluvan edellytyssäännökset sisältyvät MRL 135-137 §:ään. Myös kunnan rakennusjärjestyksellä on usein merkitystä rakennushankkeessa. Maankäyttö- ja rakennuslakiin sisältyy joustoja, joiden mukaisesti rakennushankkeessa voidaan poiketa muun muassa suunnitelmista ja säädöksistä (MRL 150 e §, 172 -174 §, 175 §). Toimivalta poikkeamisessa vaihtelee sen mukaan, millaisesta poikkeamisesta on kyse. Kunta voi MRL 129 §:ään perustuen määrätä rakennusjärjestyksessä, että vähäinen rakentaminen tai muu toimenpide voidaan tehdä vain ilmoitukseen perustuen.

Toimivalta rakennuslupa-asiassa kuuluu kunnan rakennusvalvontaviranomaiselle, joka käsittelee lupahakemukset ja tekee päätökset. Tätä toimivaltaa on voitu kunnan johtosäännössä delegoida. Se, milloin hankkeessa tarvitaan rakennuslupa, ratkaistaan kunnan rakennusvalvontaviranomaisessa ottaen huomioon muun muassa voimassa oleva kaava ja sen määräykset sekä MRL:n luvan myöntämisen edellytyssäännökset sekä mahdollinen poikkeamisen tarve.

Rakennuslupa tarvitaan tyypillisesti esimerkiksi rakennuksen kantavien rakenteiden muuttamiseen ja niiden peruskorjaukseen sekä yleensä rakennuksen rakentamiseen rinnastuviin korjaus- ja muutostöihin. Rakennuslupa tarvitaan myös sellaiseen hankkeeseen, jossa rakennukseen rakennetaan lisää rakennusoikeuteen laskettavaa tilaa kuten lämpösiivon rakentaminen ja kylmän ullakon ottaminen asuinkäyttöön. Myös rakennuksen tai sen osa käyttötarkoituksen olennainen muuttaminen edellyttää rakennuslupaa, jos toimistorakennuksesta tehdään asuinrakennus. Myös loma-asunnon käytön muuttaminen pysyvään asumiseen on lain mukaan luvanvaraista.

Ilmoitusmenettelyn käyttäminen rakennushankkeessa tai korjaus- ja muutostyössä perustuu siihen, että vapautetaan rakentamisen tai muun toimenpiteen luvan hakemisesta (MRL 129 §) sisällyttämällä tätä koskeva määräys kunnan rakennusjärjestykseen (RakJ). Kunta voi RakJ:ssä määrätä, että merkitykseltään ja vaikutukseltaan vähäiseen rakentamiseen tai muuhun toimenpiteeseen voidaan ryhtyä ilman rakennus- tai toimenpidelupaa sen jälkeen, kun asianomainen on tehnyt tätä koskevan ilmoituksen kunnan rakennusvalvontaviranomaiselle. Rakentamiseen tai muuhun toimenpiteeseen voidaan sitten ilmoituksen jälkeen ryhtyä, jollei rakennusvalvontaviranomainen 14 päivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta ole edellyttänyt luvan hakemista ilmoitettuun hankkeeseen. Kuitenkin on huomattava, että kunnan rakennusvalvontaviranomaisen tulee ilmoituksen sijasta

edellyttää rakennus- tai toimenpideluvan hakemista, jos se yleisen edun tai naapurien oikeusturvan kannalta on tarpeen.

Rantarakentamisen sääntely

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan meren tai vesistön rantavyöhykkeelle rakentamisen lähtökohtana on, että alueella on asemakaava tai sellainen yleiskaava, jossa määrätään sen käyttämisestä rakennusluvan perusteena (MRL 72 §:n 1 mom.). Jos tällaista kaavaa ei ole, niin rakentaminen edellyttää MRL:n mukaista poikkeamispäätöstä (MRL 23 luku). Tätä sääntelyä sovelletaan myös ranta-alueeseen, jolla rakentamisen ja muun käytön suunnitteleminen pääasiassa rantaan tukeutuvan loma-asutuksen järjestämiseksi on tarpeen alueella odotettavissa olevan rakentamisen vuoksi (72 §:n 2 mom.). Rantarakentamisen sääntelymuutosta koskeneen luonnonsuojelulain hallituksen esityksen perusteluissa mainitaan, että rantavyöhykkeen syvyys on yleensä vähintään 100 m. Alue voi ulottua kuitenkin enintään 200 m päähän keskivedenkorkeuden mukaisesta rantaviivasta (HE 79/1996 vp).

Rantavyöhyke on maankäytön muutosten suunnitelmallisuuden varmistaminen sillä rannan läheisyydessä olevalla vyöhykkeellä, jonka luonnonolosuhteisiin meren tai vesistön vaikutus ulottuu, joka maisemallisesti mielletään rantaan kuuluvaksi tai jolle kohdistuu erilaisia rantaa hyödyntäviä maankäyttötarpeita. Näistä käytännössä keskeisin on loma-asuntojen rakentaminen. Rantavyöhykkeen leveys vaihtelee maaston muodoista, kasvillisuudesta ja muista olosuhteista riippuen.

MRL 72 §:n 1-2 momentin sääntely ei koske muun muassa maa- ja metsätalouden tai kalatalouden harjoittamista varten tarpeellista rakentamista, olemassa olevan asuinrakennuksen kanssa samaan pihapiiriin kuuluvan talousrakennuksen rakentamista; eikä olemassa olevan asuinrakennuksen korjaamista tai vähäistä laajentamista.

Kunta voi osoittaa rakennusjärjestyksessä alueet, joilla tämä MRL 72 §:n mukainen rajoitus ei ole voimassa sen johdosta, ettei alueella ole sen sijainnin vuoksi odotettavissa suunnittelua edellyttävää rakentamista eikä alueella ole erityisiä luonnon- ja maisema-arvoja tai virkistyskäytön tarpeita. Tällainen rakennusjärjestyksen määräys voi olla voimassa enintään kuusi vuotta kerrallaan, mutta kuitenkin enintään niin kauan kuin määräyksen perusteena olleissa olosuhteissa ei ole tapahtunut sellaisia muutoksia, joiden vuoksi edellytyksiä määräykselle ei enää ole.

1.4.7 Nitraattiasetus

Maa- ja puutarhatalouden harjoittamisessa sovelletaan eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta annettua valtioneuvoston asetusta (1250/2014, nitraattiasetus). Asetuksen säännösten tarkoituksena on vähentää maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien nitraattien pääsyä vesiin.

Asetuksen 1 §:n mukaan yhtenä tavoitteena on ehkäistä ja vähentää muun muassa lannan varastoinnista ja käsittelystä sekä eläintuotannosta aiheutuvia päästöjä pintavesiin, pohjavesiin, maaperään ja ilmaan. Asetus sisältää vähimmäisetasyyksiä sisältäviä säännöksiä sekä ainesten käyttöön ja varastointiin ja rakennelmien sijoittamiseen liittyviä vaatimuksia. Asetusta sovelletaan muun muassa lannan käyttöön, varastointiin ja levittämiseen. Määritelmän mukaan lannalla tarkoitetaan asetuksessa käsittelemätöntä ja käsiteltyä tuotantoeläinten sontaa ja virtsaa, joka voi sisältää myös kuiviketta ja vettä.

Aumaa (maatalouden aineiden varastointiin tehtyä kumpumaista rakennetta) koskevassa pykälässä säädetään etäisyyksistä eri kohteisiin. Aumaa ei saa sijoittaa alle 100 metrin etäisyydelle vesistöä, valtaojasta tai talousvesikaivosta eikä alle viiden metrin etäisyydelle ojasta (6 §).

Esimerkiksi nitraattiasetuksen 4 §:ssä säädetään myös varastointitilojen, jaloittelualueiden ja ruokinta- ja juottopaikkojen sijoittamisesta. Lannan ja pakkaamattomien orgaanisten lannoitevalmisteiden varastointitilaa, tuotantoeläinten jaloittelualueita ja ulkotarhojen ruokinta- ja juottopaikkoja ei saa sijoittaa:

- 1) pohjavesialueelle, ellei maaperäselvitysten perusteella osoiteta, että tällaiselle alueelle sijoittaminen ei aiheuta pohjavesien pilaantumista tai sen vaaraa;
- 2) tulvanalaiselle alueelle;
- 3) alle 50 metrin etäisyydelle vesistöä, talousvesikäytössä olevasta kaivosta tai lähteestä;
- 4) alle 25 metrin etäisyydelle valtaojasta tai vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaisesta norosta.

1.5 Itämeren suojelun toimintaohjelma

Itämeren merellisen ympäristön suojelukomissio (HELCOM, Helsingin komissio) hyväksyi 15.11.2007 Itämeren suojelun toimintaohjelman (Baltic Sea Action Plan, BSAP). Itämeren suojelukomissioon kuuluvat kaikki Itämeren rantavaltiot ja Euroopan unioni. BSAP edellyttää että maat laativat kansallisia toimintaohjelmia vuoteen 2010. Toimintaohjelman tavoitteena on saavuttaa hyvä ympäristön tila Itämerellä vuoteen 2021 mennessä. BSAP ohjelmassa on noin 150 erillistä toimenpidettä. Suomi panee HELCOMin toimintaohjelmaa täytäntöön valtioneuvoston hyväksymillä tavoite- ja toimenpideohjelmilla sekä voimassa olevalla lainsäädännöllä.

HELCOMin suosituksen mukaan haja-asutuksen jätevedet on käsiteltävä niin, että päästöt asukasta kohden ovat päivässä korkeintaan: BHK5 8 g, kokonaisfosfori 0,65 g ja kokonaistyppeä 10 g³.

Asetuksen 209/2011 perusvaatimusten mukaan päästö ympäristöön asukasta kohti voi olla: BHK7 10 g, kokonaisfosfori 0,66 g ja kokonaistyppeä 9,8 g. Suomen nykyisen hajajätevesiasetuksen perusvaatimukset ovat hyvin lähellä HELCOMin suosituksia.

1.6 Hajajätevesiasetuksen toimeenpanon tilanne 2015

Jätevesijärjestelmän rakentaminen edellyttää toimenpideluvan hakemista kunnan rakennusvalvontaviranomaiselta, mutta lupatietoja tai -määriä ei systemaattisesti tilastoida. Luvanvaraisessa rakennushankkeessa kerätään yleisiä tietoja RH1-lomakkeella väestötietojärjestelmän rakennus- ja huoneistorekisteriin (RHR). Tämä tilastointi ei sisällä jätevesien käsittelyä koskevaa yksityiskohtaista tietoa.

SYKessä tehdyt katsaukset perustuvat pääosin jätevesineuvojen 28 000 kiinteistökäynnin arvioon. Määrä on riittävä johtopäätösten pohjaksi, mutta se ei ole täysin edustava koko maan tilannetta ajatellen. Jätevesineuvonnassa kohdealueet valitaan yhteistyössä kuntien viranomaisten kanssa.

³ HELCOMin Itämeren suojelun toimintaohjelman BSAP:n toimeenpano Suomessa, Tilannekatsaus 17.5.2010, Ympäristöministeriö, 2010), <http://www.ym.fi/download/noname/%7B843BC212-8C0B-400F-83A8-1BB8854AF0AF%7D/30427>.

Neuvontaa kohdennetaan tietoisesti alueille, jotka ovat erityisen herkkiä tai joilla oletetaan olevan kiinteistöjä, joilla on jätevesien puhdistamisen tehostamistarvetta. Neuvontahankkeista saatu tulos, jonka mukaan 67 %:lla haja-asutusalueiden vakituisessa käytössä olevista kiinteistöistä jäteveden puhdistus on riittämätöntä, on todennäköisesti liian korkea arvio. Realistinen arvio on, että 55 - 67 % kaikista haja-asutusalueiden vakituisessa käytössä olevien kiinteistöjen jätevesijärjestelmistä on saneeraustarpeessa. Uudistamisen tarve vaihtelee eri puolilla Suomea, koska viranomaisien aiemmin hyväksymien järjestelmien taso on vaihteleva. Yleisimmin kiinteistöillä on saostuskaivot tai -säiliöt, joiden jälkeen jätevesi johdetaan maastoon tai ojaan. Saostuskaivojen kunto on usein puutteellinen ja käsittelymenetelmänä saostus riittää yleensä vain esikäsittelyyn.

Väestörekisterikeskuksen vuoden 2012 tilaston mukaan Suomessa oli haja-asutusalueella vakituisesti asuttuja pientaloja (omakoti-, pari- ja rivitalot) yhteensä 314 000 kpl. Vuoden 2004 jälkeen rakennetuissa taloissa jätevesijärjestelmän oletetaan olevan kunnossa. Näitä uusia rakennuksia on 28 000 kpl. Näin ollen ennen vuotta 2004 rakennettuja kiinteistöjä on n. 290 000. Olettaen saneeraustarpeeksi 55 - 67 % päädytään siihen, että saneerausta edellyttäviä kiinteistöjä on kaikkiaan 157 000 - 192 000.

Ikävapautuksen piiriin kuuluvia kiinteistöjä oli 51 000 vuonna 2012 (Väestörekisterikeskus, 2012). Vapautus koskee ennen 9.3.1943 syntyneitä vakituisen asunnon omistajia, mikäli jätevedestä ei aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa. Ensisijassa saneeraustarpeessa olevien pientalojen määrä olisi siten 106 000 - 141 000 kpl.

Viemäröinnin laajentaminen vähentää kiinteistökohtaisen jätevedenkäsittelyn tarvetta. Suomessa viemäröinnin piiriin on liitetty vuosittain lisää noin 5 000 - 6 000 taloutta. Kokonaisuudessaan vuonna 2012 alkaneen, valtion tukeman viemäröintiohjelman aikana on liitetty yli 26 000 haja-asutusalueen taloutta.

Vuonna 2014 jätevesineuvontahankkeet selvittivät yhteensä 51 kunnan toimenpidelupien kehitystä. Tulokset ovat samansuuntaisia: toimenpidelupia haettiin vähän vuosina 2004 – 2006, saneeraus vilkastui vuosina 2007 – 2010, uusimistahti putosi vuonna 2011 merkittävästi ja vuosina 2013 - 2014 aikana toiminta lähti uudelleen lievään nousuun. Vastaavasti syksyn 2014 jälkeen hankkeet raportoivat saneerausinnostuksen pienentyneen merkittävästi.

Kesämökkejä oli Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2012 lopussa yhteensä 496 200. Kunnostustoimia tarvitaan 22 %:lla kohteista eli 112 000 vapaa-ajan asunnolla. Näistäkin kohteista 40 % eli noin 45 000 tarvitsee vain pesuveden käsittelyn tehostamista, koska niillä ei ole vesikäymälää.

Rakennusten tyhjeneminen

Rakennusten tyhjenemistä on tarkasteltu tilastollisesti ja kyselytutkimuksin⁴. Tilastokeskuksen mukaan Suomessa oli vuoden 2012 lopussa noin 286 000 asuntoa, jotka olivat vailla vakinaisia asukkaita. Määrä on 107 000 suurempi kuin vuonna 1990. Näistä erillisiä pientaloja oli noin 114 000. Väestön ikääntymisen voidaan ennakoida lisäävän asuinrakennuskannan tyhjenemistä lähivuosikymmeninä. Vuosittain tyhjien pientalojen määrä on kasvanut noin 4 000:lla, kun kesämökkien määrän kasvu on ollut noin 3 000 mökkiä vuodessa. Pientalojen tyhjeneminen painottuu haja-asutusalueille, noin 73 % vähintään kolme vuotta tyhjiillään olleista pientaloista sijaitsee haja-asutusalueilla.

⁴ Sikiö, M., Pitkänen, K. & Rehunen, A. Tyhjät asuinrakennukset osana asumisen maaseutua. Maaseudun uusi aika 2/2014.

Vaikka maaseudun erillispientalo poistuu asuinkäytöstä ja rekisteröidään tyhjäksi, se ei välttämättä tarkoita ettei rakennuksella olisi mitään käyttöä. Käyttö vapaa-ajan asumiseen on varsin yleistä. Kyselytutkimuksessa 70 % tyhjän asuinrakennuksen omistajista ilmoitti käyttävänsä rakennusta vapaa-ajan asuntona. Tyhjiä rakennuksia käytetään kuitenkin keskimäärin vähemmän kuin kesämökkikäyttöön rakennettuja vapaa-ajan asuntoja.

2 Työryhmän toiminta

2.1 Herkät ja ei herkät alueet

2.1.1 Herkkien alueiden määrittelyn lähtökohta

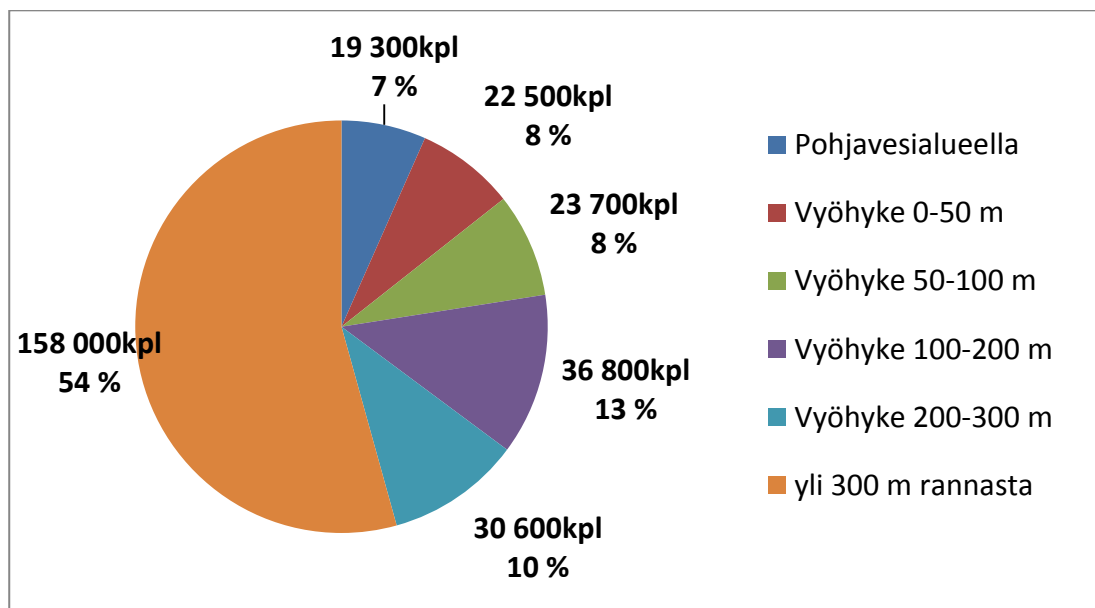
Raportissa herkkien alueiden määrittelyn lähtökohtana on, että ne ovat haja-asutusalueiden jätevesikuormituksen kannalta arvioituna erityisen herkkiä alueita.

2.1.2 Kiinteistöjen sijainti

SYKEssä selvitettiin pientalojen sijaintia erilaisilla alueilla⁵. Tarkastelussa tehtiin oletus, että taajama-alueet ovat viemäröityjä ja haja-asutusalueet ovat kiinteistökohtaisen jätevedenkäsittelyn varassa. Tarkastelu kattaa vakituisesti asutut pientalot (omakoti-, pari- tai rivitalot). Tarkasteluun valittiin pohjavesialueet (I ja II luokat) sekä yli 1 hehtaarin järvien, merialueiden ja valuma-alueeltaan yli 10 km²:n uomien eli jokien ja purojen ranta-alueet. Lisäksi tarkasteltiin pientaloja, jotka sijaitsevat enintään 200 metrin etäisyydellä naapurista eli toisesta vakituisesti asutusta pientalosta, sekä pientalojen jakaumaa asukaskunnan koon ja asukasmäärien mukaan. Tarkastelua täydennettiin 2015 tietohauulla etäisyyksistä 50, 100 ja 300 metriä naapurista (Taulukko 1, kappale 2.1.5).

Ennen vuotta 2004 rakennettuja pientaloja on haja-asutusalueella yhteensä noin 290 000, joissa asuu yhteensä noin 710 000 asukasta. Näistä noin 7 % sijaitsee pohjavesialueilla ja noin 29 % vesistöjen ranta-alueilla (200 metrin rantavyöhyke).

Pohjavesialueilla ja erilaisilla ranta-alueilla olevien pientalojen määrät on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1. Haja-asutusalueella olevien, ennen vuotta 2004 rakennettujen pientalojen jakauma sijainnin mukaan (VTJ/VRK 8/2013).

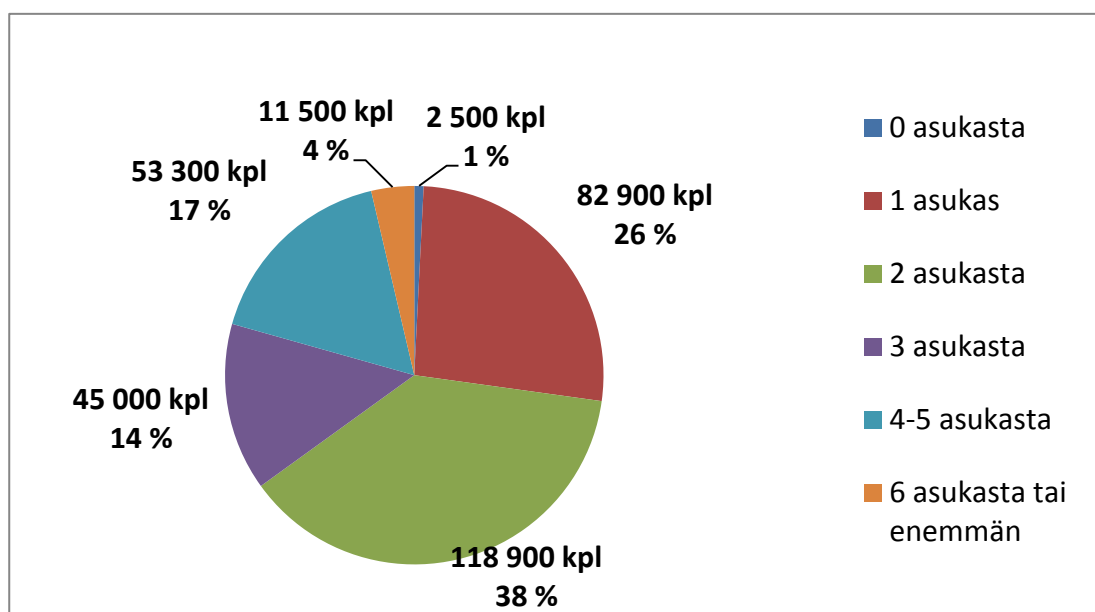
Vesistöön liittyvä suora metrimääräinen etäisyys on karkea tapa tarkastella pientalojen vaikutuksia vesistöihin ja pintavesiin, sillä maaperästä ja sijainnista riippuu, miten ja millaisena jätevesi päätyy vesistöön. Jyrkkä, kallioinen ranta tarvitsee pidemmän suojavyöhykkeen kuin hyvin jätevettä imevä maaperä, jossa on paljon ravinteita pidättävää ja hyödyntävää kasvillisuutta. Ranta-alueen

⁵ Kallio & Nurmio, Pientalojen sijaintitarkastelu ympäristönsuojelullisesti herkillä alueilla, 2014.

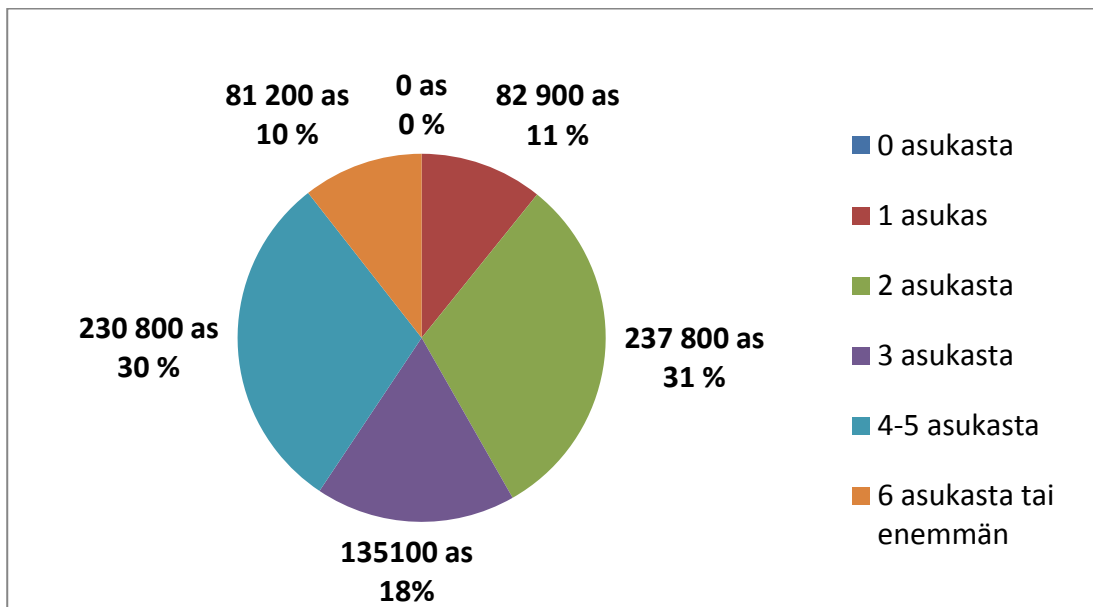
kaavamaiset määrittelykriteerit eivät ota huomioon maastomuotojen ja ympäristöolosuhteiden vaihteluita, jotka voivat vaikuttaa merkittävästi herkkien alueiden rajaukseen. Myös sijainnilla vesistön valuma-alueella on merkitystä.

Asuntokunnan koon mukaan jaoteltuna 26 %:ssa haja-asutusalueen pientaloista asuu yksi vakituinen asukas ja 38 %:ssa 2 asukasta. Vastaavasti 3 asukkaan pientaloja on 14 % ja yli 4 asukkaan 22 %. Tästä seuraa, että yli kahden asukkaan pientaloja on noin 36 % kaikista haja-asutusalueen pientaloista (Kuva 2). Asukasmäärältään yli kahden asukkaan pientaloissa asuu kuitenkin yhteensä noin 58 % kaikista haja-asutusalueen asukkaista (Kuva 3).

Asukasmäärä vaikuttaa yleensä suoraan jätevesikuormitukseen sitä lisäten. Asutus on usein pienissä kyläkeskittymissä. Puutteellisesti käsitellyn jäteveden terveydensuojelulliset haitat korostuvat tiheässä asutuksessa. Riski naapurin juomavesikaivon pilaamiselle on suurempi, kun etäisyys on lyhyt. Jäteveden taudinaiheuttajamikrobit (bakteerit ja virukset) sekä nitraattityppi voivat aiheuttaa pohjaveden pilaantumista ja kaivoon joutuessaan terveyshaittoja. Etäisyys naapuriin on tarkasteluelementti etenkin kaivoveden laadun turvaamiseksi. Lisäksi jäteveden aiheuttamat esteettiset (haju- ja liettymis-) haitat naapurustossa korostuvat.

Kuva 2. Pientalojen jakauma haja-asutusalueilla asuntokuntien koon mukaan (VTJ/VRK 8/2013).

Kuva 3. Asukasmäärän jakauma haja-asutusalueilla asuntokuntien koon mukaan (VTJ/VRK 8/2013).

2.1.3 Pilaantumisherkkien alueiden määrittely kuntien ympäristönsuojelumääräyksissä

Paikallisen maaston ja vesistön herkkyys sekä vesistöjen nykyinen kuormitustaso ja niiden pilaantumisherkyys vaihtelevat eri puolella Suomea. Ympäristön suojelemiseksi on oleellista että kunnalla on mahdollisuus edellyttää perustasoa tehokkaampaa jätevedenkäsittelyä paikallisesti erityisen herkillä alueilla. Erityisesti tulee ottaa huomioon ne vesistöt, joiden tila ei kuormituksen vuoksi ole hyvä.

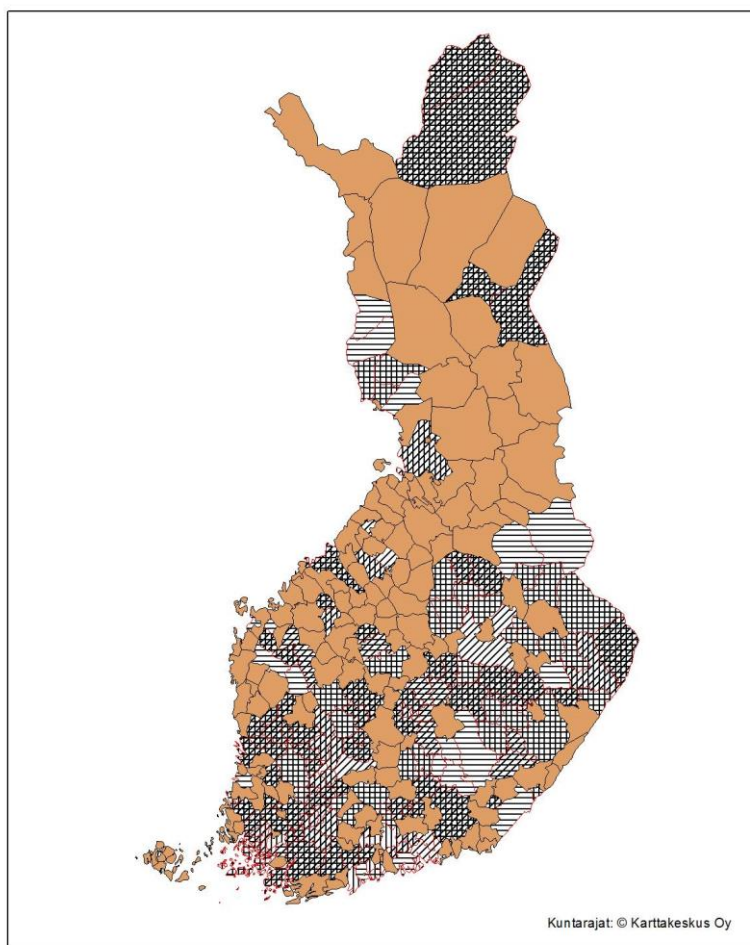
Ympäristönsuojelulaki mahdollistaa niiden alueiden määrittelyn ympäristönsuojelumääräyksiin, joilla perustasoa tehokkaampi jätevedenkäsittely on tarpeen. Hajajätevesiasetuksessa on ohjeelliset puhdistusvaatimukset ympäristönsuojelullisesti herkille alueille, mutta kunnassa voidaan ottaa käyttöön tätä ohjeellista tasoa tiukempia vaatimuksia ja kieltää jopa kokonaan jätevesien johtaminen maahan esimerkiksi pohjavesialueilla tai saaristossa. Lähtökohtaisesti kunnallisten ympäristönsuojelumääräysten tulisi olla käsittelymenetelmästä riippumattomia. Perustasoa lievempiä ympäristönsuojelumääräyksiä ei voi antaa.

Kuntaliiton selvityksessä⁶ perehdyttiin kuntien ympäristönsuojelumääräyksiin. Selvityksen mukaan Manner-Suomen 304 kunnasta 166:lla on voimassa olevat ympäristönsuojelumääräykset. Lisäksi 42 kunnalla määräykset ovat vireillä tai luonnoksina. Yhteensä määräyksiä tarkasteltiin 208 kunnan osalta. Selvityksestä käy ilmi, että

- hajajätevesiasetuksen 4 §:n mukaiset tiukemmat puhdistusvaatimukset olivat 51 % kunnista (154 kuntaa/304:sta)
- pohjavesialueille on tiukennettuja vaatimuksia 55 % kunnista (168 kuntaa/304:sta)
- määräyksiä puhdistusjärjestelmän sijoitusetiäisyyksistä (kaivosta, rannasta jne.) oli 62 % kunnista (187 kuntaa/304:stä)
- edellä mainittuja kolmea määräystyyppiä osin samoissa kunnissa, osin limittäin. Yhteensä 55 % kunnista voidaan katsoa olevan jonkinlainen määrittely herkille alueille.
- lisäksi määräyksiä vesi- tai kuivakäymälän sijoittamiseen oli 48 % kunnista (145 kuntaa/304:stä)

⁶ Pietarinen, A., Kuntien ympäristönsuojelumääräykset: nykytila ja tulevaisuuden mahdollisuudet, Suomen Kuntaliitto 2014.

Pohjavesialueita koskevissa määräyksissä on usein mainittu, että puhdistettujenkin jätevesien laskeminen maahan on pohjavesialueella kielletty. Läheisyys vesistöistä -määritelmä vaihtelee kunnittain, ollen 50 - 300 m rantaviivasta. Määräyksissä korostetaan usein, että jätevesiä ei saa laskea suoraan vesistöön puhdistettuinaakaan. Usein määräyksissä annetaan myös tiukempia määräyksiä käymälävesiä sisältävien jätevesien käsittelylle kuin pelkkien pesuvesien käsittelylle. Kuvassa 4 on havainnollistettu kunnallisten ympäristönsuojelumääräysten kattavuutta.

- 1 Hajajätevesiasetuksen 4§ mukaiset tiukemmat puhdistusvaatimukset
 2 Jätevesien johtaminen maahan pohjavesialueella (kielletty)
 3 Ranta-alueilla tiukennettuja vaatimuksia
 Ei määräyksiä

Kuva 4⁷. Kunnat, joilla on ympäristönsuojelumääräyksissä määräystyyppiä 1, 2 ja/tai 3. (*)

(*) Huomioita kuvaan 4:

- Raidoituksia on useampi, mikäli kunnalla on useampi määräystyyppi.
- Käytetty kuntakartta on uudempi kuin vuoden 2013 ympäristönsuojelumääräysaineisto. Lavian kunta on liittynyt Poriin ja Tarvasjoen kunta on liittynyt Lietoon. Sekä Laviolla että Tarvasjoella, kuten myös Porilla ja Liedolla on voimassa olevat ympäristönsuojelumääräykset, mutta määräystyytit ovat erilaiset.
- Ahvenanmaalla on voimassa paikallinen asetus, jonka siirtymäaika on päättynyt.

Kunnissa, joissa on voimassa olevia määritelmiä herkille alueille, asuu 464 000 asukasta haja-asutusalueiden pientaloissa. Tämä on 59 % koko Suomen haja-asutusalueiden asukasmäärästä.

⁷ Kallio & Nurmio, Kuntien ympäristönsuojelumääräysten kattavuus haja-asutusten jätevesien käsittelyssä, 2015.

2.1.4 Ei herkillä alueilla sijaitsevien kiinteistöjen jätevesijärjestelmien uusiminen

Työryhmän toimeksiannon mukaan työryhmän ehdotuksissa tulisi tarkastella ennen vuotta 2004 rakennettujen kiinteistöjen vapauttamista velvoitteesta tehostaa talousjätevesien käsittelyä siinä tapauksessa, että kiinteistö ei sijaitse ympäristönsuojelullisesti herkillä alueilla. Edellä mainittujen kiinteistöjen osalta velvoitteet tulisi täyttää kiinteistöllä tehtävien rakennuslupaa vaativien peruskorjaustöiden yhteydessä.

2.1.5 Herkkien alueiden kriteerien määrittely

Työryhmän tehtävänä on valmistella ehdotuksia haja-asutuksen jätevesiin liittyvän lainsäädännön muutoksiksi kiinteistöillä, jotka eivät sijaitse ympäristönsuojelullisesti herkillä alueilla. Tehtävän suorittaminen edellyttää siten näiden ympäristönsuojelullisesti herkkien alueiden määrittelyn harkintaa ja toteuttamismahdollisuutta.

Työryhmässä herkeksi alueiksi ehdotetaan seuraavia:

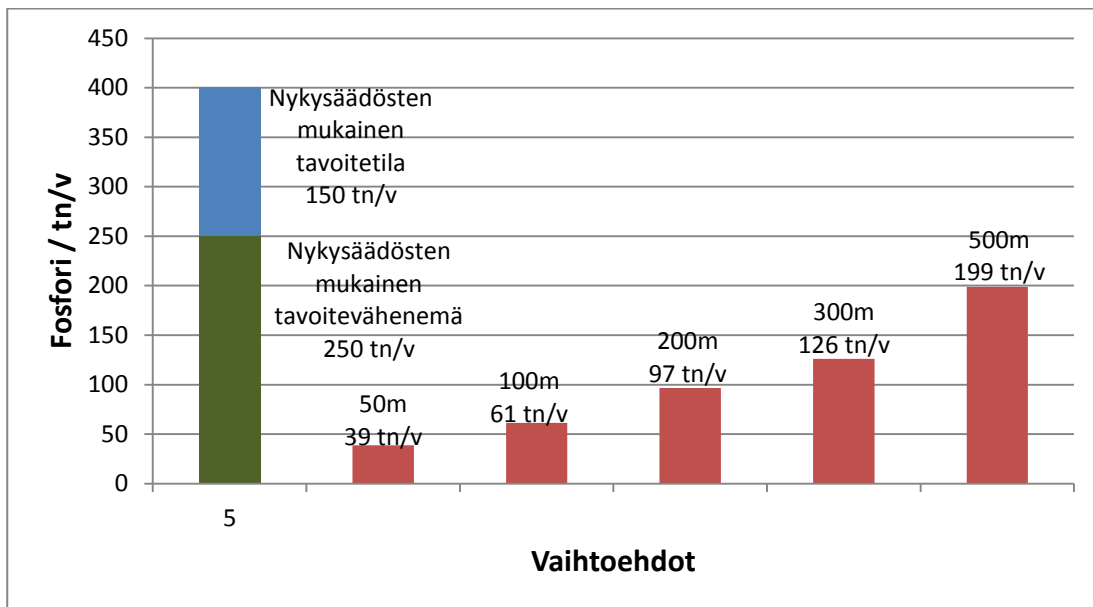
- 1 Luokitellut pohjavesialueet
- 2 Rakennuksen (jossa syntyy jätevettä, myös sauna) etäisyys vesistöön (määrittely vesilaissa) alle x metriä
- 3 Etäisyys naapuriin (vakituiset ja vapaa-ajan-asunnot)

Yleisillä säännöksillä ei voida kovin tarkasti ottaa paikallisia tekijöitä huomioon ja lähtökohtaisesti etäisyyksien tulisi olla riittäviä. Yleisesti ottaen pohjaveden ja pintaveden suojelulla on laajempi merkitys eikä se ole kuntarajoista riippuvainen. Naapuruussuhteiden osalta erityisen tärkeää on ehkäistä ennalta naapurin juomaveden pilaantuminen.

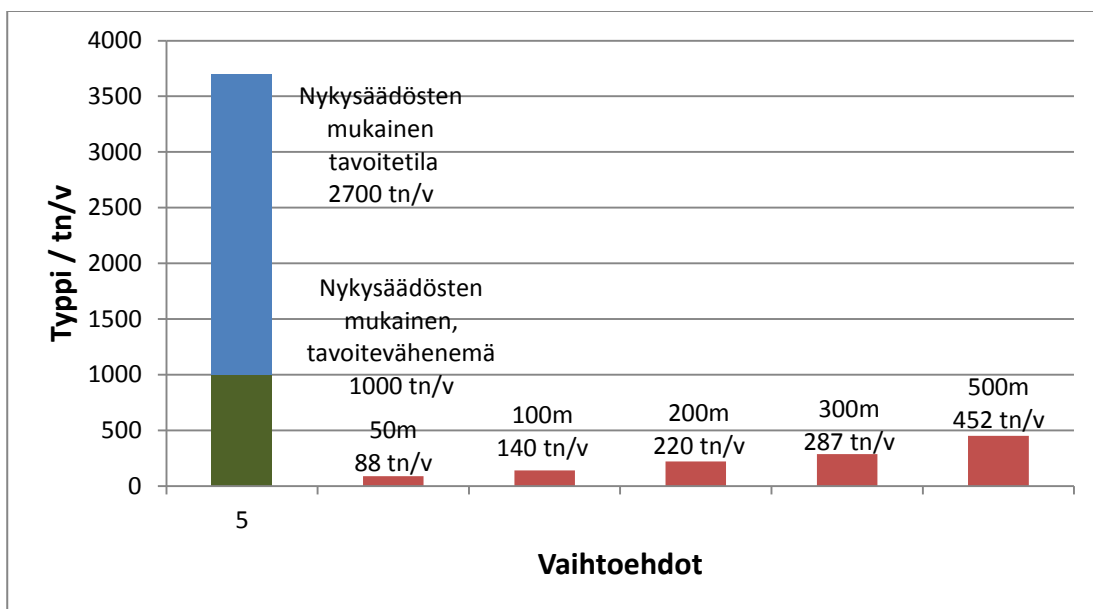
Ympäristönsuojelulain 156 §:n ja 202 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä voidaan asettaa laissa jätevesien puhdistukselle asetettua vähimmäistasoa ankarampia vaatimuksia. Nämä kunnan määräykset voivat koskea niin sanottuja pilaantumiselle herkkiä alueita kuten esimerkiksi ranta-alueita, pohjavesialueita, vedenottamoiden lähialueita, saarella olevia kiinteistöjä tai taajaan asuttuja alueita. Kunnilla ei ole kuitenkaan velvollisuutta antaa tällaisia määräyksiä, vaan kunnallisten määräysten antaminen on kunnan omassa harkinnassa.

Julkisuudessa käytetyllä ilmaisulla kuivan maan kiinteistöistä tarkoitettaneen yleensä muita kuin näillä herkillä alueilla sijaitsevia kiinteistöjä, joilla on yleensä käytössä asetuksen perustason vaatimukset. Vaatimukset ovat siten jo ns. kuivan maan kiinteistöille pienemmät, jos kunta näin on päättänyt. Jos erottelua herkkien alueiden ja ns. kuivan maan kiinteistöjen välillä halutaan edelleen korostaa muutokset edellyttävät myös lain muuttamista.

Kuvissa 5 ja 6 on esitetty arvioita ympäristökuormituksen vähenemästä, mikäli ympäristönsuojelullisesti herkät alueet olisi määritetty olevan pohjavesialueet ja kuvatut etäisyysvyöhykkeet vesistöstä.

Kuva 5. Arvio fosforikuormituksen vähenemästä eri skenaarioissa (nykysäädösten mukaiseen tilanteeseen).

Kuva 6. Arvio typpikuormituksen vähenemästä eri skenaarioissa (nykysäädösten mukaiseen tilanteeseen).

Paikkatietoaineistosta on mahdollista myös laskea asuttujen pientalojen määrät, joilla etäisyys lähimpään naapuriin on alle tietyn etäisyyden.

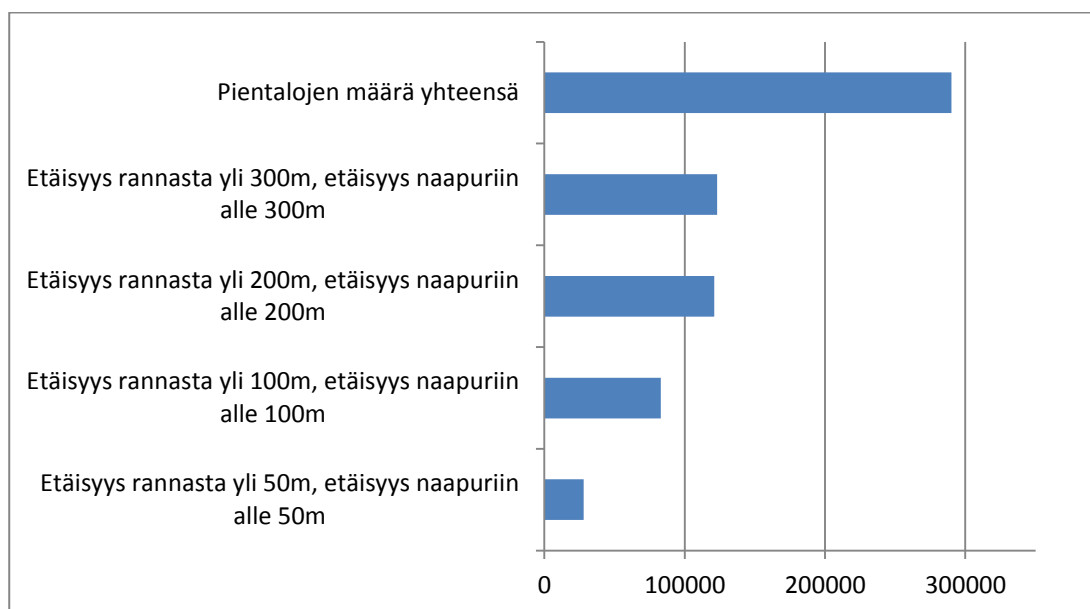
Analyysi tehtiin tuottamalla kaikille rakennuksille ensin etäisyysvyöhykkeet ja yhdistämällä ne. Tämän jälkeen jokaiseen etäisyysvyöhykkeeseen summattiin siihen osuvien rakennusten lukumäärä ja valittiin ne, joissa on vähintään kaksi rakennusta (rakennuksella naapuri).

Pientalojen kokonaismäärä haja-asutusalueilla on 314 000, joista ennen vuotta 2004 rakennettuja on noin 290 000.

Taulukko 1. Pientalojen ja asukkaiden määrät erilaisilla etäisyyksillä naapurista (VTJ/VRK 8/2013)

	Etäisyys rannasta	Etäisyys rannasta	Etäisyys rannasta	Etäisyys rannasta
--	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

	yli 50m, etäisyys naapuriin alle 50m	yli 100m, etäisyys naapuriin alle 100m	yli 200m, etäisyys naapuriin alle 200m	yli 300m, etäisyys naapuriin alle 300m
Pientalojen määrä	28 000	82 900	121 000	123 200
Asukkaiden määrä	69 800	206 800	299 000	304 600

Kuva 7. Pientalojen määrät erilaisilla etäisyydeltä tarkasteluilla (VTJ/VRK 8/2013)

Vaihtoehto 1. Laissa säädetään kriteerit ympäristönsuojelullisesti herkille alueille ja kunnat määrittelevät alueet ympäristönsuojelumääräyksissä

Säädetään YSL:ssä haja-asutuksen jätevesille herkät alueet kriteereinä etäisyys vesistöön ja naapuriin sekä luokitellut pohjavesialueet. Lisäksi säädetään herkkien alueiden muista kriteereistä (esim. tulvavaara-alueet). Laissa säädetään vain kriteerit ja kunnat tekevät tarkemman määrittelyn seuraavasti:

1a. Säädetään kunnille pakolliseksi antaa määräyksiä ja lisäksi velvoite määrittellä ympäristönsuojelullisesti herkät alueet kunnallisissa määräyksissään.

1b. Ympäristönsuojelullisesti herkkien alueiden määrittäminen on kunnille nykyiseen tapaan vapaaehtoista.

Ennen vuotta 2004 rakennetuilla, ei pilaantumiselle herkillä alueilla sijaitseville kiinteistöillä vaatimukset järjestelmälle rakennuslupaa edellyttävän toimenpiteen yhteydessä tarvittaessa. Näillä alueilla noudatetaan hajajätevesiasetuksen perusvaatimustaso.

Vaihtoehto 2. Laissa säädetään kriteerit ja määritellään vähimmäisetäisyydet ympäristönsuojelullisesti herkille alueille

Säädetään YSL:ssä haja-asutuksen jätevesille herkät alueet kriteereinä etäisyys vesistöön metrimääräisenä (50 – 500 m) ja luokitellut pohjavesialueet, sekä jäteveden käsittelyvaatimusten perustaso. Lisäksi säädetään herkkien alueiden muista kriteereistä (esim. riittävä etäisyys naapuriin ja tulvavaara-alueet). Kunnat voivat antaa määräyksissään tiukempia vaatimuksia (etäisyydet/käsittelyn taso/muut vaatimukset). Ennen vuotta 2004 rakennetuilla, ei pilaantumiselle herkillä alueilla sijaitseville kiinteistöillä vaatimukset järjestelmälle rakennuslupan edellyttävän toimenpiteen yhteydessä tarvittaessa.

2.2 YSL 157 §:n vaatimuksista poikkeaminen

Työryhmässä käsiteltiin YSL 157 §:n poikkeussäännöksiä ja niiden riittävyttä eri tilanteissa. Vähäisen kuormituksen määritelmäksi on eduskunnan ympäristövaliokunta linjannut 3 henkilön normaalikäytön kuormitusta alhaisemman kuormituksen. Poikkeaminen edellyttää aina normaalia vähäisempää kuormitusta. Nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa tarvittavien poikkeusten myöntämisen useimmissa tapauksissa.

Käsittelyssä nousi esiin myös se, tulisiko poikkeusten sijaan olla löysä normisto, johon tehdään tiukentavia vaatimuksia. Kaiken kaikkiaan poikkeusmahdollisuudet mahdollistavat joustavan ja tapauskohtaisen arvioinnin ja henkilöiden varallisuusolosuhteet voivat myös muuttua ajan myötä.

Konkreettisia ohjeita ja lomakepohjia tarvitaan käytännön avuksi. Kuntaliiton kyselyyn saatujen vastausten perusteella tulkinnan kirjavuus on huomattavaa liittyen mm. ympäristönsuojelullisesti herkkiin alueisiin ja asutokunnan kokoon. Keskusteltiin tulkinnasta eri tilanteissa myös vapaa-ajan asutuksen ja perikuntien omistamien kiinteistöjen osalta. Tähän kyselyyn vastanneet pitivät yleisesti poikkeusmahdollisuuksia riittävinä kattamaan tarvittavat tapaukset, mutta yksityiskohtaista ohjeistusta tarvitaan.

Työryhmä tarkasteli jo tehtyjä poikkeuspäätöksiä SYKEN tutkimukseen perustuen. Tässä tutkimuksessa oli mukana 23 poikkeuspäätöstä kahdelta eri alueelta. Työryhmä tarkasteli myös poikkeussäännöksiä ja niiden soveltamista sekä eri tulkintamahdollisuuksia. Huomioitiin se että päätöksiä on vielä sangen vähän, sillä on ohjeistettu, ettei hakemuksia tulisi käsitellä ennen siirtymäajan päättymistä. Nostettiin esiin alueelliset erot, mm. asuntojen käytön ja tyhjenemiskehityksen suhteen.

Työryhmän mukaan jätevesijärjestelmien kotimyyntiin yhteydessä tulisi asiakkaalle antaa puolueetonta tietoa poikkeusmahdollisuuksista. Kuntien viranomaisten ohjeistus on tarpeen, jotteivät alueelliset käytännöt muotoudu hyvin erilaisiksi, vaarantaen kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun. Poikkeusmahdollisuuksista tiedottamista asukkaille tulisi lisätä.

Poikkeussäännöksen kehittämisen näkökulmaksi ehdotetaan mm. poikkeamisen soveltuvuutta tyhjillään oleviin kiinteistöihin, jotka ovat aiemmin olleet vakituisena asuntona. Mikäli rakennuksessa on vesikäymälä ja rakennusta käytetään vapaa-ajan asuntona, ei nykyinen poikkeusmenettely aina sovellu.

Vaihtoehto 3. Poikkeusedellytysten laajentaminen

YSL 157 §:n muuttaminen siten, että ympäristövaatimukset ja kiinteistön omistajaan liittyvät edellytykset erillisinäkin (ja-sanan muuttaminen tai-sanaksi) riittävät näin laajennetun poikkeamisen myöntämiseen. YSL 157 §:n muuttaminen siten, että siinä jo mainittujen perusteiden lisäksi tuodaan selkeämmin esille, että alhainen asukasmäärä on yksi harkittava edellytys poikkeamisen myöntämiseen viideksi vuodeksi kerrallaan.

2.3 Neuvonta ja muu viestintä

2.3.1 Neuvonnan tarkoitus ja tavoitteet

Jätevesineuvonnan tavoitteena on jakaa puolueetonta ja oikeaa tietoa jätevesien käsittelystä haja-asutusalueilla, sekä arvioida tapauskohtaisesti tarvitaanko käsittelyn tehostamistoimia.

Tehostamistoimenpiteitä tarvitseville kiinteistöille annetaan suosituksia tai ennakkoarvio vaihtoehtoisista ratkaisutavoista, sekä ohjeet ammattitaitoisen suunnittelijan käyttämiseen ja lupien hakemiseen. Tarjoamalla luotettavaa ja puolueetonta tietoa sekä vesihuoltolaitosten verkostojen laajenemisesta että erilaisten kiinteistökohtaisten tekniikoiden soveltuvuudesta vältetään virheinvestoinneilta. Samalla ne kiinteistöt, joilla jätevesimäärä on vähäinen, saavat tiedon siitä etteivät velvoitteet koske heitä. Neuvonnan tavoitteena on myös kannustaa järjestelmien kunnostus- tai tehostamistoimiin tarjoamalla tietoa käsittelemättömän jäteveden ympäristövaikutuksista. Samalla voidaan kertoa lähivesien tilasta, jotta motivoidaan ihmisiä ajattelemaan toiminnan vaikutuksia.

Tehostettua jätevesineuvontaa on järjestetty kuntien viranomaistyönä, sekä erilaisina hankkeina jo 2000-luvun alkupuolelta lähtien. Vuonna 2011 tehdyn lainsäädäntömuutoksen yhteydessä eduskunta edellytti, että valtion tukemana järjestetään tehostettua jätevesineuvontaa. Jätevesineuvontaa toteutettiin vuonna 2011 kolmella valitulla alueella ja vuonna 2012 avustusten käyttö laajennettiin kaikkien ELY-keskusten alueelle.

Jätevesineuvontaa toteuttavat järjestöt tai tahot ovat riippumattomia kuntien viranomaistoiminnasta sekä laitevalmistajista. ELY-keskukset myöntävät avustukset ympäristöministeriöltä saamiensa kiintiöiden puitteissa, sekä vastaavat valtionavun käytön valvonnasta. Vuosina 2012 - 2015 jätevesineuvontaan on myönnetty rahoitusta 1 - 1,5 Me vuosittain. Neuvontaa tehdään tiiviissä yhteistyössä kunnan viranomaisten kanssa.

Neuvontaa on pääpiirteissään kahdentyyppistä: Yleisneuvontaa ja kiinteistökohtaista neuvontaa. Yleisneuvonnalla tarkoitetaan yleisen informaation kertomista mm. asetuksen vaatimuksista ja vaihtoehtoisista käsittelymenetelmistä, sekä yleisluontoisiin kysymyksiin vastaamista. Yleisneuvontaa ovat esimerkiksi jätevesi-illat, luentotilaisuudet ja puhelinpalvelu sekä nettiin ja sosiaaliseen mediaan tuotettu informaatio.

Kiinteistökohtaisella neuvontakäynnillä (kartoituskäynnillä) neuvoja arvioi jätevesijärjestelmän toimintakunnon ja riittävyyden asetuksen vaatimusten suhteen. Asukkaalle annetaan jätevesijärjestelmän riittävyydestä kirjallinen arvio ja vaihtoehtoisia ehdotuksia tarvittaviksi toimenpiteiksi, sekä yhteystietoja mm. alueen suunnittelijoista ja taustamateriaalia. Jätevesineuvonta ei ole jätevesijärjestelmän suunnittelua.

Kiinteistökohtaisella neuvontakäynnillä jätevesijärjestelmän toimintakunto ja riittävyys asetuksen vaatimusten suhteen arvioitiin yhtenäisellä, neliportaisella asteikolla ja tietoja kootaan neuvontahankkeissa alueellisesti sekä valtakunnallisesti SYKEssä. Kiinteistökohtaisten kartoitustietojen luovutus kunnan viranomaisille edellyttää aina omistajan suostumuksen.

Vuosina 2012 - 2014 yleisneuvontaa on annettu noin 8 000 - 10 000 henkilölle vuosittain ja kiinteistökohtaista neuvontaa 7 000 - 8 500 kiinteistölle vuosittain.

Ympäristöministeriö on koordinoanut vuosittain järjestettävää Jätevesiviikkoa joka kevät vuodesta 2008. Jätevesiviikolla kootaan eri toimijoiden viestintä ja tapahtumat yhteen ajankohtaan näkyvyyden tehostamiseksi.

Jätevesineuvonnan määrärahoja on mahdollista käyttää valtakunnalliseen viestintähankkeeseen. Viestintähanke olisi järkevää toteuttaa kun viesti on selkeä, siinä vaiheessa kun lainsäädännön tilanne on varmistunut.

SYKE kokoaa puolueettomista lähteistä tietoa jäteveden käsittelymenetelmistä ja niillä saavutettavista tuloksista. Tietoja kootaan Puhdistamosivustolle, joka on nettisivukokonaisuus osoitteessa www.ymparisto.fi/puhdistamosivusto.

2.3.2 Neuvonta vuosina 2016 – 2018

Asiakaspalaute jätevesineuvonnasta on ollut myönteistä. Neuvontahankkeiden tekemien kyselyjen perusteella neuvontaan ja neuvojen asiantuntemukseen ollaan oltu tyytyväisiä. Neuvojen saama kritiikki kohdistui lähinnä velvoitteisiin yleisesti, lainsäädännön sisältöön ja jätevedenkäsittelyn tehostamistarvetta kyseenalaistetaan esimerkiksi vertaamalla sitä karjanlannan peltokäyttöön.

Laajamittainen jätevesineuvonta tulee jatkua siirtymäajan loppuun saakka. Etenkin muutokset vaatimuksissa luovat epäselvyyttä ja esimerkiksi vuonna 2011 lainsäädännön lievennykset saivat useat asukkaat uskomaan että ”laki on peruttu”.

Perusperiaatteeltaan neuvontajärjestelmä on toimiva, mutta neuvontatyöhön tulisi varata riittävät resurssit myös jatkossa. Neuvontajärjestöiltä saadun palautteen pohjalta tulisi harkita avustusrahojen käyttöä myös sidosryhmien yhteistyön tehostamiseen. Myös valtakunnallista tiedottamista (jätevesiviikko, esitteet ja tilaisuudet sekä muut mahdolliset keinot) ja viestintää tulisi tehostaa. Kiinteistökohtainen neuvonta on koettu tärkeäksi kiinteistönomistajien motivoimiseksi jätevesien käsittelyn tehostamistoimiin.

Työryhmä katsoo, että neuvontaa ja viestintää tulee tehostaa ja jatkaa ainakin vuoteen 2018 saakka. Tämä edellyttää rahoituksen turvaamista.

2.4 Kuluttajansuoja jätevesijärjestelmien suunnittelussa ja hankinnassa

2.4.1 Yleistä

Kuluttajansuojalakia sovelletaan jätevesijärjestelmien ja niihin liittyvien suunnittelutöiden ja asennuspalveluiden tarjontaan, myyntiin ja muuhun markkinointiin elinkeinonharjoittajilta kuluttajille. Lakia sovelletaan myös, kun elinkeinonharjoittaja välittää hyödykkeitä kuluttajille. Kuluttaja-asiamiehen keskeisenä tehtävänä on valvoa kuluttajansuojalain ja useiden muidenkin kuluttajansuojaksi säädettyjen lakien noudattamista. Valvonta kohdistuu erityisesti markkinoinnin ja sopimusehtojen sekä perinnän lainmukaisuuteen. Valvonnan tavoitteena on, että yritys lopettaa tai muuttaa lainvastaista markkinointiaan tai kohtuuttomia sopimusehtojaan.

Kuluttajansuojalain 2 luvussa on kattavat kuluttajan suojaksi säädetty markkinointia ja menettelyä asiakassuhteessa koskevat säädökset. Säännösten tarkoituksena on taata esimerkiksi jätevesijärjestelmää hankkivalle kuluttajalle riittävä ja oikeansisältöinen tieto elinkeinonharjoittajasta ja itse jätevesijärjestelmästä. Vastaavasti kiellettyä on antaa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja jätevesijärjestelmien keskeisistä ominaisuuksista, käytön vaikutuksista tai esimerkiksi huollon tarpeesta. Aggressiivisten menettelyjen, kuten häirinnän, pakottamisen ja muun kuluttajan painostamisen, käyttäminen on nimenomaisesti kiellettyä. Säännökset koskevat elinkeinonharjoittajan toimintaa myös sopimuksen tekemisen jälkeen, esimerkiksi asiakasvalitusten käsittelyä. Lisäksi kuluttajansuojalain 3 luvussa kielletään kohtuuttomien sopimusehtojen käyttäminen.

Kuluttajansuojalain 5 luvussa on tavarankauppa (jätevesijärjestelmä) ja 8 luvussa kuluttajapalvelussopimuksia (jätevesijärjestelmä asennuksineen) koskevat säännökset. Kuluttajansuojalain 6 luvussa säädetään etä- ja kotimyyntistä. Säännöksissä asetetaan toisaalta elinkeinonharjoittajalle laaja tiedonantovelvollisuus itsestään ja myymästään hyödykkeestä, että määritellään kuluttajan oikeudet ja elinkeinonharjoittajan velvollisuudet virhetilanteissa. Kuluttajansuojalain säännökset kattavat myös tilanteet, joissa jätevesijärjestelmiä myydään erilaisin rahoitusjärjestelyin.

2.4.2 Kuluttajaviranomaisten tehtävistä ja toimivallasta

Kuluttaja-asiamies ei pääsääntöisesti käsittele yksittäisiä riita-asioita, joissa kuluttaja hakee hyvitystä tavarankauppa tai palvelun virheestä. Näitä tapauksia käsittelevät kuluttajaoikeusneuvot ja kuluttajariitalautakunta. Kuluttajaoikeusneuvot antavat maksutta yleisneuvontaa laajasti kuluttamiseen liittyvissä asioissa. Kuluttajariitalautakunta on kuluttajalle maksuton tuomioistuimen ulkopuolinen riidanratkaisuelin.

Kuluttaja-asiamies voi kuitenkin harkintansa mukaan avustaa kuluttajaa yksittäisen riita-asian hoitamisessa, jos sen ratkaisemisella on lain soveltamisen tai kuluttajien yleisen edun kannalta tärkeä merkitys tai jos kyse on tapauksesta, jossa elinkeinonharjoittaja ei noudata kuluttajariitalautakunnan päätöstä.

Kuluttaja-asiamies voi myös saattaa asioita ryhmävalituksena kuluttajariitalautakunnan käsiteltäväksi ja panna vireille ryhmäkanteita.

Kuluttaja-asiamiehen toiminnan ensisijaisena tavoitteena on saada lainvastaisesti toimiva yritys lopettamaan menettelynsä tai muuttamaan sitä vapaaehtoisesti.

Jos yritystä ei saada neuvottelemalla luopumaan lainvastaisesta menettelystä, kuluttaja-asiamiehen on tarvittaessa ryhdyttävä asian edellyttämiin pakkotoimiin tai saatettava asia tuomioistuimen käsiteltäväksi. Käytännössä näissä tilanteissa tulee kyseeseen uhkasakolla tehostetun kiellon määrääminen. Kieltoasian ratkaisee markkinaoikeus kuluttaja-asiamiehen tekemän hakemuksen perusteella. Markkinaoikeus voi antaa kiellon myös väliaikaisena, jolloin se on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu. Kuluttaja-asiamies voi itse määrätä kiellon asiassa, joka ei ole lain soveltamisen kannalta tai muuten merkitykseltään huomattava.

Kuluttaja-asiamies voi antaa kiellon väliaikaisena, jos yrityksen menettely on tarpeen estää kiireellisesti, esimerkiksi asian laajuuden tai sen nopean vaikutuksen vuoksi. Markkinaoikeus ja kuluttaja-asiamies voivat kumpikin asettaa antamansa kiellon tehosteeksi uhkasakon. Jos yritys kieltopäätöksestä huolimatta jatkaa lainvastaista menettelyä, kuluttaja-asiamies voi hakea markkinaoikeudesta uhkasakon maksuunpanoa.

Vuonna 2011 kuluttaja-asiamies ohjeisti noin 20 elinkeinonharjoittajaa jätevesijärjestelmien markkinoinnissa noudatettavissa pelisäännöistä. Myös kuluttajille on laadittu ohjeistusta oikeuksista vuonna 2010.

Kuluttaja-asiamiehelle ehdotetaan tehokkaampia keinoja puuttua lainrikkomuksiin, ehdottaa oikeusministeriön työryhmä (5.3.2015). Tavoitteena on turvata toimivat markkinat lisäämällä valvonnan uskottavuutta ja lainsäädännön noudattamista. Erityisesti tarkoituksena on saada selvät

rikkomukset päättymään nykyistä nopeammin ja siten vähentää lainvastaisesta menettelystä aiheutuvia menetyksiä kuluttajille ja kilpailijoille⁷.

2.4.3 Kuluttajansuojaviranomaisen näkemys tilanteesta

Kuluttaja-asiamiehen mukaan aiemmin kohdatut ongelmat haja-asutuksen jätevesijärjestelmiä käsittelevissä kuluttajansuoja-asioissa aiheutuivat lähinnä yksittäisten elinkeinonharjoittajien ”irtiottoista” ja kuluttajansuojalakia rikkovasta harhaanjohtavasta ja aggressiivisesta markkinoinnista. Kuluttajaviranomaisiin ei tällä hetkellä juurikaan oteta yhteyttä jätevesijärjestelmiin liittyvissä asioissa. Yhteydenotot liittyvät usein vuosia sitten asennettujen laitteiden huoltoon tai korjaustarpeeseen.

Tällä hetkellä ei ole tarvetta parantaa kuluttajansuojakysymyksiin liittyvää lainsäädäntöä. Lainsäädäntö sinänsä sisältää tarvittavat keinot ja sääntely on kattavaa.

Työryhmä katsoo, että kuluttajalainsäädäntö on riittävää, eikä siihen ole tarpeen tehdä tämän käsittelyssä olevan asian perusteella muutoksia.

2.5 Tehostamistoimet toteuttaneiden kansalaisten asema

2.5.1 Luottamuksen suoja

Kansalaisilla on katsottu olevan tietynlainen luottamuksensuoja julkisen hallinnon toimia ja toimien ennakoitavuutta kohtaan. Hallintolain (434/2003, HL) Hyvän hallinnon perusteet –luvussa säädetään hallinnon oikeusperiaatteista (6 §) ja luottamuksensuojaperiaate sisältyy säännökseen yhdessä muiden oikeusperiaatteiden kanssa seuraavasti (alleviivattu kohta): ”Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.”

Hallituksen esityksen (HE 72/2002) 6 §:n yksityiskohtaisten perustelujen mukaan tämä periaate merkitsee ennen muuta yksilön suojaa julkista valtaa vastaan. Luottamuksen suojaamisen keskeisenä sisältönä on, että yksityisten tulee voida luottaa viranomaisten toiminnan oikeellisuuteen ja virheettömyyteen sekä viranomaisten tekemien hallintopäätösten pysyvyyteen. Periaatteen soveltamisessa on kysymys siitä, millä edellytyksillä yksityinen oikeussubjekti voi luottaa julkista valtaa käyttäen tehdyn päätöksen pysyvyyteen ja minkälainen turva tällä on viranomaisten toiminnan odottamattomia muutoksia vastaan. Luottamuksensuojan periaate rajoittaa edunsuovien päätösten peruuttamista taannehtivin vaikutuksin ja yleensäkin päätösten muuttamista yksityiselle haitalliseen suuntaan. Lähtökohtana luottamuksensuojan periaatteen sisällyttämiselle lakiin on tämän periaatteen sinänsä laaja soveltamisala Euroopan yhteisön oikeudessa. Periaate on johdettu yhteisön oikeuteen yhtäältä jäsenvaltioiden oikeusperinteestä sekä toisaalta yleisen oikeudenmukaisuus- ja kohtuusajattelun pohjalta.

⁷ Oikeusministeriön tiedote ”Kuluttaja-asiamiehelle ehdotetaan tehokkaampia keinoja puuttua lainrikkomuksiin” <http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2015/02/kuluttaja-asiamiehelleehdotetaantehokkaampiakeinojapuuttualainrikkomuksiin.html>.

Luottamuksensuojan kannalta yleensä lainsäädäntötyössä on korostettu sitä, että säädösvalmistelussa tulee muun muassa arvioida riittävästi sääntelyn vaikutuksia. Luottamuksensuojan merkitys korostuu erityisesti silloin, kun viranomaistoiminnassa tapahtuu odottamattomia ja yksityisen kannalta epäedullisia muutoksia. Jos talousjätevesien käsittelyä koskevia vaatimuksia olennaisesti lievennettäisiin hajajätevesiasetuksessa säädetyn siirtymäkauden ollessa vielä kesken, voisi muutosten katsoa olevan epäedullisia lähinnä niiden kiinteistön omistajien näkökulmasta, jotka ovat jo investoineet uusiin jätevesien käsittelyjärjestelmiin lainsäädännön vaatimusten täyttämiseksi. Samaan ryhmään voisivat mahdollisesti kokea kuuluvansa myös ne kiinteistön omistajat, jotka ovat liittäneet kiinteistönsä viemäriverkostoon välttyäkseen kiinteistökohtaisen jätevesien käsittelyjärjestelmän hankkimiselta.

2.5.2 Vuoden 2011 säädösmuutokset

Vuoden 2011 säädösmuutosten yhteydessä (YSL:n muutos 196/2011) eduskunnan ympäristövaliokunta pyysi lausunnon myös vahingonkorvausoikeuden asiantuntija OTT Suvianna Hakalehto-Wainiolta valtion mahdollisesta korvausvastuusta. Lausunto keskittyi erityisesti 68-vuotiaita koskevaan ikäpoikkeukseen, mutta sen pohjalta voitaneen tehdä myös yleisempiä johtopäätöksiä korvausvastuusta. Asiassa on ympäristöministeriöstä oltu myös yhteydessä oikeusministeriön vahingonkorvausoikeuden asiantuntijoihin sen hahmottamiseksi, missä säädösmuutoksista mahdollisesti seuraavan valtion korvausvastuun rajojen voitaisiin katsoa kulkevan.

Yleisesti tulee ensinnäkin korostaa, että ei ole olemassa ennakkotapauksia siitä, että valtio olisi joutunut korvausvastuuseen säädösmuutosten perusteella. Lainsäätäjällä on lähtökohtaisesti laaja harkintavaltia, jota rajoittavat lähinnä vain perustuslaista seuraavat reunaehdot, joita on osin edellä jo käsitelty (jaksossa 1.4.3). Tilanne, jossa valtio joutuisi korvausvastuuseen toimiessaan perustuslain antamissa rajoissa, olisi siten hyvin poikkeuksellinen. Yleisenä kansainvälisenä kehityssuuntana voidaan kuitenkin mm. ihmisoikeussopimuksista johtuen pitää sitä, että mahdollisuus valtion korvausvastuun toteutumiseen voi nousta aikaisempaa herkemmin esiin.

Maaliskuussa 2015 hajajätevesiasetuksen siirtymäaika on jatkettu kahdella vuodella (muutos 343/2015). Asetuksen 10 §:n mukaan kiinteistöllä 1.1.2004 olemassa olleet käyttökuntoiset jätevesijärjestelmät, jotka eivät täytä tämän asetuksen 3 §:ssä säädettyjä vaatimuksia, on saatettava tämän asetuksen mukaisiksi viimeistään 15 päivänä maaliskuuta 2018.

Kansalaisten luottamuksensuojan ja valtion mahdollisen korvausvastuun syntymisen kannalta keskeistä on siten se, että säädösmuutosten vaikutukset juuri tähän kiinteistön omistajien ryhmään selvitettäisiin riittävän perusteellisesti ja avoimesti, ja arvioituja epäedullisia vaikutuksia pyrittäisiin mahdollisuuksien mukaan jotenkin lieventämään. Olennaista valtion mahdollisen korvausvastuun kannalta on siis korostaa sitä, että säädösmuutosten vaikutukset tulee arvioida huolella ja tähän tulee siis myös varata riittävästi aikaa. Toisin sanoen riski korvausvastuun syntymiseen voisi lähinnä tulla kyseeseen sellaisessa tilanteessa, jossa säädöksen vaikutuksia ei ole riittävästi selvitetty tai kuvattu päätöksentekijöille eli valtioneuvoston jäsenille tai eduskunnalle.

Työryhmä katsoo, että korvausvastuuta ei sen näkemyksen mukaisesti synny, jos kiinteistön omistajat ovat parantaneet kiinteistöjensä jätevesien käsittelyä nykyisen lainsäädännön vaatimukset täyttäväksi.

2.6 Vesihuoltolain tarkistamistarpeet

Raportin ehdotusvaihtoehtojen tarkoittamat säännökset kohdistuisivat pääasiassa vesihuoltoverkostojen ulkopuolisiin alueisiin. Ne voisivat kuitenkin tulla sovellettaviksi VHL 10 §:n 2 ja 3 momenteissa tarkoitettujen lain soveltamisalasta tehtyjen poikkeusten kohdalla. Näistä VHL 10 §:n 2 momentti koskee kiinteistön liittämistä vesihuoltolaitoksen vesijohtoon ja 3 momentti liittämistä vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin. VHL 10 §:n 2 momentin perusteella kiinteistöä ei taajaman ulkopuolella tarvitse liittää vesihuoltolaitoksen vesijohtoon, jos 1) kiinteistön vesihuoltolaitteisto on rakennettu ennen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymistä; ja 2) kiinteistöllä on käytettävissä riittävästi terveydensuojelulaissa säädettyä laatuvaatimukset täyttävää talousvettä. VHL 10 §:n 3 momentin perusteella taas kiinteistöä ei taajaman ulkopuolella tarvitse liittää vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin, jos 1) kiinteistön vesihuoltolaitteisto on rakennettu ennen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymistä ja jätevesien johtamisessa ja käsittelyssä noudatetaan, mitä ympäristönsuojelulaissa säädetään; tai 2) kiinteistöllä ei ole vesikäymälää ja sen jätevesien johtamisessa ja käsittelyssä noudatetaan, mitä ympäristönsuojelulaissa säädetään.

On kuitenkin huomattava, että YSL on soveltamisalaltaan yleinen, sillä 2 §:nsä mukaisesti sitä sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkeen toimintaan, josta aiheutuu tai saattaa aiheutua ympäristön pilaantumista, sekä toimintaan, jossa syntyy jätettä, sekä jätteen käsittelyyn. Näin ollen ympäristönsuojelulaki lähtökohtaisesti soveltuu myös vesihuoltolain alaiseen toimintaan, kuitenkin niin, että päällekkäisen tai ristiriidassa olevan sääntelyn osalta vesihuoltolaki syrjäyttäneen erityislakina YSL:n omalla soveltamisalallaan. Tällaista sääntelyä lienevät ainakin YSL 156 § (jätevesien käsittelyjärjestelmä), 157 § (talousjätevesien käsittelyvaatimuksista poikkeaminen) ja 158 § (jäteveden johtaminen toisen alueella) suhteessa VHL 3 lukuun (liittäminen vesihuoltolaitoksen verkostoon ja vesihuollon hoitaminen). VHL 3 luvun säännöksiä siis sovelletaan vesihuoltoverkostojen alueella, mainittuja YSL:n pykäläiä taas näiden verkostojen ulkopuolella.

Konkreettisia tarpeita VHL:n muutoksille ei työryhmätyön eri vaihtoehtojen näkökulmasta ole mahdollista tässä yhteydessä osoittaa, vaan niitä tulee punnita mahdollisesti valmisteltavien YSL:n muutosten yhteydessä.

Työryhmä katsoo, että vesihuoltolain mahdolliset säädösmuutostarpeet tulee arvioida säädösvalmistelussa.

2.7 Hajajätevesiasetuksen säädöstekninen tarkistaminen

Hajajätevesiasetuksessa on muutostarpeita, jotka liittyvät asetuksen sisältämiin viittauksiin, joissa viitataan vanhentuneisiin säädöksiin tai säännöksiin. Tämä on omiaan sekoittamaan sääntelyä ja aiheuttamaan epävarmuutta sääntelyn sisällöstä. Asetuksen viittaukset YSL:iin tulisi muuttaa viittauksiksi voimassa olevan YSL:n (537/2014) pykäliin ja viittaukset maankäyttö- ja rakennuslain säännöksiin sekä jätelainsäädäntöön tulisi samoin päivittää.

Asetus sisältää muun ohella sääntelyä jätevesijärjestelmän käytännön toimivuuden ja huollon turvaamiseksi. Hajajätevesiasetuksessa jätevesijärjestelmän käyttö- ja huolto-ohjeelle asetetaan vähimmäisvaatimus, jossa saostuskaivo on tyhjennettävä sinne kertyneestä liettestä vähintään kerran vuodessa. Tämä käyttö- ja huolto-ohjeen sisältövaatimus on käytännössä tulkittu siten, että saostuskaivo tulee tyhjentää loka-autolla vuosittain. Tämä tilanne on koettu kohtuuttomaksi ja turhaksi kulueräksi esimerkiksi harmaiden jätevesien saostuskaivojen ja vähällä käytöllä tai tyhjiällä olevien kiinteistöjen osalta, koska kaivoihin kertyvä vuosittainen lietemäärä voi olla hyvin vähäinen.

Työryhmässä on keskusteltu, että hajajätevesiasetuksen liitteessä 2, kohdassa B. Käyttö- ja huolto-ohjeen sisältökohdan alakohta 1) muutettaisiin. Siksi työryhmässä on esitetty tarve muuttaa kyseistä asetuksen kohtaa tyhjennysvälin osalta.

Hajajätevesiasetuksen liitteen 2 jätevesijärjestelmän käyttöohjeen lietteenpoiston vähimmäistiheydelle asetetulla vaatimuksella rajoitetaan jätevesistä jo erotetusta ja lietteisiin sitoutuneesta kuormitusta aiheutuvaa riskiä ympäristölle. Jätevesijärjestelmän lietteen poisto ja siihen sovellettavat menettelytavat ratkaistaan suunnittelussa ja kuvataan käyttö- ja huolto-ohjeessa. Jos syntyvän jätevesilietteen vuotuinen määrä on vähäinen (esimerkiksi harmaiden jätevesien saostuskaivokäsittely), saostuskaivoihin kertyneen lietteen jätehuolto voidaan, ainakin teoriassa, suunnitella toteutettavaksi kiinteistöllä (esimerkiksi kiinteistön orgaanisen jätteen kompostissa). Lietteen poiskuljetuksen tiheyttä voidaan pidentää lietevaraston mitoittamisella vaikkapa kerran kolmessa vuodessa tapahtuvaksi, jos se olosuhteisiin nähden koetaan tarkoituksenmukaiseksi. Kiinteistöllä jätevesien käsittelystä syntyvien lietteiden jätehuolto voidaan haluttaessa toteuttaa suunnitellusti kiinteistöllä muiden orgaanisten kotitalousjätteiden käsittelyä vastaavalla tavalla.

Työryhmä katsoo, että jatkovalmisteluun tulee sisällyttää hajajätevesiasetuksen ja sen liitteen säädöstekninen tarkastelu.

2.8 Muut esitetyt ehdotukset

2.8.1 Taloudellisten kannustimien kehittäminen kiinteistöjen jätevesien käsittelyyn

Työryhmässä on keskusteltu taloudellisten kannustimien käyttämisestä haja-asutusalueilla sijaitsevien kiinteistöjen jätevesien käsittelyn parantamiseksi. Nyt käytössä kotitalousvähennys, joka perustuu tuloverolain (1535/1992) sääntelyyn (127 a – 127 c §). Kotitalousvähennyksenä verovelvollinen voi vähentää verosta osan asunnossa tai vapaa-ajan asunnossa tehdystä työstä maksamastaan määristä. Vähennykseen oikeuttaa tavanomainen asunnon tai vapaa-ajan asunnon kunnossapito- tai perusparannustyö. Tällainen kunnossapito- ja perusparannustyö voi olla myös jätevesijärjestelmän korjaaminen tai uusiminen. Vähennykseen oikeuttavaa kunnossapito- ja perusparannustyötä ovat esimerkiksi keittiön, kylpyhuoneen ja muiden huoneiden remonttityöt ja omakotitalon sähkö-, putki- ja kaapelityöt.

Kuitenkin on huomattava, että uudisrakentaminen ja siihen verrattava täydennys- ja lisärakentaminen ei oikeuta kotitalousvähennykseen. Myöskään oman työn osuudesta ei voi saada vähennystä. Vähennyksen määrä on enintään 2 400 euroa vuodessa, ja se myönnetään vain siltä osin kuin 127 b §:ssä tarkoitettu vähennettävä osa kustannuksista ylittää 100 euroa ⁸.

Sosiaaliperusteista asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustusta myönnettiin lain (1184/2005) perusteella vuodesta 2006 vuoteen 2012 saakka. Kiinteistökohtaisten talousjätevesijärjestelmien parantamista vaatimukset täyttäväksi voitiin avustaa 35 prosenttia kokonaiskustannuksista. Asunnon tuli olla vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen ulkopuolella vakituksessa käytössä. Ruokakunta-kohtaiset sosiaaliset ja taloudelliset perusteet sisältyvät

⁸ Verohallinnon ohjeet: https://www.vero.fi/fi-FI/Henkilöasiakkaat/Kotitalousvahennys/Kotitalousvahennys_remonttikuluista%2832149%29.

valtioneuvoston asetukseen asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta- avustuksista (128/2006). Avustuksia haettiin asunnon sijaintikunnasta.

Työryhmässä keskusteltiin autojen romutuspalkkiosta esimerkkinä taloudellisesta kannustimesta.

Työryhmä ehdottaa, että otettaisiin käyttöön palkkiokokeilun kaltainen kannustin jätevesijärjestelmien uudistamiseen ja kotitalousvähennykseen sisällytettäisiin myös koko suunnittelutyön osuus.

2.8.2 Typen poistovaatimuksesta luopuminen

Työryhmässä on esitetty typenkäsittelyvaatimuksen poistamista hajajätevesiasetuksesta kustannushyöty -näkökulmaan vedoten. Perusteena on esitetty myös, että typenkäsittelyvaatimus ei ole ympäristönsuojelullisesti perusteltua, koska fosfori on yleensä rehevöitymistä rajoittava ravinne sisävesissä. Näin ei kuitenkaan aina ole, sillä myös typpi voi olla minimiravinne sisävesissä ja merenranta-alueilla. Erityisesti ammoniumtypen poisto jätevesistä on tärkeää, koska ammoniumtyppi kuluttaa runsaasti happea vesistöissä.

Tekniikat ja niiden kustannukset

Typenkäsittelyvaatimuksen kustannuksia laskettiin seuraaville puhdistustekniikoille; pienpuhdistamo, maasuodattamo, umpisäiliö ja tyhjennys kunnalliseen puhdistamoon, umpisäiliö ja maaperäkäsittely/harmaavesisuodatin sekä liittyminen kunnalliseen puhdistamoon. Kustannuksissa huomioitiin investointi- ja asennuskustannukset sekä vuotuiset käyttökustannukset. Kuhunkin tekniikkaan tehtävän investoinnin pitoajaksi oletettiin 30 vuotta, lukuun ottamatta kunnallista puhdistamoa, jossa investoinnin pitoajaksi oletettiin 50 vuotta. Lisäksi laskelmissa kunnallisen puhdistamon liittymismaksusta 4 500 € huomioitiin vain 2 500 €.

Kustannuserien käsittely edellytti tulevien käyttökustannusten nykyarvostamista investoinnin alkuhetkeen ja diskonttokorkona käytettiin 4 %. Diskonttokertoimen ja investoinnin pitoajan avulla voitiin tuottaa keskimääräiset nykyarvoiset vuotuiset kustannukset, jotka ovat vertailtavissa toisiinsa. Tekniikoiden kustannukset on esitetty taulukossa 1. Kokonais- ja keskimääräiset vuotuiset kustannukset ovat nykyarvoja (PV). Tekniikoiden investointi- ja asennuskustannukset ovat arvioita keskimääräisistä kustannuksista ja kertovat alkuinvestoinnin suuruuden. Käyttökustannukset ovat investointihetkeen määritettyjä nykyarvoja.

Taulukko 1. Puhdistustekniikoiden kustannuserät, kokonaiskustannukset ja keskimääräiset kustannukset.

Kustannuserä	Pienpuhdistamo	Maasuodattamo	Umpisäiliö	Umpisäiliö & harmaavesi	Kunnallinen puhdistamo
Investointi	5 500	3 500	1 900	3 900	2 500
Asennus	2 300	2 400	1 700	2 300	2 800
Käyttökustannus	12 969	4 323	20 750	8 992	8 378
Kokonaiskustannus PV	20 769	10 223	24 350	15 192	13 678
Keskimääräinen PV/a	692	341	812	506	228 / 314*

Käyttökustannukset: pienpuhdistamo käyttökustannus 350 + oma työ 300; maasuodattamo 250; umpisäiliö 1200, umpisäiliö & harmaavesi 520, kunnallinen puhdistamo 390. * Kunnallisen puhdistamon kokonaiskustannukset, mikäli koko liittymismaksu lasketaan alkuinvestoinniksi.

Vuotuiset kustannukset liitettiin saavutettavaan puhdistustulokseen olettaen, että kiinteistössä asuu keskimääräinen suomalainen perhe, eli 2,7 asukasta, joka tuottaa ravinteita hajajätevesiasetuksen mukaisesti fosforia 2,17 kg/a (2,2 g/vrk/hlö) ja typpeä 13,80 kg/a (14 g/vrk/hlö). Puhdistuskustannusta varten arvioitiin pienpuhdistamon ja maasuodattamon puhdistustehoiksi typelle 40 % ja fosforille 85 %. Lisäksi oletettiin, että huolto- ja ylläpito hoidetaan asianmukaisesti. Umpisäiliö-ratkaisuilla puhdistustehoiksi oletettiin samat kuin kunnallisella puhdistamolla keskimäärin eli typelle 50 % ja fosforille 97 %. Ravinteet yhdistettiin PO₄-ekvivalentiksi hyödyntäen Redfield-suhdetta. Taulukossa 3 on esitetty eri tekniikoiden kustannukset ja niistä määritetyt puhdistuskustannukset olettaen, että kaikki ravinteet menevät lähivesistöön.

Taulukko 2. Eri tekniikoiden kustannukset, puhdistus ja puhdistuskustannus vähennettyjä ravinteita kohden.

Tekniikka	Kustannus (€)		Puhdistus (kg/a)			Kustannus (€/kg)	
	PV	PV/A	N	P	PO ₄ -ekv.	P	PO ₄ -ekv.
Pienpuhdistamo	20 769	692	5,5	1,8	2,6	376	265
Maasuodattamo	10 223	341	5,5	1,8	2,6	185	131
Umpisäiliö	24 350	812	6,9	2,1	3,1	387	266
Umpisäiliö & h- vesi	15 192	506	6,9	2,1	3,1	242	166
Puhdistamo	13 678	274	6,9	2,1	3,1	130	90

Typin vähennysvaatimuksen poistamisen kustannusvaikutus

Typin vähennysvaatimuksen poistaminen ei muuta ratkaisevasti taulukossa 2 esitettyjä lukuja, sillä kolmessa viimeisessä vaihtoehdossa typpi poistetaan joka tapauksessa tehokkaasti puhdistamoilla noin 5 - 10 euron kustannuksella kiloa kohden. Kahden ensimmäisen tekniikan tapauksessa typpi poistuu osana puhdistusprosessia suhteellisen tehokkaasti, mutta typin vähennysvaatimuksen poistamisella on jonkin verran vaikutusta. Oletettavasti pienpuhdistamoiden toimintavarmuus paranee, kun niitä ei tarvitse optimoida typenpoiston suhteen. Lisäksi oletetaan, että kiinteistön omistajan tekemä oma työ järjestelmän seurantaan vähenee siten laskien käyttökustannuksia 10 %. Taulukossa 4 on esitetty karkea arvio pienpuhdistamoiden ja maasuodattamoiden kustannuksista.

Taulukko 4. Pienpuhdistamon ja maasuodattamon kustannukset ja puhdistuskustannus vähennettyjä ravinteita kohden, kun oletetaan, että käyttökustannukset laskevat 10 %.

Tekniikka	Typin vähennysvaatimus				Ei typin vähennysvaatimusta			
	Kustannus (€)		Kustannus (€/kg)		Kustannus (€)		Kustannus (€/kg)	
	PV	PV/A	PO ₄ -ekv.	P	PV	PV/A	PO ₄ -ekv.	P
Pienpuhdistamo	20 769	692	265	376	19472	649	249	352
Maasuodattamo	10 223	341	131	185	9791	326	125	177

Mikäli typen käsittelyvaatimus poistetaan, pienpuhdistamon kustannukset puhdistettua fosforikiloa kohden laskevat noin 6 %, edellyttäen, että oletettu huoltokustannusten lasku on 10 %. Vastaava kustannusten lasku maasuodattamoiden kohdalla on 4 %. Onko määrä suuri vain pieni, riippuu jokaisen arvotuksista.

Työryhmä katsoo, että typenpoistovaatimuksesta luopumisella ei kohtuullisteta hajajätevesien käsittelyn kustannuksia merkittävästi.

2.8.3 Ruotsin viiden prosentin tavoitteeseen perustuva toimintaehdotus

Ruotsissa hajajätevesien käsittelyn järjestämisen toimintamalli on erilainen kuin Suomessa. Ruotsissa on lainsäädännön sijaan ohje, jonka pohjana on valtioneuvoston asetus. Asetuksessa määrätään vain saostuskaivokäsittelyä tehokkaammasta puhdistuksesta. Ohjeessa käsittelyvaatimukset ovat hieman tiukemmat kuin Suomessa. Pääero Suomeen on kuntien roolin korostaminen, Ruotsissa kunnille on annettu tavoite, jonka mukaan 5 % (alussa 6,3 %) kaikista alueen jätevesijärjestelmistä tulee saattaa vuosittain kuntoon. Erillistä kaikkia koskevaa siirtymäaikaa ei Ruotsissa ole käytössä, vaan tavoitteena on, että jokainen järjestelmä käydään läpi joka 20. vuosi. Tarkistamalla 5 % kiinteistöjen jätevesijärjestelmistä vuodessa, ja aloittamalla herkimmillä alueilla, asukkaiden ymmärrys ja pitkäaikainen kestävä uusiutuminen taataan. Ruotsissa vuotuinen uusiutumistahti on noussut 12 000 järjestelmästä 18 000 järjestelmään tavoitteen asettamisen jälkeen.

Viiden prosentin tavoite

Jätevesijärjestelmät ovat osa kiinteistön taloteknistä järjestelmää. Kaikilla käytössä olevilla ratkaisuilla on tekninen käyttöikä, jonka jälkeen ne on saneerattava. Tekninen käyttöikä jätevesijärjestelmälle on 20 - 30 vuotta. Järjestelmä alkaa olla käyttöikänsä loppupuolella 20 – 30 vuoden jälkeen, jolloin saneeraus on ajankohtainen. Tarkastus 20 vuoden välein voisi toimia järjestelmän kuntoa ja käyttökelpoisuutta arvioitaessa. Tarkastuksen tuloksena voisi olla nykyisen järjestelmän käytön jatkaminen määräajaksi, nykyisen järjestelmän saneeraus tai uuden järjestelmän hankinta.

Suomessa on tällä hetkellä käytössä useita kymmeniä tuhansia kiinteistökohtaisia ratkaisuja, niistä osa toimii hyvin ja osa vaatii toimenpiteitä. Ehdotuksena näille on kaikkia järjestelmiä koskeva tarkastusvelvollisuus vähintään 20 vuoden välein. Näin voidaan varmistaa jätevesien käsittelyn riittävyys ja järkevät ratkaisut myös tulevaisuudessa.

Jokainen kunta laatisi suunnitelman, jossa kartoitettaisiin kunnan alueella olevien yksityisten jätevesijärjestelmien määrä ja niiden sijainti suhteessa kunnan eri alueisiin (herkät, ei herkät). Kunnassa suoritettaisiin suunnitelman perusteella aluejako, jossa haja-alueet jaettaisiin enintään 20 osaan alueen herkkyyden ja muiden erikseen päätettävien kriteerien perusteella. Alueet priorisoitaisiin tärkeysjärjestykseen tuleville vuosille. Kunta ilmoittaisi julkisesti suunnitelmasta ja aikataulusta, jolloin kiinteistöt voisivat valmistautua jopa vuosia eteenpäin. Priorisoinnin ollessa selkeää ja tiedotuksen johdonmukaista, saataisiin kiinteistöille tieto ajoissa ja ymmärrys herkkien alueiden ensisijaisuuteen ymmärrettäisiin helposti.

Rahoitus ja kunnan työtaakka

Mallista syntyviä kustannuksia voi jakaa esimerkiksi seuraavalla tavalla:

1. vaihe olisi vesihuoltosuunnitelman teko haja-asutusalueille, joka rahoitettaisiin esimerkiksi nykyisillä neuvontaan käytettävillä varoilla.
2. vaihe olisi kiinteistökohtainen lausunto ja tarvittaessa kartoitus, joka tehtäisiin 5 prosentille kunnan hajakiinteistöistä vuosittain. Jos kiinteistö ei itse selvitä tilannetta, niin kartoituskäynnistä perittäisiin maksu, joka kattaa kaikki käyntiin liittyvät kulut. Kunta voisi jakaa kulut erikseen kartoituskäyntiin ja lausuntoon. Kartoituksen voisi ulkoistaa esimerkiksi nyt jo neuvontaa tekeville järjestöille tai muille toimijoille. Kartoitus johtaisi ehdotukseen, jota kunta käsittelee esimerkiksi nyt jo neuvonnan käytössä olevan liikennevalomallin mukaan.

Lupamaksuilla peitettäisiin järjestelmän rakentamiseen liittyvän luvan hakemiseen liittyvä kuluja. Lupamaksu kohdistuisi juuri niille kiinteistöille, joilla on todellinen tarve järjestelmän uusimiseen. Tällöin asiansa jo kuntoon hoitaneet eivät joutuisi eriarvoiseen asemaan. Ellei käyttöikänsä ylittänyttä

järjestelmää uusittaisi määräajan sisällä, niin kunnalla pitäisi olla oikeus kieltää veden käyttö ja määrätä hallinnollinen maksu.

Seuranta

Kunta kokoaisi vuosittain kyseisen vuoden tiedot ja toimittaisi ne valtion ympäristöviranomaisille tilastoitaviksi, jolloin tarkka tieto tilanteesta ja sen kehittymisestä olisi jatkuvasti saatavilla. Prosessi vaatisi kunnalta jonkin verran töitä, mutta maksuilla katettaisiin käytännössä koko prosessin kulut.

Miten malli otettaisiin käyttöön

Käyttöönotto vaatisi vain pieniä muutoksia nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Siirtymäajan poistaminen kaikilta poistaisi asiaan liittyvän lähtökohtaisesti negatiivisen ja pakottavan asenteen. Itse lakiin, asetukseen, sen sisältöön, poikkeamissääntöihin, puhdistusvaatimuksiin ei tarvittaisi muutoksia. Lähinnä tulisi miettiä, minkälaisia muutoksia sääntelyyn tulisi tehdä, jotta kunnille voitaisiin osoittaa tarvittavat työkalut ja oikeudet toimintaan. Neuvontaan suunnattava rahoitus tulisi ohjata kunnille, jotka voisivat hyödyntää sitä suunnitelman laatimiseen tai alueellisesti kartoituskäytien aloittamiseen. Lisäksi tarvittaisiin selkeä ohjeistus (valtakunnallinen lomake ja ohjeistus kiinteistöille), jossa tuotaisiin esille kunnan laatima suunnitelma ja aikataulu järjestelmien saneerauksesta kyseisellä alueella.

Mallin vaikutuksista

Malli lisäisi kuntien vastuuta paljon. Rahoitus lisätyölle olisi saatavilla pääasiassa kiinteistön omistajilta ja osaksi julkisena rahoituksena. Malli pitäisi rakentaa siten, että nettovaikutus kunnan työmäärään olisi nolla. Kiinteistön omistajiin kohdistuva valvonta lisääntyisi, mikä voisi aiheuttaa ainakin osalla kiinteistön omistajia vastarintaa. Tosin jätevesiasetuksen historiassa on selkeä näyttö siitä, että tarpeeksi hyvä ja selkeä viranomaiskirje, jossa kehoitetaan toimintaan, on toimiva (vuosien 2006 - 2010 markkinoinnin ylilyönnit). Olisi tärkeää, ettei markkinoiden annettaisi mahdollisuutta vääristää toimenpiteiden tarvetta, vaan kehoitus toimintaan tulisi viranomaistaholta. Sitten kun selkeä viesti ja ohjeistus toiminnasta on saatu, niin markkinat toimisivat sen mukaan. Tarjottaisiin vain sellaisia ratkaisuja, jotka ovat tarpeen.

Jatkuvuuden kannalta malli olisi hyvä, koska se sisältää automaattisesti 20 vuoden välein tehtävän selvityksen ja tarvittaessa järjestelmän saneerauksen. Nykyisen lainsäädännön ja ehdotettavien muiden muutosten ongelmana on järjestelmien uusiminen käyttöiän päätyttyä. Ajatellaan, että kun kaikki on kerran tehty, ei tarvitse enää ikinä saneerata tai uusia.

Kiinteistön omistajien näkökulmasta siirtymäajan tuoma pakottavuuden tunne poistuisi. Kuntien toiminta yhtenäistyisi yhtenäisen ohjeistuksen ja lomakkeiston myötä. Kiinteistöjen välinen yhdenvertaisuus toteutuisi, koska saneeraustoimet kohdistuisivat automaattisesti ensisijaisesti herkille alueille, myöhemmin muualle. Poikkeamismahdollisuudet olisivat tasapuolisia kaikille, myös herkällä alueella voisi poikkeuksen saada tietyissä tilanteissa.

Kuntien työ jätevesiasian ympärillä selkeytyisi, voitaisiin tehdä pitkälle kantavia suunnitelmia ja ottaa huomioon myös mahdolliset keskitetyn vesihuollon laajentumiset. Remonttien tekeminen ei välttämättä automaattisesti laukaisisi jätevesijärjestelmän saneerausta.

Työryhmä on käsitellyt Ruotsin mallia osana muita ehdotuksia. Ehdotettu Ruotsin malli voisi olla toimiva, mutta järjestelmä olisi haasteellinen toimeenpanon suhteen erityisesti kun otetaan huomioon kuntien resurssit. Työryhmä näkee että Ruotsin mallissa on sellaisia hyviä elementtejä, jotka tehostaisivat muun muassa neuvonnan tuloksellisuutta.

Työryhmä katsoo, että yksinomaan vapaaehtoisuuteen perustuvan käytännön toimeenpanolla ei saavutettaisi haluttuja tavoitteita.

3 Työryhmän ehdotukset

3.1 Ehdotusvaihtoehdot ja niiden vaikutusten arviointia

Työryhmän tehtävänä oli valmistella muutosehdotuksia haja-asutuksen jätevesiin liittyvän lainsäädännön kohtuullistamiseksi siten kun jaksossa 1.1 edellä selostetaan. Työryhmän toimeksiantoa on lisäksi tarkennettu hallitusohjelman kirjauksen perusteella.

Tämän jakson ehdotusvaihtoehdot (0, 1 (a ja b), 2 ja 3) mukailevat tehtävänannon ja tämän raportin asiasisällön järjestystä. Vaihtoehtojen numerointi ei siten muodosta priorisointijärjestystä. Vaihtoehtoa 3 voidaan käyttää myös yhdessä vaihtoehtojen 1 ja 2 kanssa.

Kaikissa vaihtoehtoissa kunnilla on oikeus antaa tiukempia kunnallisia määräyksiä siten kuin laissa säädetään.

Taloudellisten vaikutusten osalta säädösvalmistelussa tulee yksityiskohtaisesti tarkastella kustannusvaikutuksia.

Vaihtoehto 0. Nykytilan säilyttäminen

Ei tehdä säännösmuutoksia. Jatketaan toimeenpanoa nykyisen ohjeistuksen mukaisesti ja neuvontaa lainsäädännön soveltamisesta ja nykyisistä poikkeusmahdollisuuksista. Sääntelyn täytäntöönpanon tehostamiseksi laaditaan uutta täsmentävää ohjeistusta, jonka avulla nykyisen asetuksen joustoja voidaan hyödyntää paremmin.

Vaikutusten arviointia

Kotitalouksien velvollisuuksiin ei tule muutoksia, jätevesijärjestelmien rakennus- tai muutostyö hajajätevesiasetuksen vaatimukset täyttäväksi tulee tehdä 15.3.2018 mennessä. Kotitaloudet joutuvat investoimaan vaatimukset täyttävään jätevesien käsittelyjärjestelmään, jos heillä ei sellaista vielä ole. Jätevesijärjestelmien suunnittelu- ja asennusalalla palvelujen kysyntä kasvaa ja työllisyys lisääntyy. Markkinat säilyvät ja asennuspalvelut luovat uusia työpaikkoja. Yrityksillä on myös kasvumahdollisuuksia liittyen laitteistojen kunnossapitoon.

Jätevesijärjestelmät saadaan kohtuujassa vastaamaan vähintään asetuksen perusvaatimuksia, jolloin päästöt vesistöihin ja maahan vähenevät ja samalla riski maaperän ja pohjaveden pilaantumiseen pienenee. Kiinteistöjen jätevedet käsitellään asianmukaisesti ja tällä on vaikutuksia myös ympäristöterveyden paranemiseen ja näistä johtuvien riskien (esim. kaivon veden pilaantuminen) vähenemiseen. Vesienhoitosuunnitelmien tavoitteiden saavuttaminen on mahdollista. Suomen jätevedenkäsittelyn säädökset ovat HELCOMin suositusten mukaiset.

Lainsäädäntö on johdonmukaista ja kuntien ohjeistukset ja neuvonnan sisältö sinänsä pysyy ennallaan. Neuvonnasta saatavia hyötyjä voidaan lisätä parantamalla ja täsmentämällä ohjeista, jonka avulla sääntelyn toimeenpano tehostuu. Neuvontaa täytyy jatkaa ja siihen tarvitaan varoja. Kunnan viranomaiselle tulee poikkeamishakemuksia.

Turvaa kotitalouksien yhdenvertaisen kohtelun niiden kesken, jotka ovat jo toteuttaneet vaatimukset täyttävän jätevesijärjestelmän ja jotka tulevat sen toteuttamaan. Hallitusohjelman kirjaus ei toteudu. Sääntely säilyy ennallaan, eikä sääntelyn sisällöllistä kohtuullistumista tapahdu. Osa kansalaisista kokee hajajätevesien käsittelyä koskevan sääntelyn vaatimukset kohtuuttomina.

Vaihtoehto 1. Laissa säädetään kriteerit ympäristönsuojelullisesti herkille alueille ja kunnat määrittelevät alueet ympäristönsuojelumääräyksissä

Säädetään YSL:ssa haja-asutuksen jätevesille herkat alueet kriteereinä etäisyys vesistöön ja naapuriin sekä luokitellut pohjavesialueet. Lisäksi säädetään herkkien alueiden muista kriteereistä (esim. tulvavaara-alueet). Laissa säädetään vain kriteerit ja kunnat tekevät tarkemman määrittelyn seuraavasti:

1a. Säädetään kunnille pakolliseksi antaa määräyksiä ja lisäksi velvoite määritellä ympäristönsuojelullisesti herkat alueet kunnallisissa määräyksissään.

1b. Ympäristönsuojelullisesti herkkien alueiden määrittäminen on kunnille nykyiseen tapaan vapaaehtoista.

Ennen vuotta 2004 rakennetuilla, ei pilaantumiselle herkillä alueilla sijaitseville kiinteistöillä vaatimukset järjestelmälle rakennuslupaa edellyttävän toimenpiteen yhteydessä tarvittaessa. Näillä alueilla noudatetaan hajajätevesiasetuksen perusvaatimustasoa.

Lyhyt kuvaus vaihtoehdosta

Vaihtoehto pohjautuu ajatukseen, että ympäristönsuojelullisesti herkillä alueilla jätevedenkäsittelyä tehostetaan siirtymäajan puitteissa. Muilla, ennen vuotta 2004 rakennetuilla, ei pilaantumiselle herkillä alueilla sijaitseville kiinteistöillä vaatimukset järjestelmälle rakennuslupan edellyttävän toimenpiteen yhteydessä. Kunnat määrittelevät herkat alueet laissa annettujen kriteerien pohjalta. Vaihtoehtoa voidaan toteuttaa kahdella tavalla; joko säätämällä kunnille uusi tehtävä ympäristönsuojelullisesti herkkien alueiden määrittämiseksi tai alueiden määrittämisen tarve jää kunnissa harkintaan ja päätettäväksi. Jos alueiden määrittäminen on harkinnanvaraista, osa kunnista määrittelee alueet ja osa ei. Molemmissa tapauksissa alueiden määrittämistehtävä vie pitkään.

Vaikutusten arviointia

Ennen vuotta 2004 rakennettuihin kiinteistöihin sovellettava sääntely kohtuullistuu molemmissa vaihtoehdossa (1a ja 1b). Kotitalouksien tulee saattaa jätevesijärjestelmät vastaamaan sääntelyn vaatimuksia, kun rakennuslupaa edellyttävä toimenpide tehdään ei pilaantumisherkällä alueella sijaitsevalla kiinteistöllä.

Kotitaloudet siirtävät rakennuksen korjaus- ja muutostyötä tai laajempaa muutostyötä myöhempään, kun teknisen järjestelmän uusiminen sidotaan rakennuslupaan. Ympäristönsuojelullisesti herkillä alueilla kotitaloudet joutuvat investoimaan vaatimukset täyttävään jätevesien käsittelyjärjestelmään, jos heillä ei sellaista vielä ole. Kunnassa tarvitaan lisää resursseja ympäristönsuojeluun, erityisesti vaihtoehdossa 1a. Jätevesijärjestelmien suunnittelu- ja asennuspalvelujen kysyntä ja työllisyystilanne riippuvat herkkien alueiden määrittelyn laajuudesta. Todennäköisesti palvelujen ja tuotteiden kysyntä vähenee nykytilaan verrattuna heikentäen yritysten liiketoimintamahdollisuuksia. Heikkenevä markkinatilanne vähentää myös innovaatioita ja järjestelmien tuotekehitystä. Vaatimusten keventämisellä arvioidaan olevan välillinen vaikutus haja-asutusalueille suunniteltuihin viemäröintihankkeisiin. Kiinnostus yhteisiin viemäröintihankkeisiin taajamien ulkopuolella vähenee, mikä voi johtaa suunnitelluista hankkeista luopumiseen.

Vaihtoehdon 1 ympäristövaikutukset riippuvat siitä, onko ympäristönsuojelullisesti herkkien alueiden määrittely kunnille pakollista (1a) vai ei (1b). Mikäli herkkien alueiden määrittely on pakollista, jäteveden käsittely näillä alueilla tulee tehostumaan valtakunnallisesti nykytilanteeseen verrattuna. Mikäli alueiden määrittely jää kuntien päätettäväksi, on todennäköistä, että kaikki kunnat eivät niitä määrittele. Molemmissa tapauksissa alueiden määrittämistehtävä vie pitkään.

Nykytilanteessa herkkiä alueita on määritelty 55 % kunnista. Vanhojen, ennen vuotta 2004 rakennettujen kiinteistöjen kohdalla jätevesijärjestelmien uusimistahti hidastuu ei-herkillä alueilla merkittävästi. Ympäristönsuojelullinen tavoitetaso ei-herkillä alueilla saavutettaneen vasta useiden vuosikymmenien kuluttua. Kokonaisympäristövaikutusten arviointi on tässä vaiheessa vaikeaa, kun herkkien alueiden määrittelyn laajuus ei ole vielä tiedossa. Vesienhoitosuunnitelmien tavoitteiden saavuttaminen ei ole mahdollista. Suomen jätevedenkäsittelyn säädökset pidentävät merkittävästi HELCOMin suosituksiin sisältyvien tavoitteiden saavuttamista.

Sääntelyssä on mahdollista joustavasti huomioida paikalliset olosuhteet. Kuntien ohjeistukset ja neuvonnan sisältö muuttuvat lähes kokonaan. Toimeenpano edellyttää laaja-alaista kiinteistönomistajien neuvontaa. Vaihtoehdon hallinnolliset vaikutukset riippuvat siitä, onko kyseessä 1a vai 1b. Vaihtoehdossa 1a kunnalle säädetään uusi lakisääteinen tehtävä määrittellä ympäristönsuojelullisesti herkkät alueet kunnallisissa ympäristönsuojelumääräyksissä. Tämä kasvattaa hallinnollista taakkaa merkittävästi. Mikäli määräykset ovat kunnille vapaaehtoisia (1b), hallinnollinen taakka kasvaa vähemmän. Poikkeushakemusten määrä vähenee. Ympäristönsuojelumääräysten kirjavuus eri kunnissa tulee olemaan huomattavaa, kun kaikilla kunnilla on omanlaisensa vaatimukset. Sääntely muuttuu huomattavasti, mikä lisää kotitalouksien epätietoisuutta sen sisällöstä.

Yhdenvertaisuuden näkökulmasta vaihtoehdot eroavat. Vaihtoehdossa 1a kaikki kunnat määrittävät ympäristönsuojelullisesti herkkät alueet, jolloin määrittäminen kattaa kaikki kunnat ja kaikki alueet tulevat määritetyiksi. Yhdenvertaisuus toteutuu yleisellä tasolla tarkasteltuna, joskin kuntien kesken tulee eroja käytännön tasolla. Vaihtoehdossa 1b alueiden määrittäminen on vapaaehtoista, jolloin kunnat itse ratkaisevat määrittämisen tarpeen. Yleisellä tasolla yhdenvertaisuuden näkökulmasta tämä vaihtoehto ei ole sääntelyn toteuttamisen kannalta optimaalinen ratkaisu. Tässä vaihtoehdossa yhdenvertaisuuden toteutuminen riippuu siitä, kuinka kattavasti kunnat määrittävät alueet.

Usein toistuvat säädösmuutokset vaikeuttavat säännösten noudattamista ja valvontaa sekä heikentävät viranomaisten uskottavuutta. Sääntelyssä voidaan ottaa hyvin huomioon paikalliset olosuhteet. Sääntelyn normihierarkkinen taso muuttuu, kun siirrytään lain ja asetuksen tasolta kunnallisiin ympäristönsuojelumääräyksiin. Kunnallisten määräysten muuttaminen on kunnan omassa harkinnassa.

Vaihtoehto täyttää hallitusohjelman vaatimukset sääntelyn kohtuullistamisesta. Vaihtoehto ei kuitenkaan täytä hallitusohjelman kirjausta siltä osin, kuin siihen sisältyy kunnille uusi tehtävä. Vaihtoehdossa kunnille säädetään joko pakollinen (1a) tai harkinnanvarainen (1b) tehtävä.

Vaihtoehto 2. Laissa säädetään kriteerit ja määritellään vähimmäisetäisyydet ympäristönsuojelullisesti herkille alueille

Säädetään YSL:ssa haja-asutuksen jätevesille herkat alueet kriteereinä etäisyys vesistöön metrimääräisenä (50 – 500 m) ja luokitellut pohjavesialueet, sekä jäteveden käsittelyvaatimusten perustaso. Lisäksi säädetään herkkien alueiden muista kriteereistä (esim. riittävä etäisyys naapuriin ja tulvavaara-alueet). Kunnat voivat antaa määräyksissään tiukempia vaatimuksia (etäisyydet/käsittelyn taso/muut vaatimukset). Ennen vuotta 2004 rakennetuilla, ei pilaantumiselle herkillä alueilla sijaitseville kiinteistöillä vaatimukset järjestelmälle rakennusluvan edellyttävän toimenpiteen yhteydessä tarvittaessa.

Lyhyt kuvaus vaihtoehdosta

Vaihtoehto pohjautuu ajatukseen, että ympäristönsuojelullisesti herkillä alueilla jätevedenkäsittelyjärjestelmiä tehostetaan asetuksen perusvaatimustasoon siirtymäajan puitteissa. Muilla, ennen vuotta 2004 rakennetuilla, ei pilaantumiselle herkillä alueilla sijaitseville kiinteistöillä vaatimukset järjestelmälle rakennusluvan edellyttävän toimenpiteen yhteydessä. Laissa säädetään kriteerien lisäksi myös metrimääräiset etäisyydet vesistöön. Laissa säädetään riittävä etäisyys naapuriin ja otetaan huomioon myös tulvavaara-alueet. Kunnat voivat antaa määräyksissään tiukempia vaatimuksia ympäristönsuojelulain puitteissa ja jo annetut määräykset pysyvät voimassa.

Vaikutusten arviointia

Ei herkillä alueilla kotitalouksien investoinnit yksinomaan jätevesijärjestelmään vähenevät. Kotitaloudet siirtävät rakennuksen korjaus- ja muutostyötä tai laajempaa muutostyötä myöhempään, kun teknisen järjestelmän uusiminen sidotaan rakennuslupaan. Ympäristönsuojelullisesti herkillä alueilla kotitaloudet joutuvat investoimaan vaatimukset täyttävään jätevesien käsittelyjärjestelmään, jos heillä ei sellaista vielä ole. Jätevesijärjestelmien suunnittelu- ja asennuspalvelujen kysyntä ja työllisyystilanne riippuvat herkkien alueiden määrittelyn laajuudesta. Todennäköisesti palvelujen ja tuotteiden kysyntä vähenee nykytilaan verrattuna heikentäen yritysten liiketoimintamahdollisuuksia. Heikkenevä markkinatilanne vähentää myös innovaatioita ja järjestelmien tuotekehitystä. Vaatimusten keventämisellä arvioidaan olevan välillinen vaikutus haja-asutusalueille suunniteltuihin viemärintihankkeisiin. Kiinnostus yhteisiin viemärintihankkeisiin taajamien ulkopuolella vähenee, mikä voi johtaa suunnitelluista hankkeista luopumiseen.

Ympäristönsuojelullisesti herkkien alueiden kattavuus lisääntyy, koska nykyisin 55 % kunnista on määritelty herkkiä alueita. Vaihtoehtoon 2 ympäristövaikutukset riippuvat säädetävistä vähimmäisetäisyyksistä. Jos herkillä alueilla toteutetaan hajajätevesiasetuksen ankarampia puhdistusvaatimuksia ja ei-herkillä alueilla jätevesijärjestelmien muutos tapahtuu rakennusluvanvaraisten toimenpiteiden yhteydessä, typen ja fosforin vähentämistavoitteiden saavuttaminen hidastuu. Vanhojen, ennen vuotta 2004 rakennettujen kiinteistöjen kohdalla jätevesijärjestelmien uusimistahti hidastuu ei-herkillä alueilla merkittävästi. Ympäristönsuojelullinen tavoitetaso ei-herkillä alueilla saavutettaneen vasta useiden vuosikymmenien kuluttua. Vesienhoitosuunnitelmiin sisältyvien tavoitteiden saavuttaminen hidastuu. Suomen jätevedenkäsittelyn säädökset pidentävät merkittävästi HELCOMin suosituksiin sisältyvien tavoitteiden saavuttamista.

Ympäristönsuojelullisesti herkillä alueilla sääntely on varsin joustamatonta. Riskinä on, että kategorinen vähimmäissääntely johtaa kohtuuttomiin soveltamistilanteisiin, jolloin myös sääntelyn uskottavuus heikkenee. Toimeenpanon ohjeistuksen sisältö muuttuu lähes kokonaan. Muutokset edellyttävät merkittävää valtakunnallista panostusta ohjeistukseen, koulutukseen, neuvontaan ja

tiedotukseen viranomaisille ja kiinteistönomistajille. Käytännön soveltaminen edellyttää joka tapauksessa tietoa kunnissa siitä, mitkä asuinrakennukset sijaitsevat herkillä alueilla. Toisaalta poikkeushakemusten määrä vähenee. Kuntien tehtäviin ei tule muutosta, kun alueiden määrittäminen tehdään lakitasolla. Säädösmuutos lisää alkuvaiheessa kuntaan tulevia yhteydenottoja ja viranomaisneuvonnan sekä yleisneuvonnan tarvetta. Kokonaisuudessaan alkuvaiheessa myös viranomaisten valvontatehtävät voivat lisääntyä. Muutosvaiheen jälkeen kuntien hallinnollisen taakan arvioidaan pysyvän ennallaan.

Usein toistuvat säädösmuutokset vaikeuttavat säännösten noudattamista ja valvontaa sekä heikentävät viranomaisten uskottavuutta. Sääntelyssä ei voida ottaa huomioon paikallisia olosuhteita. Sääntelyn säädöshierarkkinen taso pysyy samana, kun asiasta säädetään lainsäädännöllä.

Vaihtoehto täyttää hallitusohjelman vaatimukset sääntelyn kohtuullistamisesta. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta sääntely kohdistuu kaikkiin samanlaisena. Jo investoinnin tehneet olisivat voineet tulla vapauttamisen piiriin.

Sääntelyn soveltamista voivat sekoittaa kuntien ympäristönsuojelumääräykset, joissa on jo osassa kuntia säädetty herkkien alueiden kriteereistä tiukemmin. Herkkien alueiden määrittelyn perusta on sama koko maassa, mikä edistää kansalaisten yhdenvertaista kohtelua. Toisaalta kuntien ympäristönsuojelumääräysten kirjavuus voi olla huomattavaa, jolloin yhdenvertainen kohtelu ei toteudu.

Vaihtoehto 3. Poikkeusedellytysten laajentaminen

YSL 157 §:n muuttaminen siten, että ympäristövaatimukset ja kiinteistön omistajaan liittyvät edellytykset erillisinäkin (ja-sanan muuttaminen tai-sanaksi) riittävät näin laajennetun poikkeamisen myöntämiseen. YSL 157 §:n muuttaminen siten, että siinä jo mainittujen perusteiden lisäksi tuodaan selkeämmin esille, että alhainen asukasmäärä on yksi harkittava edellytys poikkeamisen myöntämiseen viideksi vuodeksi kerrallaan.

Lyhyt kuvaus vaihtoehdosta

Tässä vaihtoehdossa ei tehdä muita säädösmuutoksia, mutta laajennetaan poikkeamisen edellytyksiä. Siten poikkeaman voisi saada helpommin ja useampi. Siirtymäaika säilyy ennallaan.

Vaikutusten arviointia

Kotitalouksien velvollisuuksiin ei tule muutoksia, jätevesijärjestelmien rakennus- tai muutostyö hajajätevesiasetuksen vaatimukset täyttäväksi tulee tehdä 15.3.2018 mennessä. Kotitaloudet joutuvat investoimaan vaatimukset täyttävään jätevesien käsittelyjärjestelmään, jos heillä ei sellaista vielä ole, mutta poikkeusmahdollisuus laajenee huomattavasti. Jätevesijärjestelmien suunnittelu- ja asennuspalvelujen kysyntä ja työllisyystilanne, sekä yritysten kasvomahdollisuudet riippuvat poikkeushakemusten määrästä. Vaatimusten keventämisellä arvioidaan olevan välillinen vaikutus haja-asutusalueille suunniteltuihin viemäröintihankkeisiin. Kiinnostus yhteisiin viemäröintihankkeisiin taajamien ulkopuolella vähenee, mikä voi johtaa suunnitelluista hankkeista luopumiseen. Kiinteistökohtaisia vapautusperusteita käytettäessä vapautukset jakautuvat alueellisesti tarkasteltuna satunnaisesti.

Vaihtoehdon 3 ympäristövaikutukset riippuvat haettavien poikkeusten määrästä. Vesienhoitosuunnitelmiin sisältyvien tavoitteiden saavuttaminen hidastuu. Suomen jätevedenkäsittelyn säädökset pidentävät merkittävästi HELCOMin suosituksiin sisältyvien tavoitteiden saavuttamista.

Lainsäädäntö säilyy lähes ennallaan, jolloin kuntien ohjeistukset ja neuvonnan sisältö muuttuu vain vähän. Neuvontaa etenkin poikkeusmahdollisuuksista täytyy jatkaa ja siihen tarvitaan varoja. Kunnan viranomaiselle tulee enemmän poikkeushakemuksia. Kuntien viranomaisten ohjeistusta on lisättävä.

Säätely kohtuullistuu. Säätelyn rakenne säilyy ennallaan, mutta poikkeuksen myöntämisedellytykset helpottuvat. Säätelyn jousto lisääntyy ja poikkeusmahdollisuudet kattavat laajalti eri tilanteet. Säädösmuutos lisää kotitalouksissa epätietoisuutta säätelyn sisällöstä.

Vaihtoehdossa 3 ei ole kyse suoraan lakiin perustuvasta vapauttamisesta, sillä poikkeamista tulee edelleen hakea. Hallitusohjelman kirjaus säätelyn kohtuullistamisesta ei toteudu, koska tässä vaihtoehdossa ei määritellä pilaantumiselle herkkiä ja ei herkkiä alueita. Hallitusohjelman kirjaus ei toteudu myöskään siltä osin, että perustason vaatimukset täyttävän järjestelmän rakentamisvelvollisuutta ei sidota rakennuslupa.

SUOMEN OMAKOTILIITON ERIÄVÄ MIELIPIDE HAJAJÄTEVESITYÖRYHMÄN RAPORTISTA**Taustaa:**

Suomen hallituksen hallitusohjelmaan (Ratkaisujen Suomi pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015) on kirjattu, että **"Jätevesiasetusta lievennetään huomattavasti."**

Hallitusohjelma liitteessä 7 on täsmennetty tarkemmin: "Jätevesiasetuksen kohtuullistaminen: Ympäristönsuojelulain 16 lukua korjataan haja-asutusalueiden jätevesikäsittelyn osalta **selkeäksi ja järkeväksi**. Pilaantumisherkillä alueilla, kuten rannat ja pohjavesialueet, noudatetaan edelleen kuntien ympäristönsuojelu- ja rakennusmääräyksiä. Muilla alueilla olevien ennen vuotta 2004 rakennettujen asuinkiinteistöjen osalta luovutaan kalenteriin sidotusta jätevesiremonttien määräajasta. Näiden osalta kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän riittävyys tarkistetaan asuinkiinteistöjen rakennuslupaa vaativien peruskorjausten yhteydessä. Ympäristönsuojelulakia muutettaessa arvioidaan vesihuoltolakiin vaadittavat tarvittavat muutokset. Jo aiemmin asetettua ympäristöministeriön työryhmän toimeksiantoa tarkennetaan edellisen mukaisesti".

Kansalaisten pitkäaikaisena vaatimuksena ja hallituksen tavoitteena on ollut, että haja-asutusalueilla sijaitsevien kotitalouksien jätevesien käsittely olisi kohtuullinen suhteessa kotitalouksien jätevesien tuottamaan kuormitukseen nähden.

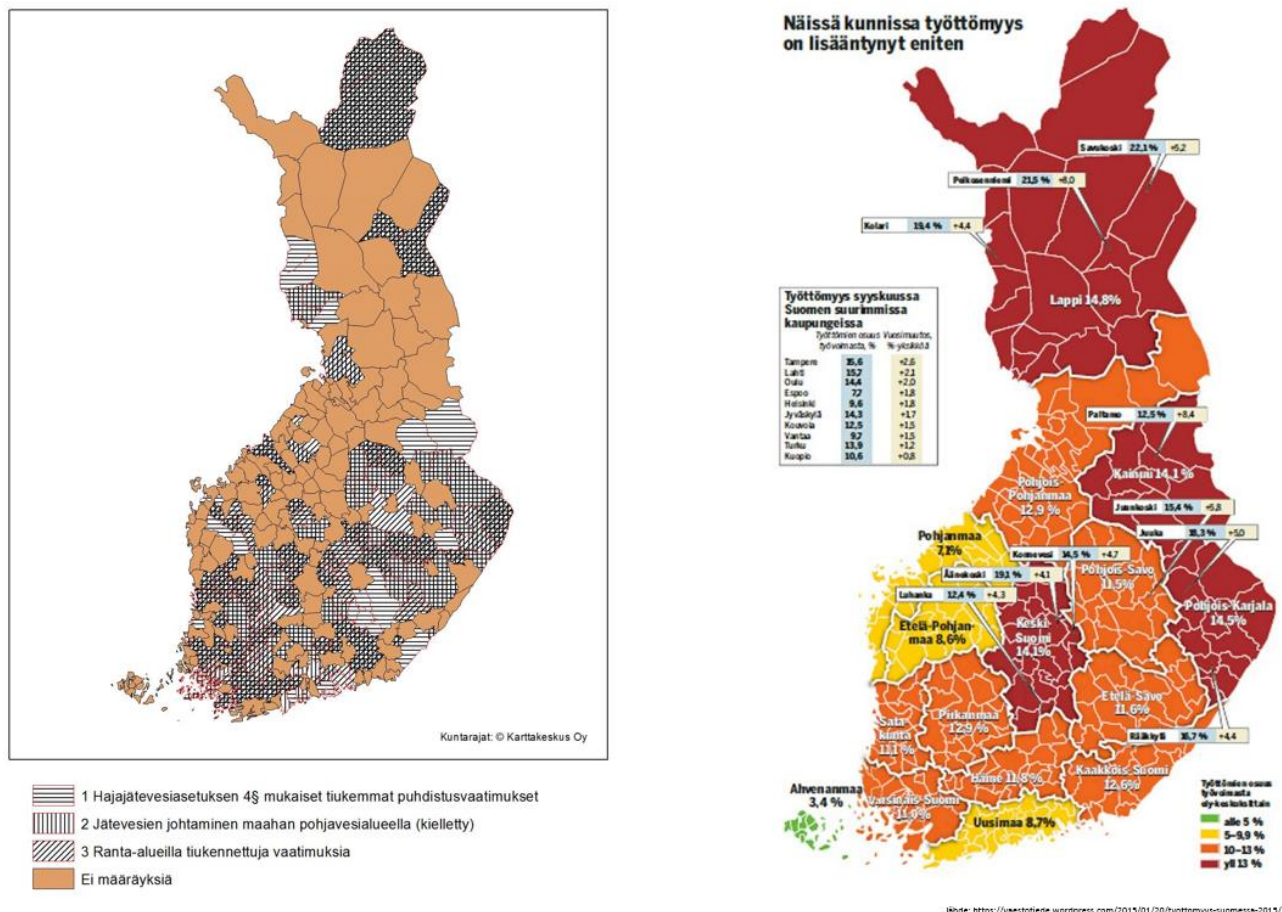
Eriävä mielipide:

Suomen Omakotiliitto ry jättää eriävän mielipiteen hajajätevesityöryhmän raporttiin, koska **työryhmän esittämät vaihtoehdot eivät tosiasiallisesti pyri kohtuullistamaan haja-asutusalueiden kotitalouksien jätevesien käsittelyä vaan tiukentavat sääntelyä ja lisäävät kotitalouksille seuraavia kustannuksia.**

Raportin mukaan

1. määriteltävillä herkällä alueilla noudatetaan asetuksen (Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla) 4 §:ssä määriteltyä tiukempaa puhdistustasovaatimusta. **Tämä tarkoittaa jopa sitä, että ne kotitaloudet, jotka ovat jo investoineet perustason puhdistusvaatimukset täyttäviin järjestelmiin, joutuvat tekemään uusia investointeja.**
2. Suomen 304 kunnasta 55 prosentissa kunnista (168 kuntaa) on määriteltynä herkäät alueet. Nyt määrittely tulisi laajenemaan koko Suomeen, kaikkiin kuntiin. **Tämä tarkoittaa, että 136 kunnassa kotitaloudet, joilla järjestelmät eivät ole kunnossa, joutuvat tekemään merkittäviä investointeja (5.000-10.000 €) 15.3.2018 mennessä.** Suuri osa näistä kunnista, joissa herkkiä alueita ei ole vielä määritelty (136 kuntaa), kärsii myös merkittävästä pitkäaikaisesta rakennetyöttömyydestä.

3. Työryhmässä ei ole haluttu, Omakotiliiton jatkuvista esityksistä huolimatta, arvioida työryhmän ehdotusten kotitalouksille aiheutuvia kustannuksia. Raportin mukaan arviointi työryhmän ehdotuksista aiheutuvista taloudellisista vaikutuksista kotitalouksille tullaan tekemään vasta säädösvalmistelun yhteydessä. Keskeistä on huomata, että herkillä alueilla olevien kotitalouksien investointien määrä riippuu herkkien alueiden rajauksen koosta. Mitä laajempi alue, sitä suurempaa joukkoa investoinnit koskettavat. Huomioitavaa on, että kunnille jää edelleen mahdollisuus tiukentaa määräyksiä, mutta ei joustaa, huoventaa määräyksiä. Alan yritysten mukaan jätevesijärjestelmän kustannukset riippuvat käytettävästä järjestelmästä (5.000-10.000 euroa). Kuitenkin Eduskunnan ympäristövaliokunta (YmVM 18/2010) pitää 4.000 – 5.000 euron kustannusta kohtuullisena investointina. Jatkovalmistelussa yhteydessä on tehtävä tarkemmat kustannusvaikutusarviointit syntyvistä investoinneista kotitalouksille ja koko kansantaloudelle.

Kuva 1 Kuntien ympäristönsuojelumääräysten tilanne ja Suomen työttömyys alueittain kuvattuna (lähteet: raportin sivu 31 ja <https://vaestotiede.wordpress.com/2015/01/20/tyottomuus-suomessa-2015/>)

Omakotiliitto esittää, että haja-asutusalueiden jätevesisääntelyä kohtuullistetaan seuraavasti:

- 1. Ympäristönsuojelullisesti herkän alueen rajaksi säädösten avulla riittää 50 metrin suojavyöhyke ja näillä alueilla noudatetaan asetuksen 3 §:n perustason puhdistusvaatimuksia.** Kunnallisesti voitaisiin päättää pidemmästä suojavyöhykkeestä ja tiukemmasta puhdistusvaatimuksesta (asetuksen 4 §) paikalliset olosuhteet huomioiden (maaperän laatu ja esim. normaalia suurempi kaltevuus tai kasvuston puute). 50 metrin suojavyöhyke olisi myös oikeudenmukainen, kun maatalouden suojavyöhykkeiden vaihteluväli on 5-50 metriä.
- 2. Jätevesien käsittelyvaatimuksien poikkeusedellytyksiä laajennetaan:** Ympäristönsuojelulain 157 §:n muutetaan siten, että kansalaiset voivat helpommin saada määräaikaisen poikkeamisluvan. **Jo yhden poikkeamisedellytyksen** (vähäinen kuormitus, korkeat kustannukset tai tekninen vaativuus) **täyttymisen pitää riittää poikkeamisluvan myöntämisen.** Siten ympäristövaatimukset ja kiinteistön omistajaan liittyvät edellytykset erillisinäkin (ja-sanan muuttaminen tai-sanaksi) riittävät näin laajennetun poikkeamisen myöntämiseen. Lisäksi ympäristönsuojelulain 157 §:ää on muutettava siten, että siinä jo mainittujen perusteiden lisäksi tuodaan selkeämmin esille, että alhainen asukasmäärä on yksi edellytys poikkeamisen myöntämiseen.
- 3. Siirtymäaikaa jatketaan vähintään kahdella vuodella 15.3.2020 saakka,** huomioiden pitkään jatkuneen heikon kansantalouden tilan (vähintäänkin taantuma vuodesta 2008 alkaen), työttömyystilanteen (Tilastokeskus syyskuu 2015: työttömyysaste 8,4 %), kasvaneiden asumiskustannusten (PTT: Asumiskustannukset ovat nousseet 4,4 % vuodessa vuosina 2009-2013 ja niiden ennustetaan kasvavan 3,5 % vuodessa vuosittain 2019 mennessä) ja kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kehityksen (vuosittainen keskiarvo 2,5 %).
- 4. Muut kustannushuojennuksiin tähtäävät toimet:** Jätevesiasetusta (Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla) huojennetaan niin, että liitteessä olevaa jätevesijärjestelmän käyttö- ja huolto-ohjeessa määritettyä **jäteveden saostuskaivon tyhjennysväliä** (minimi tyhjennysmäärä kerran vuodessa, liite 2) **pidennetään ja käsittelyjärjestelmän mitoitusvaatimuksen** (mitoituksen asukasluku on vähintään 5 (henkeä) liite 1, Jätevesien käsittelyjärjestelmän mitoitus) **henkilölukua alennetaan.** Edelleen työryhmän esityksen mukaisesti ehdotetaan, että otetaan käyttöön palkkiokokeilun kaltainen kannustin jätevesijärjestelmien uudistamiseen ja kotitalousvähennykseen sisällytettäisiin myös koko suunnittelutyön osuus

On myös huomioitava, että hajajätevesityöryhmän asettamispäätöksen mukaan työryhmän tehtävä on: *"valmistella ehdotuksia haja-asutuksen jätevesiin liittyvän lainsäädännön muutoksiksi. Ehdotusten tulisi koskea ennen vuotta 2004 rakennettujen **kiinteistöjen vapauttamista velvoitteesta tehostaa talousjätevesien käsittelyä siinä tapauksessa, että kiinteistö ei sijaitse ympäristönsuojelullisesti herkillä alueilla** kuten esimerkiksi vesistöjen läheisyydessä tai pohjavesialueella. Työssä tulee tarkastella edellä mainittujen kiinteistöjen osalta velvoitteiden täyttämistä kiinteistöllä tehtävien korjaustöiden yhteydessä."*

Kunnioittavasti

Suomen Omakotiliitto ry

Mauri Harjula
puheenjohtaja

Kaija Savolainen
toiminnanjohtaja

Suomen Omakotiliitto on maamme pientaloasukkaiden ja vapaa-ajan asunnon omistajien valtakunnallinen edunvalvonta- ja palvelujärjestö. Omakotiliittoon kuuluu 260 vapaaehtoisvoimin toimivaa omakotiyhdistystä ja vapaa-ajan asukkaiden yhdistystä, joiden yhteenlaskettu jäsenmäärä on yli 75.000 jäsentä. Omakotiliitto on maamme 1,1 miljoonan pienkiinteistön omistajien ja 2,7 miljoonan asukkaan asialla. Lisäksi liitto ajaa maamme 500.000 vapaa-ajan asunnon omistajien etua.